

טֹאֵלָה תוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ

פרשת נח

9

אִישׁ צָדִיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת־הָאֱלֹהִים הִתְהַלֵּךְ־נֹחַ:

י וַיֵּלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת־שֵׁם אֶת־חָם וְאֶת־יֶפֶת:

יא וַתִּשְׁחַת הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמְלֹא הָאָרֶץ חָמָס:

יב וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי־הִשְׁחִית

יג כָּל־בָּשָׂר אֶת־דְּרָכָן עַל־הָאָרֶץ: ס יג וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ

קָנָה כָּל־בָּשָׂר בָּא לִפְנֵי כִי־מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס מִפְּנֵיהֶם וְהִנֵּנִי

מַשְׁחִיתָם אֶת־הָאָרֶץ:

düzeyine göre yapmış olmasıdır (*Talmud – Sanedrin* 69b) [Noah'ın oğullarının sıralamalarıyla ilgili ayrıntılar için bkz. 9:24 açık.].

Tora Noah'ın oğullarının isimlerini daha önce sıralamış olmasına rağmen (5:32), onları – Noah'ın dürüstlüğünden bahsettikten sonra – burada tekrar sıralamaktadır. Bunun nedeni, Noah'ın, iyi davranışlarını çocuklarına da aşıladığını vurgulamaktır (Radak).

11-12. “Yozlaşma”yı ifade eden sözcükler İbranice **Şahat** kökünden gelmektedir. Bu kök, “çürümüşlük”, “sapkınlık”, “yıkım” veya “zarar” anlamlarında kullanılabilir. Genel olarak cinsel ahlaksızlık ve putperestliği ifade eder. Çeviride kullanılan “suç”, özellikle “soygün ve hırsızlık” ifade etmektedir (Raşi). İbranice **Hamas**. Bu sözcük aynı zamanda “ahlaksızlık”, “şiddet”, “baskı”, “acmasızlık” ve “kontROLSÜZ öfke”yi ifade eder.

İnsanların davranışları kötüleşmiştir. Önce “yozlaşmışlar”, işledikleri ahlaksızlık ve “**Avoda Zara – Putperestlik**” suçlarından dolayı bozulmuşlardır. Yine de bu aşamada sadece “Tanrı'nın önünde”, yani insanlardan gizli olarak günah işlemektedirler. Ancak sonra, “yeryüzü suçla dolmuştur”; başka bir deyişle herkesin ortasında suç işlemeye başlamışlar ve sonuçta “tüm yeryüzü yozlaşmıştır”. Zira insanoğlu tüm dünyanın özüdür ve dolayısıyla, insanoğlunun bozulması, tüm dünyanın da bozulmasına neden olur (*Zoar*). Günah şu şekilde ilerler: Toplumsal düzeyde halen iyi-kötü bilinci varken, öncelikle bireyler

bozulmaya başladılar. Fakat insanlar günah işlemeye alıştıkları zaman, gittikçe utanma duygularını kaybederler ve sonuçta ahlaksız davranışlar, kabul edilen hatta gerekli (!) görülen normlara dönüşürler. Aynı gidişat Noah'ın devrinde de görülmüş, insanların çarpık cinsel ilişkileri hayvanlara bile yansımış ve onlar da kendi cinslerinden olmayan hayvanlarla çiftleşmeye başlamışlardır.

Midraş'a göre, hırsızlıklar o kadar dolambaçlı yollarla yapılyordu ki, yasalar bunları içermeyiğinden, konu mahkemeye bile götürülemiyordu. Bu, çok ağır bir suç olarak gözükmemesine rağmen, ahlaki yönden topluma üst düzeyde zarar verir. Zira kuralların cezalandıramadığı hırsızlık, vicdanı zayıflatır ve sosyal düzeni bozar (Hirsch).

12. **Vücut** – İbranice “**Basar – Et**”. Noah pe-raşası boyunca çeviride geçen tüm “vücut” sözcükleri de aynı şekilde.

13-22. **Karar**. Tanrı, bu kadar ahlaksızca davranan bir neslin, varolma hakkını kaybetmesine karar vermiş, fakat buna rağmen onlara merhamet göstermeden de edemiştir. Biraz düşünersek; Tanrı, Noah'ı birçok şekilde kurtarabilecekken, onu niçin 120 yıl boyunca gemi inşa etmek gibi ağır bir işle görevlendirmiştir? Cevap şöyledir: İnsanlar, 120 yıl boyunca gemi yapımı ile uğraşan Noah'ı görecekler ve merak edip niçin bu kadar uzun zaman bu işle uğraştığını soracaklardı. Noah da “Tanrı, günahlarımız yüzünden dünyaya bir tufan getirmek üzere!” cevabını verecek ve insanların Teşuva'ya yönelmelerini sağla-

Noah

[24. Noah ve Dönemi]

⁹ Bunlar, Noah'ın soyudur:

Noah dürüst biriydi, kendi neslinde kusursuzdu. Noah Tanrı ile birlikte yürüdü.

¹⁰ Noah üç oğul babası oldu: Şem, Ham ve Yefet.

¹¹ Dünya Tanrı'nın önünde yozlaşmıştı ve yeryüzü suçla dolmuştu. ¹² Tanrı yeryüzünü gördü; ve işte – yozlaşmıştı. Zira her vücut, yeryüzü üzerinde yolunu saptırmıştı.

[25. Büyük Tufan]

¹³ Tanrı Noah'a “Tüm vücutların sonu önüme geldi; çünkü yeryüzü [insanların] suçlarıyla doldu” dedi. “Bu yüzden onları yeryüzü ile birlikte yok edeceğim.

9-10: Adam'dan Noah'a kadar olan on nesil başarısız olmuştur. İnsanoğlu yanlış yolda yürümüştür ve bu yüzden Tanrı – Noah, ailesi ve yeryüzünü tekrar doldurmayı sağlayacak hayvanlar dışında – yeryüzünde bulunan her şeyi yok etmeye karar verir. Tufan'dan sonra, tıpkı Adam Arişon gibi, Noah da tüm insanlığın babası olacaktı. Geçen perşada Noah ve oğulları, kendisinden önce gelen nesillerin devam halkası olarak verilmelerine rağmen, bu perşanın başında tekrar sıralanmaktadırlar. Bunun sebebi, onların tüm insanlığın yeni babaları olacak olmalarıdır (Abravanel).

9. Pasuk, Noah'ın oğullarını sayma amacı ile başlamakta, fakat sayım, Noah'ın adının geçmesinden hemen sonra, onun bir *Tsadik* oluşundan bahisle kesilmektedir. *Midraş*'a göre Tora burada şu dersi vermek istemektedir: *Tsadikler*'in iyi davranışları onların çocuklarıdır. Zira kişinin iyi hareketleri onun en önemli mirasıdır (Raşi).

Rabi Moşe Feinstein, Tora'nın, yapılan iyi davranışları niçin insanın çocuklarına benzettiğini şu şekilde açıklar: Kişi, iyi davranışları kendi öz çocuklarını sevdiği gibi sevmelidir. İyi davranışları, sadece bir görev olarak değil, aynı zamanda “iyi”ye yönelik sevgisinden dolayı da gerçekleştirmelidir. İnsan hiçbir zaman iyi bir davranışı küçümsememeli ve önemsiz saymamalıdır. Kişi, tıpkı kendi evladını – fazla üstün bir çocuk olmasa bile – sevdiği ve onu hiçbir zaman küçümsemediği gibi, iyi bir davranışı da sevmeli ve küçümsememelidir. Kişi nasıl kendi çocuklarının gelişimi için hiçbir fedakarlığı esirgemez ve onlar için zaman ayırırsa, aynı şekilde davranışlarını mükemmelleştirmek için de elinden geleni yapmalı ve gereken zamanı ayırmalıdır.

İbn Ezra ve *Behor Şor*, pasukta geçen ve “soy” olarak çevirdiğimiz “*Toledot*” sözcüğünü “*tarih*” şeklinde çevirirler. Bu doğrultuda, bu bölümde öncelikle bahsedilen konu Noah'ın ailesi değil,

onun, Tufan ve sonuçları ile ilişkili olan hayat hikayesidir.

Kendi neslinde – Bu cümlede “*kendi neslinde*” ifadesinin kullanılma sebebi hakkında değişik açıklamalar vardır. Bazı Hahamlarımız bu ifadenin Noah'a yönelik bir övgü olduğu fikrindedirler: Noah, *kendi nesli* bu kadar bozuk olmasına rağmen *Tsadik* kalabildiyse, çok daha iyi bir nesilde – örneğin Avraam'ı tanıyıp ondan etkilenerek – yaşasaydı, kim bilir ne kadar daha büyük bir *Tsadik* olacaktı! Başka Hahamlarımız ise “*kendi nesli*” ifadesinin özellikle vurgulanışını, Noah'a yönelik bir eleştiri olarak kabul ederler: Noah sadece kötü insanların bulunduğu kendi nesli göz önünde bulundurulduğunda bir *Tsadikti*; fakat Avraam'ın neslinde yaşasaydı hiçbir önemi olmazdı (Raşi). Yine de, Tora'nın Noah'ı her şeye rağmen “*Tsadik*” olarak nitelendirmesinden anlaşıldığına göre, her neslin dürüst kişileri, içinde bulundukları zamana göre değerlendirilmelidirler (*Sefer Apeşiyot*).

Noah'ın *Tsadik* olma konusunda Avraam'ın düzeyine yakın bile olmadığı açıktır. Ancak yine de, çevresi kötü ve ahlaksız insanlarla çevrili olmasa, çok daha yüksek bir düzeye erişebileceğini söylemek doğru olacaktır.

Kusursuzdu – İbranice *Tamim*. Sözcük “*bütün*”, “*eksiksiz*”, “*mükemmel*”, “*masum*”, “*dindar*”; *Tanrı'ya bağlı*” ya da “*dürüst*” şeklinde çevrilebilir.

Tanrı ile birlikte – Noah sadece Tanrı'dan korkan biridir; astroloji ile ve tabii ki putperestlikle herhangi bir ilişkisi yoktur. Noah, Tanrı'nın kendisine gösterdiği yolda yürümüştür; zira kendisi de bir peygamberdir (Ramban).

10. Üç oğul – Buradaki liste büyüklük sırasına göre verilmiş olamaz; zira en büyük kardeş Yefet'tir. Şem'in buna rağmen başta yazılma sebebi, Tora'nın sıralamayı yaşa değil, bilgelik

- 14 יָד עָשָׂה לָךְ תִּבְתָּ עֲצִיגֹפֶר קָנִים
- 15 תַּעֲשֶׂה אֶת־הַתֵּבָה וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר: טו וְזֶה
- 16 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אַמָּה אָרְךָ הַתֵּבָה חֲמִשִּׁים
- 17 אַמָּה רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ: טז צִהַר | תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה
- 18 וְאֶל־אַמָּהּ תִּכְלֶנָּה מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתֵּבָה בְּצִדָּהּ תִּשְׁמֹר
- 19 תַּחְתִּים שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים תַּעֲשֶׂה: יז וְאֲנִי הִנְנִי מֵבִיא
- 20 אֶת־הַמִּבּוּל מַיִם עַל־הָאָרֶץ לְשַׁחַת כָּל־בָּשָׂר אֲשֶׁר־בּוֹ רוּחַ
- חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם כֹּל אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ יָגוּעַ: יח וְהִקְמַתִּי
- אֶת־בְּרִיתִי אִתְּךָ וּבֵאתָ אֶל־הַתֵּבָה אַתָּה וּבְנֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ
- וְנִשְׁי־בְנֶיךָ אִתְּךָ: יט וּמִכָּל־הַחַי מִכָּל־בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכָּל תֵּבִיא
- אֶל־הַתֵּבָה לְהַחֲיָת אִתְּךָ זָכָר וְנִקְבָּה יְחִיד: כ מִהָעוֹף לְמִינֵהוּ
- וּמִן־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכָּל
- יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְהַחֲיָת:

Hirsch). Diğer otoriteler arasında bunun kökünün “*Bala – Yıpranmak, ezilmek*”, “*Balbal – Akal karıştır-mak*”, ya da [yüksekten alçağa akan suyun önüne gelen her şeyi taşımasından] “*Yaval – Nakletmek, ulaştırmak*” olduğunu söyleyenler vardır. Sözcük aynı zamanda “*Balal – Karıştırmak*” köküyle de bağlantılıdır.

18. Söz – İbranice Berit. Tam çeviriyle “*antlaşma*”. Bu bağlamda bu ifade, gemide stoklanan bir senelik yiyeceğin bozulmayacağına ve meyvelerin çürümeyeceğine dair Tanrı’nın verdiği sözü (Raşi), ya da Tanrı’nın, Tufan’dan sonra yaptığı ve dünyayı bir daha bir tufan yoluyla yok etmeyeceğine (9:8-17) dair antlaşmayı (Sforno) ifade etmektedir. İbn Ezra ise, Tanrı’nın, Noah ve ailesini hayatta bırakacağına dair söz verdiğini belirtir. Çevirimiz bu yöndedir.

19. Her türden ikişer tane – Daha sonraki pasukta açıklandığı gibi, hayvanların biri dişi biri erkek olmalıdır; böylece hayvan türleri Tufan’dan sonra tekrar üreyebilecektir. Kaşer olan hayvanlar ise, *korban* olarak getirilme amacıyla da kullanılabilirlerdir. Bu yüzden daha ileride Tanrı Noah’a, Kaşer olan hayvan cinslerinden yedişer çift getirmesini emretmektedir (7:2). Bu şekilde Noah, kuru

toprağa çıktıktan sonra minnettarlık ve sadakat belirten *korbanlar* getirebilecektir.

Gemiye alınması gereken, fil gibi birçok büyük hayvan cinsi vardır. Ayrıca, her cins hayvanın bir yıllık ihtiyaçları ile birlikte gemiye alınması gerekmektedir ki, gerçekte bu ebattaki on geminin bile bu kadar büyük bir kalabalığı içine alması olanaksızdır. Dolayısıyla bu geminin her şeyi içine alabilmesi bir mucizedir. Burada akla gelen soru şudur: Eğer her şekilde mucize olacak ise, niçin daha küçük bir gemi yapılmamıştır? Böylece Noah’ın, bu kadar büyük bir gemiyi inşa etmek için harcadığı fiziksel güce de gerek kalmayacaktır! Ancak Tanrı, geminin bu büyük boyutlarda olmasını, mucizenin barizliğini azaltmak için istemiştir; zira insanlar mucizelerden olabildiğince az medet ummalıdırlar (Rambam).

Hayvanlar Noah’a kendi istekleri ile gelmişler, Noah da gemiye girmelerine izin vermiştir. Gemiye sadece, neslin düşüşüne yol açan, cinsel sapkınlık günahına katılmamış hayvanlar kabul edilmişlerdir (Raşi; *Talmud – Sanedrin* 108b). Zira daha önce de belirtildiği gibi, insanların ahlaksızlıkları hayvanlara da bulaşmıştı (bkz. p. 11-12 açk.).

¹⁴ “Kendine servi ağacından bir gemi yap. Gemiye bölmelere ayır; içten ve dıştan ziftle sıva. ¹⁵ Onu şu şekilde inşa edeceksin: Geminin uzunluğu 300 **ama**, genişliği 50 **ama** ve yükseliği 30 **ama** olacak. ¹⁶ Gemiye [ışık için] bir pencere yap. Üstteki açıklığı 1 **ama** [genişliğinde] olacak şekilde [eğik] olsun. Geminin kapısını da onun yanına yerleştir. [Gemiye] Alt, ikinci ve üçüncü [güverteler olacak şekilde] yap.

¹⁷ “Bana gelince – göklerin altında bulunan, yaşam nefesine sahip tüm vücutları yok etmek için, yeryüzüne Tufan sularını getiriyorum. Yeryüzündekilerin hepsi helak olacak. ¹⁸ Ama sana olan Sözüm’ü yerine getireceğim – Sen, yanında oğulların, eşin ve oğullarının eşleri ile birlikte gemiye gireceksin.

¹⁹ “Her canlıdan, her vücuttan – seninle yaşatılmaları için her türden – ikişer taneyi gemiye getir; erkek ve dişi olsunlar. ²⁰ Her türdeki kuştan, her türdeki çiftlik hayvanından ve her türdeki toprak hayvanından – [bunların] her birinden iki tanesi, yaşatılmak üzere sana gelecekler.

yacaktır. Fakat ne yazık ki Noah’nın neslindekiler bu şansı kullanmak yerine onunla alay etmeyi seçmişlerdir (Raşi).

13. Yeryüzü ile birlikte – Yeryüzü, Tufan’la birlikte büyük değişimlere uğramış, toprak katmanları birbirine girmiştir (Malbim). Alternatif olarak “Bu yüzden onları yeryüzünden yok edeceğim”.

14. Kendine ... yap – Noah gemiyi “kendine” yapmalıdır (Abravanel). Noah’la Avraam arasında yapılan karşılaştırmalardan biri de, insanları Tanrı’ya yaklaştırmada Avraam’ın aktif, Noah’nın ise pasif davrandığı şeklindedir. Bu açıdan, eğitsel bir bakışla, Noah’a şöyle söylendiği düşünülebilir: “Kendi davranışını sembolize eden bir gemi yap. Sen, kendi neslindeki insanları uyatarak, onları kurtarmak yerine onlardan uzak durdun. Şimdi de bunun karşılığı olarak hayvanlarla dolu bir gemide kendini yalıtacaksın” (Alseh). Noah’nın, bu gayreti göstermedeki eksikliği sebebiyle, Tufan, aynı zamanda “**Me Noah** – Noah’nın suları” olarak da adlandırılır (Yeşayau 54:9). Bu ifade, Tufan’ın sorumlularından birinin de Noah olduğunu ima etmektedir (Zoar).

Servi – İbranice **Gofer**. Bu sözcük genellikle ya çevrilmeden “gofer ağacı” olarak bırakılır ya da, Yunanca’da “servi” anlamındaki *kyparissos* kelimesinin İbranice’den [**kafar** ya da **gafar kökünden**] türediği fikriyle, “servi” olarak çevrilir. Abravanel bunun bir tür çam ağacı olabileceğini belirtir. *Targum Onkelos* ise, bunu *kadrom* olarak çevirir ve *Talmud*’a göre bu kelime “sedir” ağacını ifade eder (*Talmud* – Roş Ašana 23a). *Talmud*’un kendi çevirisi ise *mablaga* ya da *golmiş* şeklindedir – ki her ikisi de sedir türüdür (*Talmud* – *Sanedrין* 108b, Roş Ašana 23a; krş. *Anuḥ Ašaleḥ*, **Adar** k.b.). Ancak *Septuaginta*’nın çevirisine göre bu “kare şeklinde kesilmiş kereste”dir.

Gemi – Ya da “mavna”. İbranice **Teva**. Tam

çeviriyle “sandık”. Bu sözcük kullanımı, Noah’nın gemisinin, aslında bir gemi şekline sahip olmadığını göstermektedir (Abravanel).

Ziftle – İbranice **Kofer**. Sözcük aynı zamanda “asfalt” ya da “katran” olarak da çevrilebilir. Bkz. 11:3 açık.

15. Ama – 48cm. karşılığında bir uzunluk ölçüsü. Buna göre geminin uzunluğu 144m. genişliği 24m. yüksekliği de 14,4m. olmalıdır. Bu hesaplara, geminin hacmi 49.766m³, üç katın her birinin alanı da yaklaşık 3.456m²’dir. Bazı otoritelere göre Ama’nın karşılığı 62cm.dir. Buna göre boyutları 186m., 31m. ve 18,6m., hacim yaklaşık 107.248m³, kat alanı da 5.766m²’dir.

16. Pencere – İbranice **Tsoar**. Bu sözcük, güneşin en tepede olduğu ve ışığın en güçlü olduğu zaman olan “öğle üzeri” anlamındaki **Tsaorayim** kelimesiyle de bağlantılıdır. Bazı açıklamalara göre bu bir dam penceresidir. Otoritelerin çoğuna göre, Noah’nın Tufan’dan sonra açtığı pencere budur (8:6). Bazılarına göre ise bu bir pencere değil, ışık verme özelliğine sahip bir taşır ve geminin içini aydınlatma amacıyla yerleştirilmiştir (Raşi; *Hizkuni*).

Eğik olsun – Tam çeviriyle “üstte bir Ama’ya tamamlan”. Geminin çatısı, suların üstünden kaymasını sağlamak amacı ile eğimli olacaktır. Çatının iki yönde eğimli bölümü, en üstte bulunan 1 Ama genişliğindeki düz bölüme bağlanacaktır.

Alt, ikinci ve üçüncü – Üst güverte insanlar, ortadaki hayvanlar, en alttaki ise çöpler ve artıklar içindir (Raşi).

17. Tufan – İbranice **Mabul**. Bu sözcük genelde, sadece Noah zamanında gerçekleşmiş olan Büyük Tufan’ı ifade eder. Bazı açıklamalara göre sözcüğün kökü, ölüm ifade eden **Naval**’dır [*Nevela* = Leş]; ve dolayısıyla **Mabul**, bir anlamda bir öldürme aracıdır (Radak, Şeraşim, İbranice **Naval** kökü;

- 21 כֹּא וְאַתָּה קַח-לָךְ מִכָּל-מֵאֲכָל אֲשֶׁר
- 22 יֵאָכֵל וְאַסַּפְתָּ אֵלֶיךָ וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם לְאָכְלָהּ: כֹּב וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים בְּנֵי עֲשָׂה:
- 1 שְׁנֵי א וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנֹחַ בְּאֶ-אֶתָּה וּכְל־בֵּיתְךָ אֶל-הַתְּבֹה
- 2 כִּי-אֶתְּךָ רְאִיתִי צָדִיק לְפָנַי בְּדֹר הַזֶּה: ב מִכָּל | הַבְּהֵמָה
- הַטְּהוֹרָה תִּקַּח-לָךְ שְׁבַעַת שְׁבַעַת אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן-הַבְּהֵמָה
- 3 אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ: ג גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם
- שְׁבַעַת שְׁבַעַת זָכָר וּנְקֵבָה לְחַיֹּת זָרַע עַל-פָּנַי כָּל-הָאָרֶץ:
- 4 ד כִּי לַיָּמִים עוֹד שְׁבַעַת אֲנֹכִי מִמָּטִיר עַל-הָאָרֶץ אַרְבַּעַת יוֹם וְאַרְבַּעַת לַיְלָה וּמַחֲיִיתִי אֶת-כָּל-הַיְּקוּם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי
- 5-6 מֵעַל פָּנַי הָאֲדָמָה: ה וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר-צִוָּהוּ יְהוָה: ו וְנֹחַ
- 7 בֶּן-שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וְהַמְּבּוֹל הָיָה מִיָּם עַל-הָאָרֶץ: ז וַיָּבֹא נֹחַ
- וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי-בָנָיו אִתּוֹ אֶל-הַתְּבֹה מִפָּנַי מִן הַמְּבּוֹל:
- 8 ח מִן-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִן-הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינָנָה טְהוֹרָה
- 9 וּמִן-הָעוֹף וְכָל אֲשֶׁר-רָמַשׁ עַל-הָאֲדָמָה: ט שְׁנַיִם שְׁנַיִם בָּאוּ
- אֶל-נֹחַ אֶל-הַתְּבֹה זָכָר וּנְקֵבָה כֹּאֲשֶׁר צִוָּה אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ:

ler ve kadınlar ayrı yazılmışlardır, çünkü tüm dünya sıkıntıda iken evlilik ilişkisinde bulunmak yasaktır (Raşi). Bkz. 8:16.

Tufan'ın sularından önce – Pasuk “Tufan'ın suları sebebiyle” şeklinde de çevrilebilir. Buna göre pasuk, Noah'ın ve ailesinin, ancak yükselen sular onları kaçacak bir yer aramaya zorladıktan sonra gemiye sığındıklarını ima etmektedir. Gerçekten de, Midraş'ın açıklamasına göre, Noah'ın Tanrı'ya güveni tam değildir. Hatta, sular ayak bileklerine kadar yükselmeden önce gemiye girmemiştir (Raşi; Midraş). Her ne kadar Noah bir ihtimal Tanrı'nın, merhameti sayesinde insanlara acıya çağını veya insanların son dakikada Teşuva yapacaklarını düşünmüş olabilirse de, bu pasuktan, Noah'ın şüphesinden dolayı eleştirildiği anlamı çıkmaktadır. Zira kişi, yaptığı hesapların,

Tanrı'nın emrine itaatini engellemesine izin vermemelidir (Meam Loetz).

8. Temiz olmayan – İbranice *Taor* sözcüğü “manevi açıdan temizlik, saflık” ifade eder. Bunun karşıtı ise *Tame*'dir. Tora'nın, tek bir kelime kullanarak “*Tame*” demek varken, “*Enena Teora – Temiz olmayan*” şeklindeki nispeten uzun ifadeyi kullanmayı seçmesi, bir ders vermek içindir: Kişi hiçbir zaman kaba ifadeler kullanmamalıdır. Tora, her zaman için fazla kelime kullanmaktan kaçınmasına rağmen burada, “kirlı” gibi hoş olmayan bir sözcük kullanmaktansa, bir kaç kelime fazla kullanmayı tercih etmiştir (Talmud – Pesahim 3a).

9. İkişer ikişer – Her cinsten en az iki adet vardır (Raşi); fakat temiz olan hayvanlardan yedişer çift bulunmaktadır (Mizrahi).

²¹ Sana gelince – yanına yenilir türdeki her yiyecekten al ve kendine depola. [Bunlar] Hem sana, hem de onlara [hayvanlara] yiyecek olacaktır”.

²² Noah, Tanrı'nın kendisine emrettiği her şeyi yaptı. [Tam olarak] Böyle yaptı.

7 ¹ Tanrı, Noah'a "Gemiye gel – sen ve tüm ailen" dedi. "Çünkü bu nesilde önümde dürist olarak [sadece] seni gördüm. ² Her temiz hayvandan kendine, erkek ve eşi olmak üzere yedişer çift al. Temiz olmayan hayvanlardan ise, erkek ve eşi olmak üzere iki tane al. ³ Gökyüzünün kuşlarından da erkek ve dişi olmak üzere yedişer çift al. Tüm yeryüzü üzerinde soyları [bu sayede] yaşasın. ⁴ Zira yedi gün sonra yeryüzü üzerine kırk gün kırk gece boyunca yağmur yağdıracağım. Yaratmış olduğum tüm varlığı toprağın yüzeyinden sileceğim”.

⁵ Noah, Tanrı'nın kendisine emretmiş olduğu her şeyi yaptı. ⁶ Tufan yeryüzü üzerinde suyla gerçekleştiğinde Noah 600 yaşındaydı. ⁷ Noah, oğulları, eşi ve gelinleriyle birlikte, Tufan'ın sularından önce gemiye geldi. ⁸ Temiz olan hayvanlardan, temiz olmayan hayvanlardan, kuşlardan ve toprakta hareket eden her canlıdan ⁹ ikişer ikişer – Tanrı'nın Noah'a emrettiği gibi erkek ve dişi olarak – Noah'a, gemiye geldiler.

21. Yenilir türdeki her yiyecekten – Midraş'ın kaydettiğine göre, erzağın büyük bir kısmı incir ezmesinden ve türlü hayvanlar için yeşilliklerden ibarettir. Ayrıca Noah, Tufan'dan sonra ekim yapabilmek için tohum da stoklamıştır.

22. Tam olarak – Metinde olmamasına rağmen bu anlam mevcut. "Söylenen her şeyi hiçbir detayı atlamadan yaptı" (Ramban).

7.

1-10. Son çağrı. Tufan yedi gün içinde başlayacaktır. Tanrı, Noah'a ailesi ile beraber gemiye girmesini emreder. Noah'a daha önce her cins hayvandan birer çift getirmesi emredilmişti. Tora, burada (p. 2) ise Noah'ın bazı hayvanlardan da yedişer çift (Midraş – Bereşit Raba; Radak, Malbim. Bkz. p. 9. Tam çeviriyle "yedi yedi") getirmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu daha önce 6:19'da vurgulanmamış bir detaydır. Bunlar, Tora'nın "temiz" olarak nitelendirdiği, ya da daha sonraları kullanılacak terimiyle Kaşer hayvanlardır.

Tanrı, Tora'nın *korban*larla ilgili tüm bölümlerinde, Merhamet Niteliği'ni yansıtan **A-do-nay** İsmi ile anılmaktadır. Bu durum, *korban*ların doğrudan Merhametli Olan; ölüm ve acı değil, "hayatı isteyen Tanrı"ya yönelik olduğunu kanıtlamaktadır. *Korban*ların ardındaki güdü, insanın Tanrı'ya yakınlaşma ve kendisini O'na adama isteğidir (bkz. Vayikra 1:2 açık.). Tanrı bu isteğe elbette olumlu cevap verecektir. Tanrı'yı yanlış tanımlayan birçok inanç, *korban*ların amacını "İntikam arayışındaki doğa tanrısını yatıştırmak" olarak tanımlar. Ancak bu tanım, özellikle **A-do-nay** İsmi'nin ifade ettikleri düşünüldüğünde kesinlikle söz konusu bile olamaz (Hirsch).

Bu bilgiler ışığında konu daha iyi anlaşılacaktır. Sadece "ikişer tane"den söz eden 6:19'da Tanrı'nın Yargı Niteliği'ni belirten **E-lo-im** İsmi kullanılmışken, "yedişer çift" in istendiği bu bölümde **A-do-nay** İsmi'nin kullanıldığını görmekteyiz. Dolayısıyla, Kaşer hayvanlar arasında ilk çiftlerin haricindekilerin, *korban* amaçlı olduğunu anlayabiliriz (bkz. 8:20). Bu şekilde Noah, gemiyi terk ettikten sonra onları *korban* olarak getirebilecek (Raşi) ve Tanrı da bu *korban*ları kabul edecektir (Ramban). Diğer yandan bu hayvanlar, et yeme konusunda izin çıkmasından (9:3) sonra, Noah'ın et ihtiyacını da karşılayacaklardır (Radak).

A-do-nay İsmi'nin burada özellikle karşımıza çıkması Tanrı'nın merhametinin bir başka boyutunu da yansıtmaktadır. Zira bu bölümde, Tanrı sadece Noah'ı kurtarmakla kalmayıp, tüm ailesini ve sahip olduğu her şeyi, gerçekte hak etmemelerine rağmen kurtarmaktadır (Sforno).

4. Zira yedi gün sonra – Tanrı, tanıdığı 120 senelik *Teşuva* süresinin sonunda, merhameti sebebiyle, insanlara yedi gün daha zaman vermektedir. Başka bir açıklamaya göre bu yedi gün, Metuşelah'ın ölümünü takip eden yedi gündür. Metuşelah henüz ölmüştür ve Tanrı, onun onuru için Tufan'ı ertelemektedir (Raşi).

5. Her şeyi yaptı – Tam çeviriyle "... her şeye uygun olarak yaptı”.

6. 600 yaşındaydı – Bereşit kitabının 5. bölümündeki soy ağaçlarından, Noah'ın, Adam'ın yaratılışına göre 1056 yılında doğduğunu kolayca hesaplayabiliriz. Buna göre Tufan'ın gerçekleştiği yıl da 1656 olacaktır.

7. Noah, oğulları – Burada verilen listede, erkek-

- 10-11 י וַיְהִי לְשִׁבְעַת הַיָּמִים וַיְמִי הַמָּבּוּל הָיוּ עַל־הָאָרֶץ: יא בַּשָּׁנָה
שִׁש־מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי־נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁנִי בַּשְּׁבַע־הָעָשָׂר יוֹם
לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל־מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת
הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: יב וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם
12 וְאַרְבָּעִים לַיְלָה: יג בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה בָּא נֹחַ וְשֵׁם־וַחַם וַיִּפֹּת
13 בְּנֵי־נֹחַ וְאִשְׁתּוֹ נָח וּשְׁלֹשֶׁת נָשֵׁי־בָנָיו אִתָּם אֶל־הַתְּבָה: יד הָמָּה
14 וְכָל־הַחַיָּה לְמִינָהּ וְכָל־הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ וְכָל־הָרֶמֶשׁ הָרֹמֵשׁ
עַל־הָאָרֶץ לְמִינֵהוּ וְכָל־הָעוֹף לְמִינֵהוּ כָּל צֶפֶר כָּל־כְּנָף:
15 טו וַיָּבֹאוּ אֶל־נֹחַ אֶל־הַתְּבָה שְׁנַיִם שָׁנִים מְכַל־הַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר־בּוֹ
16 רוּחַ חַיִּים: טז וַהֲבֵאִים זָכָר וּנְקֵבָה מִכָּל־בֶּשֶׂר בָּאוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה
17 אֹתוֹ אֱלֹהִים וַיִּסְגֹּר יְהוָה בַּעֲדוֹ: שְׁדִישִׁי יז וַיְהִי הַמָּבּוּל
אַרְבָּעִים יוֹם עַל־הָאָרֶץ וַיָּרִבּוּ הַמַּיִם וַיִּשְׂאוּ אֶת־הַתְּבָה וַתָּרֶם
18 מֵעַל הָאָרֶץ: יח וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם וַיָּרִבּוּ מְאֹד עַל־הָאָרֶץ וַתִּלָּךְ
19 הַתְּבָה עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: יט וַהֲמַיִם גָּבְרוּ מְאֹד מְאֹד עַל־הָאָרֶץ
וַיִּכְסּוּ כָּל־הַחַיָּיִם הַגְּבֹהִים אֲשֶׁר־תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם:

yağış önce hafif bir şekilde başlamıştır. Böylece insanlar son dakikaya kadar *Teşuva* yapıp, başlayan yağmuru bir “bereket yağmuru”na çevirebilme fırsatına sahip olmuşlardır. Ancak bunu da yapmayınca, yağmur tufana dönüşmüştür.

13. Oğulları ... eşi – Tam çeviriyle “*Noah’ın oğulları ... Noah’ın eşi*”.

Üç gelini – Her oğulun bir eşi vardı.

Tam olarak o günde – Ya da “*günü’nün en aydınlık vaktinde*” (Raşi).

15. Bu pasukta insanoğlunu, diğer canlılar üzerinde en asil ve yüksek derecesine erişmiş halinde görmekteyiz. Zira bütün canlıların temsilcileri Noah’a gelmekte ve Tufan’dan onun sayesinde kurtulmaktadırlar (Hirsch). Pasuk, tüm çiftlerin beraber geldiğini vurgulamaktadır.

Tek bir cinsin bile eksik olmaması bir mucizedir (İbn Kaspi). Böyle bir mükemmeliyetin doğal olarak gerçekleşmesi imkansızdır (Rabenu Behaye).

17-19. Tufan dünyayı harap ediyor. Öncelikle sular gemiyi kaldırır ve daha sonra tufan şiddetlenince, gemi, yönü belirsiz bir şekilde sürüklenmeye başlar (Radak). 18. pasukta geçen “*Meod – Fazla, Çok*” kelimesi, suların ne kadar büyük bir şiddetle yükseldiğini vurgulamak amacı ile p. 19’da iki kez daha kullanılmaktadır. Anlaşılan Tufan, olabilecek en yüksek şiddette gerçekleşmektedir (İbn Ezra). Hahamlarımız yükselen suların kaynama derecesinde sıcak olduklarını eklerler (*Talmud – Sanedrin* 108b). Tora, p. 18 ve 19’da “*Gevura – Kuvvet*” kelimesinin türevlerini kullanmaktadır. Bu ifade, suların, ağaçları sökecek ve binaları yıkacak düzeydeki bolluğunu belirtmektedir (Ramban).

18. Kabardı – Tam çeviriyle “*kuvvetlendi*”.

¹⁰ Yedi gün geçti ve Tufan'ın suları yeryüzündeydiler. ¹¹ Noah'ın yaşamının 600. yılında, ikinci ayda, ayın 17. günüydü. O günde büyük derinliklerin tüm kaynakları yarıldı ve göklerin pencereleri açıldı. ¹² Yeryüzü üzerinde yağmur kırk gün kırk gece sürecekti.

¹³ Noah – oğulları Şem, Ham ve Yefet; eşi ve üç gelini de yanlarında olmak üzere – gemiye tam olarak o günde girdi. ¹⁴ Onlar ve her türde vahşi hayvan, her türde çiftlik hayvanı, yeryüzü üzerinde hareket eden her türde toprak hayvanı ve her türdeki uçucular – her kuş [ve] her kanatlı [gemiye girdiler].

¹⁵ Yaşam nefesine sahip her vücuttan [hayvanlar], ikişer ikişer Noah'a, gemiye geldiler.

¹⁶ Gelenler, Tanrı'nın ona [Noah'a] emretmiş olduğu gibi, erkek ve dişi olarak geldiler. [Ardından] Tanrı onu [Noah'ı] içeriye kapadı.

¹⁷ Tufan, yeryüzü üzerinde kırk gün süreyle varoldu. Sular çoğaldı, gemiyi kaldırdı ve [gemi] yeryüzünden yukarıya yükseldi. ¹⁸ Sular kabardı ve yeryüzü üzerinde fazlasıyla çoğaldı ve gemi suyun üzerinde sürüklenmeye başladı. ¹⁹ Sular yeryüzü üzerinde çok çok kabardı ve gökyüzünün tümü altındaki bütün yüksek dağlar örtüldü.

Rabi Yaakov Kamenetsky'nin açıklamasına göre, bu pasuk, sadece temiz olmayan hayvanların kendi başlarına geldiklerini vurgulamaktadır. Temiz olan hayvanlar ise ikinci pasukta vurgulandığı gibi Noah tarafından getirilmelidirler (6:2). Temiz olmayan hayvanların gemide bulunma amaçları nesillerini korumaktır. Fakat temiz olan hayvanlar bu amacın yanında, Tufan'dan sonra *korban* olarak getirilmek için de kullanılacaklardır. Tanrı *korban*ların, insanların gayreti sonucu getirilmesini ister ve bu sebeple Noah'ın onları bizzat arayıp getirmesini emretmiştir.

Ramban'ın açıklamasına göre, temiz olanlar dahil, tüm hayvanlardan birer çift kendi istekleri ile gelmiştir. Başka bir deyişle Tanrı onların içgüdüsel olarak gelmelerini sağlamıştır. Bunun dışında Noah, *korban* olarak getireceği, kalan altı çift temiz hayvanı kendi başına toparlamalıdır.

Tanrı'nın Noah'a emrettiği gibi – Tora, 5-9 pasukları arasında Noah'ı övmektedir. Noah Tanrı'nın tüm isteklerini titizlikle takip etmiş, ailesini ve tüm hayvanları gemiye getirmiştir (Ramban).

10-24. Tufan dünyayı kaplıyor. Noah'ın hayatının 600. – dünyanın yaratılışının 1656. – yılında Tufan başlar (*Seder Olam*). Tora burada tam tarihi ve olayların ayrıntılarını vermektedir.

Tora, Tufan'ın "*ikinci ayda*" başladığını belirtmektedir. *Talmud*'da, ayların numaralandırılmaları hakkında bir fikir ayrılığı görülmektedir. Buna göre ayların sayımına ya Rabi Eliezer'in fikri uyarınca *Tişri*'den başlanacak ve ikinci ay *Heşvan* olacaktır; ya da Rabi Yeşua'nın fikrini takiben *Nisan*'dan (bkz. Şemot 12:2) başlanacaktır ve bu durumda ikinci ay *Iyar* olacaktır (*Talmud – Roş Ašana* 11a).

Bene-Yisrael'in Mısır'dan çıkışından itibaren Tora'da adı geçen tüm aylar, Mısır Çıkışı onuruna, Nisan ayından itibaren numaralandırılırlar. Zira, Mısır Çıkışı, Bene-Yisrael'in kölelikten kurtulup Tora'yı almasının ve böylece yeni hayatına başlamasının başlangıcıdır. Ancak yine de, Tufan Mısır çıkışından çok önce gerçekleşmiş olduğu için olsa gerek, eski kaynaklar Tufan'ın başladığı ayın *Heşvan* olduğu konusunda tamamen hemfikirlerdir (*Targum Yonatan*; Josephus Flavius, *Antiquites* 1:3:1). Geleneğe göre 17 Heşvan 1656 tarihi, MÖ 2106 yılında 27 Ekim'e rastlamaktadır.

11. 600. yılında – *Zoar*'a göre, hem göklerden hem de yeryüzünden kaynaklanan bir tufandan bahseden bu pasuk, söz konusu yılın potansiyel olarak büyük bir "manevi gelişme tufanına" uygun bir yıl olduğunu ima etmektedir. Hatta söz konusu yıl, Yazılı ve Sözlü Tora'nın verileceği yıl bile olabilecek verime sahiptir. Ancak insanoglu düşüşünden dolayı bu şansı kaybetmiştir.

Zoar ayrıca, bu tipteki potansiyel manevi verime sahip bir başka dönemin de "*altıncı binyılın altıncı yüzyılı*", yani 5500-5600 yılları [1739-40'tan 1839-40'a kadar olan yıllar] olacağını kaydeder. Gerçekten de bu yıllarda Tora öğreniminde alışılmamış bir yükselme ve gelişme görülmüştür. Ayrıca Amerikan, Fransız Devrimleri ve Endüstri Devrimi gibi laik akımlar da bu dönemde ortaya çıkmış, ekonomik ve politik düşüncede büyük başarılar elde edilmiştir. Eğer Bene-Yisrael de bir bütün olarak daha yeterli bir başarı gösterebilmiş olsaydı, ortaya çıkacak manevi gelişimi tarif etmek bile mümkün olamayacaktı.

12. Tora 17. pasukta "*Tufan*" sözcüğünü kullanmasına rağmen, bu pasukta "*yağmur*" kelimesine yer vermektedir. Raşi'nin açıklamasına göre,

כ חמש

20

עֲשֶׂה אִמָּה מִלְמַעֲלָה גִבְרוּ הַמַּיִם וַיִּכְסּוּ הַהָרִים: כֹּא וַיִּגְזַע

21

כָּל-בֶּשָׂר | הָרִמָּשׁ עַל-הָאָרֶץ בַּעֲוֹן וּבִבְהֵמָה וּבְחַיָּה

וּבְכָל-הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל-הָאָרֶץ וְכָל הָאָדָם: כֹּב כָּל אֲשֶׁר

22

נִשְׁמַת-רוּחַ חַיִּים בְּאַפִּיו מִכָּל אֲשֶׁר בַּחֲרֹבָה מָתוּ: כֹּג וַיִּמַּח

23

אֶת-כָּל-הַיָּקוּם | אֲשֶׁר | עַל-פָּנָי הָאֲדָמָה מֵאָדָם עַד-בְּהֵמָה

עַד-רֶמֶשׂ וְעַד-עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּמָּחוּ מִן-הָאָרֶץ וַיִּשָּׂא אֶרֶץ-נֹחַ

וְאֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה: כֹּד וַיִּגְבְּרוּ הַמַּיִם עַל-הָאָרֶץ חֲמִשִּׁים וּמֵאָה

24

יּוֹם: א וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-נֹחַ וְאֶת כָּל-הַחַיָּה וְאֶת-כָּל-הַבְּהֵמָה

1

אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּתֵּבָה וַיַּעֲבֹר אֱלֹהִים רוּחַ עַל-הָאָרֶץ וַיִּשְׁכּוּ הַמַּיִם:

ב וַיִּסְכְּרוּ מַעֲיֵנַת תְּהוֹם וַאֲרֵבַת הַשָּׁמַיִם וַיִּכְלֹא הַגָּשֶׁם

2

מִן-הַשָּׁמַיִם: ג וַיֵּשְׁבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ הַלֵּךְ וּשׁוֹב וַיִּחְסְרוּ

3

הַמַּיִם מִקְצֵה חֲמִשִּׁים וּמֵאָה יּוֹם: ד וַתֵּנַח הַתֵּבָה בַּחֹדֶשׁ

4

הַשְּׁבִיעִי בַּשְּׁבַע-עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ עַל הָרִי אֲרָרָט:

gemiye girmelerine izin verilen hayvanların baştan beri yoldan sapmamış olanlar olduklarıdır. Bu hayvanlar, gemide bulundukları süre içinde de çiftleşmekten sakınmışlardır (Raşi).

Bir başka açıklama: Tanrı, Noah'ın tamamen dürüst bir insan olduğunu ve kendisiyle, onu kurtaracağına dair yaptığı İlahi antlaşmayı göz önünde bulundurmıştır. Bunun dışında, dünyanın aynı cins hayvanlarla devam etmesi gerektiğine dair planını da "hatırlamıştır" (Ramban).

Rüzgar – Raşi ve başka birçok otoriteye göre bu sözcüğün çevirisi "ruh" olmasına karşın, Ramban ve başka otoritelere göre çeviri "rüzgar" şeklinde olmalıdır. Bu ruh veya rüzgar, suların azgınca kaynayan ve köpüren öfkesinin durmasını sağlamış ve ikinci pasukta söylendiği gibi her yöndeki su kaynaklarını mühürleyerek tufan sularının çekilmesine neden olmuştur.

3-6. 1 Sivan tarihinde – başka bir deyişle, Tufan'ın yedinci ayında; yağmurun durduğu 27

Kislev'den 150 gün sonra – sular çekilmeye başlar. 17 Sivan'da ise gemi Ararat Dağı'na oturur (bkz. p. 4 açık.). Yağmurun başlamasından dağların zirvelerinin tekrar gözükmeye kadar geçen süre on aydır. Bundan 40 gün sonra ise Noah, gemiden çıkıp yeryüzünde hayatını kurabileceği zamanı anlayabilmek için geminin dam penceresini açar.

3. Belirgin biçimde azaldı – Malbim. Bu ifade "buharlaşmaya başladı" şeklinde de çevrilebilir. Raşi'nin açıklamasına göre ise, 150 günün sonunda suların kabarması durmuş ve sonra da sular azalmaya başlamıştır.

4. Ayın 17. Gününde – Standart kronolojiye göre – yani ilk ayın Tışri olduğu düşünüldüğünde – bu, [İbrani takvimindeki Nisan ayıyla] 17 Nisan'dır (Targum Yonatan; Ramban). Diğer yandan başka kaynaklara göre bu, "yağmur dindikten [yani Kislev ayından] sonraki" yedinci aydır ve dolayısıyla, tarih 17 Sivan olmalıdır (Seder Olam 4, Midraş – Bereşit Raba; Raşi). Bu durumda söz konusu tarih, 23 Mayıs'a rastlamaktadır.

Ararat Dağları – Antik kaynaklar burasının

²⁰ Sular yukarıya doğru 15 ama kadar kabardı ve dağlar örtüldü.

²¹ Yeryüzünde hareket eden her vücut – uçucu, çiftlik hayvanı, vahşi hayvan ve yeryüzü üzerinde kümelenen her küçük boyutlu hayvan – ve tüm insanlar helak oldu.

²² Karada bulunan ve yaşamı nefes sayesinde süren her şey öldü. ²³ [Tufan böylece] Toprak üzerindeki tüm varlığı tamamen sildi – insandan çiftlik hayvanına, kara hayvanlarından gökyüzünün kuşlarına kadar [hepsi] yeryüzünden tamamen silindiler. Sadece Noah ve gemide onunla birlikte bulunanlar kaldı.

²⁴ Sular yeryüzü üzerinde 150 gün boyunca kabardı.

8

¹ Tanrı, Noah'ı ve gemide onunla birlikte bulunan tüm vahşi hayvanlarla tüm evcil hayvanları hatırına getirdi. Tanrı yeryüzü üzerinden bir rüzgar geçirdi ve sular çekilmeye başladı. ² Derinliklerin kaynaklarına ve göklerin pencerelerine set çekildi. Göklerden [yağan] yağmur [böylece] sona erdi. ³ Sular yeryüzü üzerinden çekilmeye başladı ve sürekli çekilerek 150 günün sonunda [belirgin biçimde] azaldı.

⁴ Yedinci ayda ayın 17. gününde, gemi Ararat Dağları'nın üzerinde karaya oturdu.

20. Yukarıya doğru 15 Ama – 7,2m.-9,3m. arası (bkz. 6:15 ačk.). Pasuğun basit anlamına göre, sular öylesine çok yükselmiştir ki, en yüksek dağların bile 15 Ama üstündedirler (*Talmud – Yoma* 76a; Raşi). *Aamek Davar*, Ararat Dağı'nın (8:4) Tufan zamanında yeryüzünün en yüksek dağı olduğunu ve suların bu dağı örttüğünden sonra 15 Ama daha yükseldiklerini öne sürer. Günümüzde Ararat Dağı'ndan çok daha yüksek olan bir çok dağ, Tufan sonucu meydana gelen yer kabuğu değişimleri dolayısıyla ortaya çıkmışlar veya bugünkü yüksekliklerine ulaşmışlardır.

İkinci bir fikre göre suların yüksekliği bu kadar olmamasına karşın güçlü akıntılar sebebiyle oluşan dalgalar, suları bazı zamanlarda bu yüksekliğe ulaştırmaktadır (*Midraş – Bereşit Raba* 32).

Böylelikle, Tufan'ın azgın sularından kaçmak için en yüksek dağlara tırmananlar bile, kaçacak yer bulamayıp boğulmuşlardır (Roş). Buna ek olarak, yer kabuğunda meydana gelen yüksek ısı ve jeolojik karmaşa, yeryüzü katmanlarının kaymasına ve altüst olmasına neden olmuştur. Bunun sonucunda, canlı kalıntıları çok derinlere kadar ulaşmışlardır. Bu yüzden yer kabuğunun veya fosillerin yaşlarını belirleme girişiminde bulunmak çok da sağlam sonuçlar vermeyecektir (Malbim). Zira, yüksek ısı ve su basıncı gibi dış etkenlerin, yeryüzünün jeolojisi ile hayvan ve bitki kalıntılarını ne derecede etkilediklerini bilmek olanaksızdır.

21. Pasuk yalnız kara hayvanlarından bahsetmektedir. Bunun amacı, Tanrı'nın balıkları hayatta bıraktığını vurgulamaktır. Zira balıklar insanların günahlarına katılmamışlardır. (*Talmud – Zevahim* 113b, Maarşa o.a.).

22. Yaşamı nefes sayesinde süren – Tam

çeviriyle “yaşam ruhunun nefesine sahip olan” ya da “içinde yaşam veren nefese sahip olan”.

23. Gemide onunla birlikte bulunanlar – Tufan'dan Noah ve ailesi dışında kurtulan bir kişi daha vardır. Bir dev olan Başan kralı Og, gemiye gelip, Noah ve oğullarına köle olacağına dair yemin eder. Geminin dışındaki büyük bir kalas üzerine oturur ve Noah ona her gün, gemi duvarında açmış olduğu bir delikten yiyecek verir. Tora'nın “*Refaim'den [=Devler neslinden] bir tek Başan kralı Og arta kalmıştı*” (*Devarim* 13:11) sözleriyle kastettiği budur (*Midraş – Yalkut Şimoni*).

8.

1-8 Sular çekiliyor. Bu bölüm, Tanrı'nın merhametinin tekrar ağır basmaya başladığını anlatmaktadır. Sular çekildikçe yeryüzü de Noah'ın tekrar yerleşebileceği ve normal hayatını sürdürebileceği bir yer haline gelmektedir.

1. Hatırına getirdi – Tam çeviriyle “hatırladı”. Tanrı'nın “hatırladığını” söylemek O'nun unutabileceğini ima eder ki, bu elbette saçmadır. Tora, başka birçok yerde olduğu gibi burada da insanlara özgü bir dilde konuşmakta ve geçen olaylar dizisini anlamamızı kolaylaştırmak için bu ifadeyi kullanmaktadır. Tanrı'nın bilgeliği, yaratıklarının bulundukları kötü duruma, bu ana kadar aldırnamaya karar vermiştir. Şimdi ise, onlara merhamet göstermeyi uygun gördüğü zaman gelmiştir; ve bu durumda onları “hatırlamış” gibidir. Otoriteler, Noah'ın, gemideki tüm hayvanları aksatmadan beslemesi ve ihtiyaçlarını karşılaması sayesinde Tanrı'nın merhametine hak kazandığını açıklarlar (*Midraş*).

Alternatif olarak, Tanrı'nın “hatırladığı” konu,

ה וְהַיָּמִים

5

הָיָה הַלֵּךְ וְחֹסֵר עַד הַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בַּעֲשִׂירֵי בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ

6 נִרְאוּ רְאֵשֵׁי הַהָרִים: וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם וַיִּפְתַּח נֹחַ

7 אֶת-חַלּוֹן הַתֶּבֶה אֲשֶׁר עָשָׂה: וַיִּשְׁלַח אֶת-הָעֹרֵב וַיֵּצֵא יְצוֹא

8 וְשׁוֹב עַד-יִבְשֶׁת הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ: ה וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה

9 מֵאֲתָן לִרְאוֹת הַקְּלוֹ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: ט וְלֹא-מָצָאָהּ

הַיּוֹנָה מָנוּחַ לְכַף-רַגְלָהּ וַתָּשָׁב אֵלָיו אֶל-הַתֶּבֶה כִּי-מַיִם

עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֹתָהּ אֵלָיו

10 אֶל-הַתֶּבֶה: י וַיַּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵים וַיִּסָּף שְׁלַח

11 אֶת-הַיּוֹנָה מִן-הַתֶּבֶה: יא וַתָּבֵא אֵלָיו הַיּוֹנָה לָעֵת עֹרֵב וְהִנֵּה

עֲלֵה-זֵית טֶרֶף בְּפִיהָ וַיַּדַּע נֹחַ כִּי-קָלוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ:

12 יב וַיַּיַּחַל עוֹד שְׁבַעַת יָמִים אַחֲרֵים וַיִּשְׁלַח אֶת-הַיּוֹנָה

13 וְלֹא-יָסְפָה שׁוֹב-אֵלָיו עוֹד: יג וַיְהִי בְּאַחַת וָשֶׁשׁ-מֵּאוֹת שָׁנָה

בְּרֵאשׁוֹן בְּאַחַד לַחֹדֶשׁ חָרְבוּ הַמַּיִם מֵעַל הָאָרֶץ וַיָּסֶר נֹחַ

14 אֶת-מִכְסֵּה הַתֶּבֶה וַיֵּרָא וְהִנֵּה חָרְבוּ פְּנֵי הָאֲדָמָה: יד וּבַחֹדֶשׁ

הַשְּׁנִי בְּשִׁבְעָה וָעֶשְׂרִים יוֹם לַחֹדֶשׁ יָבִשָׁה הָאָרֶץ: ס

Başka bir deyişle güvercin gemiye, sadece yuvasına dönmek amacıyla ya da yorulduğu için dönmüş değildir (Aemek Davar).

Ağzında acı bir zeytin yaprağı getiren güvercin, şöyle der gibidir: “Yemeğim bal kadar tatlı fakat ölümlü insana bağımlı olacağıma, acı olsun; fakat Tanrı’nın elinden olsun – daha iyidir” (Raşi). Rabi Samson Raphael Hirsch bunu şöyle açıklar: Güvercin tam bir yıl boyunca yemeğini kendi çabalarıyla bulamamış, bunun sonucunda ortaya çıkan açlık, onu Noah’ın merhametine bağımlı kılmıştır. Daha sonra normal şartlarda yemeyeceği acı bir zeytin yaprağı bulmuş ve onu Noah’a getirmiştir.

Bu yaptığıyla, bir anlamda Hahamlarımız’ın şu prensibini iletmektedir: “Özgürken yenen en acı yiyecek bile, kölelikte yenen en lezzetli yiyecekten

daha iyidir”.

13. Yeryüzü kuruyor. Yeryüzünün yüzeyi, kurumuş olmasına karşın, halen üstünde yürünebilecek sertliğe kavuşmamıştır (Raşi). Noah bu yüzden gemiyi terk etmeden önce Tanrı’nın emrini beklemiştir (Midraş; Radak).

601. yılda – Bu, 1 Tışri 1657 [2 Eylül MÖ 2104], yani İbrani takvimine göre Roş Aşana’dır [=yılbaşı].

14. İkinci ayda – 27 Heşvan. Bu 27 Ekim’e, yani güneş takvimine göre, Tufan’ın başlangıcından tamı tamına bir yıl sonraya, rastlamaktadır (Raşi). Dünya tam 365 gün boyunca canlı barındırmamıştır (Raşi).

16. Gemiye terk etme emri. Tanrı, Noah’a, kendisini bir gemi ile kurtaracağını söylediğinde,

⁵ Sular onuncu aya kadar azalmaya devam etti. Onuncu[ay]da, ayın birinde, dağların zirveleri görüldü.

⁶ Kırk gün geçtikten sonra Noah, yapmış olduğu geminin penceresini açtı.

⁷ Kuzgunu gönderdi ve [kuzgun] çıktı. Sular yeryüzü üzerinden kuruyana kadar [kuzgun] sürekli çıktı ve döndü.

⁸ [Noah] Suların toprak yüzeyinde hafifleyip hafiflemediğini görmek için güvercini yanından gönderdi. ⁹ Güvercin ayağını koyabileceği bir yer bulamadı ve ona [Noah'a], gemiye geri döndü; zira tüm yeryüzü üzerinde [hala] su vardı. [Noah] Elini uzattı ve onu alarak kendisine, gemiye getirdi.

¹⁰ Başka bir yedi gün daha bekledi ve güvercini bir kez daha gemiden gönderdi.

¹¹ Güvercin akşam vakti ona geldi; ve işte – ağzında, yeni koparılmış bir zeytin dalı vardı. Noah böylece suların yeryüzü üzerinden alçaldığını anladı. ¹² Başka bir yedi gün daha bekledi ve güvercini [tekrar] gönderdi. [Güvercin] Ona bir daha dönmedi.

¹³ [Noah'ın yaşamındaki] 601. yılda birincide [ilk ayda], ayın birinde yeryüzündeki sular [tamamen] çekildi. Noah geminin [güverte] kapağını açtı ve toprağın yüzeyinin kurumaya başladığını gördü. ¹⁴ Ve ikinci ayda, ayın 27. gününde, yeryüzü kurudu.

Ermenistan'a yakın bir dağ olduğunu belirtirler (*Targum Yonatan*; Josephus Flavius, *Antiquites* 1:3:5). Bu bizi hemen Türkiye'nin doğusundaki Ağrı Dağı'na götürmektedir. Bazı kaynaklar Ararat'ı *Kardu* ya da *Kardunya* olarak açıklar (*Targum Onkelos*; *Midraş – Bereşit Raba*) ve bu da Ağrı Dağı'nın bulunduğu bölgeyi işaretlemektedir. Josephus, Ermeniler'in burayı *Apobaterion* – "alçalma yeri" olarak tanımladığına dikkat çeker. Yazdığına göre, Kalde'li Berossus (MÖ 330-250 civarı) bu geminin bir bölümünün halen Cordyene Dağları'nda bulunduğundan ve insanların bundan, uğur getireceği inancıyla parçalar aldıklarından bahsetmiştir (krş. *Talmud – Sanedrin* 76a). Josephus bunun dışında Şam'lı Nickolas'ın (doğumu MÖ 64; Kitap 96) bu geminin Minyas yakınlarındaki Baris olarak bilinen bir dağda bulunduğunu söylediğini yazar (krş. *Yirmeyau* 51:27. Ayrıca *Melahim II* 19:37; *Yirmeyau* 37:38).

Ağrı Dağı iki dağdan oluşur: Büyük Ağrı 5165m, Küçük Ağrı da 3925m.dir (*Ana-Britannica*). Ağrı Dağı'nın, Fırat Nehri'ni besleyen ırmaklardan biri olan Murat Irmağı'na yakın olması da dikkat çekicidir. Zira bu, Noah'ın, başladığı yerden çok fazla uzaklara sürüklenmediği anlamına gelecektir.

5. Onuncu ayda – Bu 1 Tamuz tarihidir (*Targum Yonatan*; Ramban). Diğer fikre göre (bkz. p. 4 ačk.) ise bu 1 Av'dır [yani o yıl için 5 Temmuz].

6. Kırk gün geçtikten sonra – Dağların zirvelerinin görünmeye başlamasından kırk gün sonra (Raşi).

7. Kuzgunun gönderilişi. Noah, havadaki nem oranının ne durumda olduğunu ölçmek için kuzgunu göndermiştir. Fakat hava kuzgunun bile dayanamayacağı kadar nemlidir; zira kuzgun ileri

geri uçmaktan başka bir şey yapmaz (Sforno). Dahası, kuzgun, ağzında hiçbir şey getirmeyiz. Bunun anlamı, henüz bitkilerin büyümeye başlamamış olmasıdır.

Kuzgun genel olarak insan ve hayvan leşleri ile beslenir. Noah, kuzgunun ağzında bir miktar leşle dönmesinin, suların buna olanak verecek kadar alçaldığının bir göstergesi olacağını düşünmüştür (Radak).

Kuzgun, toprak kuruyup Noah'ın gemiden ayrılmasına kadar, sürekli bir ileri bir geri uçmuştur (İbn Ezra).

8-12. Güvercin. Noah kuzgunu gönderdikten yedi gün sonra bu kez güvercini serbest bırakır. Konacak bir yer bulursa gemiye dönmeyecektir (Raşi). Dağ tepeleri çoktan görülebilir duruma gelmiş olmalarına rağmen, güvercin için bir "konacak yer" teşkil etmemektedirler. Zira, ağaçlardan yoksun oldukları için oralarda yuva yapabilmesine imkan yoktur (Ramban). Başka bir açıklamaya göre ise, toprak uzun süreli tufandan dolayı halen fazlasıyla nemlidir ve güvercinin konmasına bu sebeple uygun değildir (Sforno).

9. Elini uzattı ve onu aldı – Noah'ın bu merhametli hareketi bize, başarılı bir elçiye gösterilen davranışı, suç kendisinde olmadığı sürece, başarısız bir elçiye de göstermenin önemini öğretmektedir (*Aamak Davar*).

11. Güvercin ... ona geldi – Tora, güvercinin "ona" geldiğini vurgulayarak, onun, Tanrı'dan Noah'a mesaj getirme görevini de yerine getirdiğine işaret etmektedir. Zira bu geri dönüş, Tanrı'nın "Noah'a" verdiği cevabı içermektedir.

- 15-16 רביעי טו וידבר אלהים אל־נח לאמר: טז צא מ־הַתֶּבֶה
 17 אֹתָהּ וְאֶשְׁתָּךְ וּבְנֶיךָ וּנְשֵׁי־בְנֶיךָ אִתָּךְ: יז כָּל־הַחַיָּה אֲשֶׁר־אִתָּךְ
 מִכָּל־בֶּשָׂר בָּעוֹף וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ
 הוֹצֵא [הִצֵּא] אִתָּךְ וּשְׂרָצוֹ בָּאָרֶץ וּפְרוֹ וּרְבוֹ עַל־הָאָרֶץ:
 18-19 יח וַיֵּצֵא־נֹחַ וּבְנָיו וְאֶשְׁתּוֹ וּנְשֵׁי־בְנָיו אִתּוֹ: יט כָּל־הַחַיָּה
 כָּל־הָרֶמֶשׂ וְכָל־הָעוֹף כֹּל רוֹמֵשׂ עַל־הָאָרֶץ לְמִשְׁפַּחְתֵּיהֶם
 20 יֵצְאוּ מִן־הַתֶּבֶה: כ וַיָּבֹן נֹחַ מִזֵּבֶחַ לַיהוָה וַיִּקַּח מִכָּל | הַבְּהֵמָה
 21 הַטְּהוֹרָה וּמִכָּל הָעוֹף הַטָּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ: כא וַיֵּרַח
 יְהוָה אֶת־רֵיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־לְבֹו לֹא אֲסֹף לְקַלֵּל
 עוֹד אֶת־הָאָדָמָה בַּעֲבוּר הָאָדָם כִּי יֵצֵר לֵב הָאָדָם רָע
 מִנְּעֻרָיו וְלֹא־אֲסֹף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת־כָּל־חַי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי:
 22 כב עַד כָּל־יְמֵי הָאָרֶץ זֶרַע וְקָצִיר וְקֹר וְחֹם וְקִיץ וְחֹרֶף וַיּוֹם
 וְלֵילָה לֹא יִשְׁבְּתוּ:

kuralları 2:2).

20. Tamamen yakılan kurbanlar – İbranice *Olot* [Tekil: *Ola*]. Tam çeviriyle “yükselen”; zira *kurbanın* tamamı, yakıldığı zaman yükselmektedir. Genelde “*yakılan sunu*” olarak çevrilir. Diğer yandan başka otoriteler bunu “[*insanı*] *yükselten/yücelten sunu*” olarak açıklarlar (Hirsch). Bkz. 22:2, Şemot 18:12 ve 24:5. *Kurbanlarla* ilgili ayrıntılar için *Vayikra* kitabına bakınız.

21. Güzel koku – İbranice *Nihoah*. Bu sözcük *Noah* ismiyle de ilişkilidir. Bazıları bunu “*teskin edici koku*”, “*tatmin edici esans*”, ya da “[*kurbanı getiren kişinin*] itaatkarlık ifadesi” (Hirsch) olarak çevirirler. Bu figüratif ifadenin anlamı, Tanrı’nın bu *korbandan* hoşnut kaldığı şeklindedir (İbn Ezra). Bkz. *Vayikra* 1:9.

Kendi’ne – Tam çeviriyle “*Kalbi’ne*”. Tora bu ifadeyi kullanarak, Tanrı’nın, kararını gizli tuttuğunu ve dönemin peygamberi Noah’a *kurban* hakkındaki görüşünü bile açıklamadığını vurgulamaktadır. Diğer yandan Tanrı, Noah’ın *kurbanını* kabul ettiğini ve bunun sonucunda,

dünyanın tümünü yok edecek başka bir tufan getirmeyeceğine dair kesin karar verdiğini, Tora’yı yazdırması sırasında Moşe’ye açıklamıştır (Ramban). Başka bir deyişle Noah’ın bilmediğini, Tanrı Moşe’ye bildirmiştir.

Çocukluğundan beri kötüdür – İnsanoğlu, *Yetser Ara* olarak bilinen “*Kötü Eğilim*”ine, doğduğu andan itibaren – onu kontrol altına almak için gereken akıl ve olgunluktan bile henüz yok-sunken – sahip olur. Başka bir deyişle insanın hayvansal dürtüleri doğasında vardır. Buna karşılık, zeka ve [öz-gelişim için duyulan] manevi istek ise, zaman ve olgunlukla birlikte benliğine aşılanır.

Bu yüzden, her ne kadar bireyler kendi günahlarından sorumlu iseler de, bundan böyle tüm insanlık sadece günah sebebiyle silip süpürülmeyecektir. Dolayısıyla Tanrı, gerektiğinde insanları, daha az şiddetli başka yollarla cezalandıracaktır (Ramban; Abravanel).

22. Tanrı, dünya varoldukça mevsimlerin doğal döngüsünün durmayacağına dair garanti vermektedir. Bu pasuktan çıkan sonuç, Tufan

[26. Tufan'dan Sonra]

¹⁵ Tanrı Noah'a [şunları] söyleyerek konuştu: ¹⁶ “Gemiden çık – sen ve seninle birlikte eşin, oğulların ve gelinlerin. ¹⁷ Yanındaki tüm canlıları – gerek kuş, gerek çiftlik hayvanı, gerekse de yeryüzü üzerinde hareket eden toprak hayvanı olsun – tüm vücutları yanında çıkar. Yeryüzünde kaynaşsınlar ve yeryüzü üzerinde üreyerek çoğalsınlar”.

¹⁸ Noah, yanında oğulları, eşi ve gelinleriyle çıktı. ¹⁹ Her vahşi hayvan, her toprak hayvanı ve her kuş – yeryüzü üzerinde hareket eden her şey – aile aile gemiden çıktılar.

²⁰ Noah, Tanrı'ya bir **mizbeah** inşa etti. Her temiz çiftlik hayvanından ve her temiz kuştan [bir miktar] aldı ve **mizbeah**ta tamamen-yakılan-korbanlar yaptı. ²¹ Tanrı güzel kokuyu kokladı ve Tanrı Kendi'ne “Toprağı bir daha insanlar yüzünden lanetlemeyeceğim” dedi. “Çünkü insan kalbinin eğilimi, çocukluğundan beri kötüdür. Tüm hayatı bir daha hiçbir zaman, [şimdi] yapmış olduğum gibi vurmayaacağım.

²² Yeryüzü var oldukça, ekim ve hasat, soğuk ve sıcak, yaz ve kış, gün ve gece [bir daha] işleyişlerini durdurmayacak”.

Merhamet Niteliği'ni belirten **A-do-nay** İsmi kullanmıştı (7:1). Şimdi, normal yaşantısına dönmeyi söylerken ise, tüm anlatım boyunca **E-lo-im** İsmi kullanmaktadır. Bu İsim, daha önce açıklanan Yargı Niteliği dışında (bkz. 1:1 açık.), Tanrı'nın doğaya her yönüyle hükmettiğini ve amaçlarını gerçekleştirmek için onu bir araç olarak kullandığını da belirtir. Tıpkı yargı gibi, doğanın da açıkça belirlenmiş kuralları vardır. Tanrı doğayı kontrol eder ve eğer arzu ederse bu kuralları geçersiz kılar ve sonucunda bizim “mucize” olarak adlandırdığımız olayları meydana getirir.

E-lo-im İsmi, Tanrı'nın dünyaya tamamen hakim olduğunu ifade eder ve O'nun, “Yukarıdaki [manevi dünyadaki] ve aşağıdaki [fiziksel dünyadaki] tüm varlıkların üstünde Otorite Sahibi Olan Kudretli Varlık” (Tır, Orah Hayim 5) ve “**Baal Ayeholot** – Tüm Yeteneklerin Sahibi” olduğunu belirtir (Şulhan Aruh, Orah Hayim 5).

Tanrı burada da, Noah'ı gemiden çıkıp dünyayı yeniden kurmaya çağırırken, “Doğasal dünyayı Yaratan ve Koruyan Tanrı” kimliğiyle tam bir yıl boyunca cansız kalan doğayı canlandıracak olanın da, yine Kendisi olacağını vurgulamaktadır (**Aamek Davar**). Hahamlarımız, **E-lo-im** İsmi ile ilgili açıklamalarında, bu İsim'in sayısal değerinin [86] “**Ateva** – Doğa” sözcüğünününe eşit olduğuna dikkat çekerler ki; bu da Tanrı'nın tüm doğaya hükmettiğini ifade eder.

17. Çıkar – İbranice **Aytse**. Bu sözcük “**Ketiv** – Geleneksel Yazım”a göre **Otse** olarak yazılmasına karşın, “**Keri** – Geleneksel Okunuş” uyarınca **Aytse** şeklinde okunur. Raşi bu ikiliği şöyle açıklamaktadır: **Aytse** sözcüğü “Onlara dışarı çık-

malarını söyle” demektir. Ancak onlar kendileri dışarı çıkmak istemezlerse, bu kez **Otse**; “Onları zorla dışarı çıkar”.

Yeryüzü üzerinde – Hayvanlar sadece yeryüzünde çoğalabilir ve semereli olabileceklerdir, zira gemide cinsel ilişki yasak olduğu için dişi ve erkek ayrı tutulmuşlardır (Raşi; bkz. 7:7 açık.). Bir sonraki pasukta da erkek ve kadınların ayrı olarak sıralanması, bu yasağın, Tufan'dan sonra da halen yürürlükte olduğunu akla getirmektedir. Ancak **Gur Arye**'nin [7:17 üzerine yapmış olduğu] açıklamasına göre, ileride bir başka tufandan çekinen Noah, “Yine lanetlenecek çocukların babası mı olayım?” düşüncesiyle, evlilik hayatından çekilmiştir (**Midraş**). Pasuktaki ayrılığın sebebi budur. Ancak Tanrı dünyaya tekrar tufan getirmeyeceğine dair yemin edince, Noah da ikna olmuştur.

Üresinler – Tam çeviriyle “verimli olsunlar”.

20-22. Noah korban getiriyor. Bkz. 7:1-10 açık. Noah, “Tanrı beni Tufan'ın sularından kurtardı ve [geminin temsil ettiği] hapisten çıkardı. En azından bir *korban* getirmem gerekmez mi?” diye düşünmüştür (**Pirke deRabi Eliezer**). Noah, Tanrı'nın temiz hayvanlardan yedişer çift getirmesi konusundaki emrinin sebebinin, istediği takdirde Tanrı önünde *korban* yapması olduğunu anlamıştır.

Rambam, geleneğe göre; David ve Şelomo'nun, Avraam'ın (bkz. 22:2), Noah'ın, Kayin'in, Evel'in ve Adam Arışon'un inşa etmiş oldukları *mizbeah*ların *hepsinin aynı yerde* – Bet-Amikdaş'ın inşa edildiği yer olan Moria Dağı'nda – bulunduklarını hatırlatır (Bet Abehirah [Bet Amikdaş])

- 1 א וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־נֹחַ וְאֶת־בָּנָיו וַיֹּאמֶר לָהֶם פְּרוּ וּרְבוּ
2 וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ: ב וּמִוֹרָאֲכֶם וּחִתְכֶם יִהְיֶה עַל כָּל־חַיַּת
הָאָרֶץ וְעַל כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר תִּרְמַשׁ הָאָדָמָה
3 וּבְכָל־דָּגֵי הַיָּם בְּיָדְכֶם נִתְּנוּ: ג כָּל־רֶמֶשׂ אֲשֶׁר הוּא־חַי לָכֶם
4 יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ כִּי־רָק עֵשֶׂב נָתַתִּי לָכֶם אֶת־כָּל: ד אַךְ־בֶּשָׂר
5 בִּנְפֹשׁ דָּמוֹ לֹא תֹאכְלוּ: ה וְאֶךְ אֶת־דַּמְכֶם לִנְפֹשְׁתֵיכֶם
אֲדַרְשׁ מִיַּד כָּל־חַיָּה אֲדַרְשָׁנוּ וּמִיַּד הָאָדָם מִיַּד אִישׁ אָחִיו
6 אֲדַרְשׁ אֶת־נַפְשׁ הָאָדָם: ו שִׁפְךָ דָּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשְׁפָךְ
7 כִּי בָצַלְם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת־הָאָדָם: ז וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ שִׂרְצוּ
בָּאָרֶץ וּרְבוּ־בָהּ:

da buhunan et". Bu emir et yeme iznini sınırlamaktadır. Böylece "*Ever Min Ahay – Yaşayan Bir Hayvandan Alınan Organ*" yemek yasaklanmaktadır. Başka bir deyişle bu emrin amacı, canlı bir hayvanın etini yemeyi yasaklamaktır. Bu yasak aynı zamanda, bir etin kanından arındırılmadan yenmesini de kapsar (Raşi). Zira tam çevirinin gerektirdiği üzere, kan ile can arasında yakın bir bağlantı söz konusudur (Hirsch. Krş. Devarim 12:23).

5. Kendi yaşamınızın... – Bu, intiharı yasaklayan bir ifadedir (*Midraş – Bereşit Raba*; Raşi. Ayrıca krş. *Talmud – Bava Kama* 91b). Tora, burada insanın can alma hakkına bir sınır daha getirmektedir. Tanrı, kendi kanını döken kişiden bunun hesabını soracaktır; zira insanın canı kendisine değil, Tanrı'ya aittir. Noah'ın hayvanlar üzerinde otoritesi olmasına rağmen intihar etmeye hakkı yoktur; çünkü sadece Tanrı'nın insan hayatını sona erdirmeye hakkı vardır (*Talmud – Bava Kama* 91b; Raşi) Başka bir açıklamaya göre ise pasuk, başkasının vahşi hayvanlar tarafından öldürülmesine sebep olan bir kişiden söz etmektedir (*Tora Şelema* 31:21)

Vahşi hayvanın elinden – Hayvanların insanları öldürmesi yasaktır (Raşi) ve eğer öldürülürse onlar da Tanrısal yollarla öldürüleceklerdir (Abravanel). Başka bir açıklamaya göre bu pasuk, cinayet suçundan bahsetmektedir ve Tanrı'nın, bir katili cezasız bırakmayacağına dair

bir uyarıdır. Buna göre katil kişi, ya vahşi hayvanlar tarafından avlanacak, ya da *insan eli* ile ölecektir (Ramban). Başka bir deyişle, pasuk "*vahşi hayvanın eli*" şeklinde anlaşılabilirdiği gibi, "*vahşi hayvan*" ve "[*insan*] eli" şeklinde bölünerek de anlaşılabilir.

İnsanın elinden – Pasuk, Tanrı'nın göz yummayacağı diğer kan dökme durumlarını saymaktadır. Tanrı, birisini hiçbir şahit olmadan öldüren ve bu yüzden mahkemelerin cezalandıramadığı herhangi bir kişiden hesap soracaktır. Bunun dışında bir kişi "*kardeşini*" – yani kardeşi kadar sevdiği birini [ki bu durumda cinayet tamamen istemeden ya da kazayla olmuştur] – öldürse bile, hesap vermekten muaf değildir. Zira katil, bu durumda bile, en azından dikkatsizliğinden sorumludur. Kısacası, bir can alındığı zaman, Tanrı, işlenen suçun veya ölüme yol açan dikkatsizliğin derecesine göre, öldüren kişiye cezasını verecektir.

6. İnsan kanı döken... – Bkz. 1:26-27 ve 5:1. Bu pasuğun tümü, tanıklar huzurunda işlenen cinayetin cezasını, Yahudi olmayanlar için bile, "*idam*" olarak belirlemektedir. Zira mahkemeler ancak bu tipteki bir cinayete ölüm cezası verebilecektir.

- 9** ¹ Tanrı Noah ve oğullarını mübarek kıldı ve onlara “Verimli olun ve çoğalın” dedi.
- ² “Yeryüzünün tüm vahşi hayvanları ile göklerin tüm kuşlarında, toprakta hareket edecek olan her canlıda ve denizin tüm balıklarında size yönelik bir çekinme ve dehşet duygusu olacak. [Tüm hayvanlar] Elinize verildiler.
- ³ “Hareketli her canlı size yiyecek olacaktır. [Artık] Size her şeyi, tıpkı yeşillik ve bitkiler gibi verdim. ⁴ Ancak yine de bir hayvanın etini, o hala hayattayken yiyemezsiniz.
- ⁵ “Diğer yandan; kendi yaşamınızın kanının hesabını soracağım. [Ayrıca bu tipte bir] Hesabı her vahşi hayvanın elinden soracağım. [Her bir] İnsan hayatının hesabını, insanın elinden – [hatta] insanın kendi kardeşinin [bile] elinden – soracağım. ⁶ İnsan kanı döken kişinin kanı, [yine] insan tarafından dökülecektir, çünkü Tanrı, insanı Kendi görüntüsünde yapmıştır.
- ⁷ “Ve şimdi; verimli olun ve çoğalın; yeryüzünde kaynayın ve kalabalıklaşın”.

sırasında bu döngünün askıya alınmış olduğudur. Hafets Hayim “Eğer biri bana gelir ve yarın sabah güneşin doğacağından ya da kıştan sonra bahar ve yazın geleceğinden nasıl emin olabileceğimi sorarsa, o kişiye bu pasuğu gösteririm” derdi. “Tanrı, bu pasukla tüm bunların sürekli olacağına dair bizi temin etmektedir”. İnanmayanların istatistiklere ve araştırmalara ihtiyaçları vardır; oysa inananlar için Tanrı’nın verdiği söz, kanıtların en büyüğüdür. Ya da gerek Hafets Hayim’in gerekse de başkalarının buna benzer bağlamlarda söyledikleri gibi “İnananlar için soru yoktur; inananlar için ise cevap”.

9.

1-15. Yıkık dünya tekrar inşa ediliyor. Tora daha önce, Noah’ın korbanalarının, onun Tanrı’ya olan sadakatinin bir simgesi olduğunu belirttikten sonra, Tanrı’nın verdiği, dünyayı yok etmemekle ilgili kesin karardan bahsetmişti. Burada ise bu iki karar birleşerek, Tanrı’nın Noah’a verdiği bir berahaya ve ayrıca, ona ve tüm soyuna verdiği yüksek bir görev haline dönüşmektedir.

Dünya, Tanrı’nın Adam’a verdiği berahadan (1:28), Tufan Nesli, içine girdiği yozlaşma sonucu onu geçersiz kılan kadar yararlanmıştır. Dolayısıyla Noah gemiyi terk ettiği zaman, Tanrı berahayı yenilemiş, yeni bir yaratılışın gereksinim duyduğu bereket berahasını, bu kez Noah ve oğullarına vermiştir (Midraş – Tanhuma Yaşan; İbn Kasi).

1. Verimli olun ve çoğalın – 7. pasukta da tekrar edilen bu sözler, burada, insan neslinin bereketli olacağına dair bir beraha iken, aşağıda ise, çoğalma konusundaki bir emirdir (Raşi). Noah gemiden ayrıldığı zaman dünyanın yerle bir olduğunu ve tüm kalanların sadece dört çift insan olduğunu görünce dehşete düşmüştür. Tanrı,

Noah’ın bu endişesini, dünyanın tekrar insanla dolacağını garantileyen berahayı vererek yatıştır-maktadır (Abravanel).

2. Size yönelik çekinme – Noah, zaten az kalan insanların, vahşi hayvanlar sebebiyle sürekli bir tehlikede olacaklarından korkmuştur. Bu yüzden Tanrı, hayvanların içine içgüdüsel bir insan korkusu yerleştirdiğine dair onu temin etmektedir (Abravanel).

Zoar’ın açıklamasına göre; insanın ideal düzeyi olan ve yaratılışında bulunan Tanrı’nın Görüntüsü, yaratılışın daha düşük derecesinde bulunan hayvanların korkmasını sağlamak için yeterlidir. Fakat yozlaşarak hayvanların düzeyine inen Tufan Nesli, bu tılsımı bir ceza olarak kaybetmiştir. Tanrı şimdi bu berahayı tekrar vermektedir. Buna göre, kişi Tanrısal görüntüsüne uygun davrandığı sürece hayvanlardan korkmasına gerek yoktur. Fakat Tufan Nesli’nde olduğu gibi bu düzeyinden aşağı düştüğü takdirde, korkmak gayet yerinde olacaktır.

3. Yeşillik ve bitkiler gibi – Tufan’dan önce sadece bitkilerin yenmesine izin vardı (bkz. 1:30). Şimdi ise et yeme izni çıkmaktadır. Tanrı böylece, Noah ve nesline, daha önce ne Adam’a ne de soyuna vermiş olduğu bir hak tanımaktadır. Tanrı’nın Noah’a et yeme hakkını vermesi, Adam’a bitki ile beslenme hakkını vermesiyle tamamen paraleldir. Çünkü, [a] Noah bir *Tsadik* olmas, Tufan’dan sağ kalan hiçbir canlı kalmayacaktır. Ayrıca [b] Noah gemideyken, hayvanları çeşitli zorluklara karşı beslemiş ve ihtiyaçlarını karşılamıştır. Teilim’deki “Avuçların zorlukla elde ettiğini yiyorsan, ne mutlu sana; senin için ne kadar iyi!” (Teilim 128:2) pasuğu Noah için söylenmiştir. Bu sebeplerden dolayı Noah, hayvanlar üzerinde hak elde etmiştir (Or Ahayim).

4. Hala hayattayken – Tam çeviriyle “kanı canım-

[27. Gökkuşağı]

⁸ Tanrı, Noah'a ve onunla birlikte oğullarına [şunları] söyledi: ⁹ “Ben de işte Bizzat sizinle ve sizden sonraki kuşaklarınızla bir antlaşma yapıyorum. ¹⁰ [Bu antlaşma aynı zamanda] Sizinle birlikte bulunan ve gemiden tüm çıkanlar – gerek kuş, gerek çiftlik hayvanları, gerekse de yeryüzünün tüm vahşi hayvanları olsun – tüm canlı türleri ve yeryüzünün tüm hayvanları [için de geçerlidir]. ¹¹ Sizinle [şu] antlaşmamı gerçekleştiriyorum: Bir daha asla tufan sularından [dolayı] tüm vücutlar [yaşamdan] koparılmayacak. Yeryüzünü yok edecek bir tufan, bir daha olmayacak”.

¹² Tanrı [şöyle] dedi: “Sonsuza kadar her nesil için, Benimle, sizin aranızda ve sizinle birlikte tüm canlı türleri arasına verdiğim işaret şudur: ¹³ Gökkuşağım'ı bulut içine yerleştirdim ve o, Benimle yeryüzü arasındaki antlaşmanın işareti olacaktır. ¹⁴ Yeryüzüne bulutlar getireceğim zaman, gökkuşağı bulutlar arasında görülecek. ¹⁵ O zaman sizinle ve her vücuttaki canlı türüyle olan antlaşmamı hatırlayacağım. Ve su bir daha hiçbir zaman tüm vücutları yok etmek için tufana dönüşmeyecek. ¹⁶ Gökkuşağı bulutların arasında olacak ve Ben onu görerek, Tanrı ile, yeryüzünde bulunan her vücuttaki tüm canlı türleri arasındaki ebedi antlaşmayı hatırlayacağım”.

¹⁷ Tanrı Noah'a “Benimle yeryüzündeki tüm vücutlar arasında yapmış olduğum antlaşmanın işareti budur” dedi.

[28. Kanaan Lanetleniyor]

¹⁸ Noah'ın, gemiden çıkan oğulları Şem, Ham ve Yefet idi. Ham, Kanaan'ın babasıdır.

8-17. Antlaşmanın işareti: Gökkuşağı. Tanrı; Noah, oğulları ve tarihin sonuna kadar yaşayacak her canlı ile bir antlaşma yapmaktadır. Bu antlaşma, sonsuza dek gökkuşağı ile singelenecektir. Potansiyel olarak başka bir tufanın habercisi olabilecek bir yağmur fırtınasından sonra gökkuşağının gözükmesi, bu antlaşmanın, yani Tanrı'nın insanları bir daha kesinlikle tufan ile yok etmeyeceğinin garantisi olacaktır. İbn Ezra'ya göre, Tanrı yağmur fırtınasından sonra gökkuşağının gözükmesini sağlayan atmosfer şartlarını Tufan'dan sonra yaratmıştır. Diğer otoritelerin çoğunluğu ise bu fikre katılmayıp, gökkuşağının dünyanın yaratılışından beri var olduğunu, ancak bu antlaşmadan sonra, Noah'inki gibi bir tufanın bir daha asla olmayacağına dair bir işarete dönüştüğünü belirtirler. Rabi Samson Raphael Hirsch'in açıklamasına göre, gökkuşağı, gelecek ne kadar kötü gözükürse gözüksün, Tanrı'nın insanoğlunu nihai amacına ulaştıracağına tanıklık eden ebedi bir işarettir.

Gökkuşağının bilimsel terimlerle açıklanabilir bir doğa olayı olması, onun “Tanrı tarafından belirlenmiş bir işaret olma” şeklindeki statüsüyle çelişmekte değildir. Yeni ayın doğuşu da, yüzyıllar boyunca gerçekleşme zamanı saniyesine kadar hesaplanabilir bir doğa olayı olmasına rağmen,

Tanrı'nın Bene-Yisrael'e verdiği yenilenme görevini sembolize eder [MS 4. yüzyıldan beri kullanılan Yahudi takvimi bu ince hesaplamanın bir sonucudur]. Tanrı, doğada mevcut olan öğeleri, antlaşmasını hatırlatacak birer araç olarak kullanmaktadır. Zira, doğal olaylar ve doğa kuralları, insanlara doğanın da bir Yöneten'i olduğunu hatırlatmalıdır.

11. Bir daha asla tufan sularından [dolayı] tüm vücutlar [yaşamdan] koparılmayacak – “Dünya nüfusunun “bir bölümü” herhangi bir sebepten dolayı yok edilebilir; fakat insanlar günahkar bile olsalar (*Hizkuni*), dünya – ister tufanla veya isterse de herhangi başka bir felaketle olsun – asla “tümüyle” yok edilmeyecek” (Sforno; *Or Ahayim*). Tanrı, gerek mitsvalara gerekse de işlenen günahlara “*Mida Keneged Mida* – Kısasa Kısas” karşılık verir. Mısırlılar, Bene-Yisrael'in bebeklerini korkmadan Nil Nehri'nde boğabileceklerini düşünmüşlerdir. Zira Tanrı tekrar tufan getirmeyeceğine dair söz vermiştir ve dolayısıyla [onların fikri uyarınca] suyla yapılan bir günaha suyla karşılık veremeyecektir. Fakat Mısırlılar bir noktayı atlamışlardır. Tanrı'nın sözü; *tüm dünyaya* tufan getirmemek üzerinedir; oysa Mısır ordusunun Kızıldeniz'de (bkz. Şemot 13:18 açık.) boğulmaması için ise hiçbir sebep yoktur.

- 19-20 יֵט שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים בְּנֵי־נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נִפְצָה כָּל־הָאָרֶץ: כַּ וַיַּחַל נֹחַ
- 21 אִישׁ הָאָדָמָה וַיֵּטֶע כָּרִם: כֹּא וַיֵּשֶׁת מִן־הַיֵּין וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְּגַל
- 22 בַּתּוֹךְ אֹהֱלָה: כִּב וַיֵּרָא חָם אָבִי כְנָעַן אֶת עֶרְוַת אָבִיו וַיַּגֵּד
- 23 לְשְׁנֵי־אָחָיו בַּחוּץ: כִּג וַיִּקַּח שֵׁם וַיִּפֹּת אֶת־הַשְּׂמֶלֶה וַיִּשְׁימוּ
- עַל־שָׂכָם שְׁנֵיהֶם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָנִית וַיַּכֹּסוּ אֶת עֶרְוַת אָבִיהֶם
- 24 וּפְנֵיהֶם אַחֲרָנִית וְעֶרְוַת אָבִיהֶם לֹא רָאוּ: כִּד וַיִּיקֶץ נֹחַ מִיֵּינוֹ
- 25 וַיֵּדַע אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה לוֹ בֶּן־הַקָּטָן: כֹּה וַיֹּאמֶר אֲרוּר כְּנָעַן
- עַבְדְּ עַבְדִּים יִהְיֶה לְאָחָיו:

Şem ve Yefet bir parça kumaş omuzlarına yerleştirip, babalarına bakmadan geri geri yürümüşlerdir. Noah'ı örtmek için ona döndükleri zaman bile, yüzlerini başka tarafa çevirmişlerdir (Raşi).

24. En küçük oğlu – Bazı otoritelere göre doğum sırası, Yefet, Şem ve Ham şeklindedir ve böylece Ham en küçüktür (6:10, Ramban o.a.; krş. *Sefer Ayaşar*). Ancak *Talmud*'a göre doğum sırası Yefet, Ham ve Şem şeklindedir (*Talmud – Sanedrin* 69b) ve soyların anlatımı da bu sırayla gerçekleşmektedir (Perek 11). Bu bakış açısına göre Ham “*en küçük*” değil, “*en düşük seviyedeki*” oğuldur. Zira Ham, yaptığı hareketle “*yaramaz ve hakir görülesi*” bir konuma düşmüştür (Raşi).

Başka görüşlere göre “*en küçük oğlu*” nitelemesi Şem için yapılmaktadır ve pasuk aslında, Noah'ın “*Şem'in yaptığı iyi hareketi anladiğini*” belirtmektedir (*Hizkuni*). Başka antik kaynaklar ise doğum sırasını Şem, Ham ve Yefet olarak sunar (*Sefer Ayovelot* 4:33; bkz. 10:21 açık.).

25-27. Noah, oğullarının kaderlerini belirlemektedir. Rabi Samson Raphael Hirsch, sıradaki pasukları, “tarih içindeki etkisi en uzun süreli gerçekleşen kehanetler” olarak tanımlar. Zira Noah, bu sözlerin içinde, tüm insanlık tarihinin gidişatını formüle etmiştir.

25. Kanaan lanetlidir – Suçu işleyen Ham iken nasıl olup da Kanaan lanetlenmektedir? Rabi Yeuda, Tanrı'nın Noah'ı ve oğullarını – ve tabii Ham'ı – mübarek kılmış olduğunu hatırlatır ve Tanrı'nın berahasının olduğu yerde lanetin tut-

mayacağını açıklar. Noah işte bu yüzden torununun lanetlemiştir; zira daha önce açıklandığı gibi Kanaan da, bu utanç dolu olayla yakından ilgilidir. Rabi Nehemya da bu fikre katılmakta ve Kanaan'ın, bu lanete, söz konusu trajediye yol açan kısırtıcılığı dolayısıyla layık görüldüğünü açıklamaktadır (*Midraş*). Diğer yandan lternatif bir çeviri “*Kanaan'ın babası lanetlidir*” şeklindedir (Saadya Gaon).

Noah, Kanaan'ın soyunun kötü ve ahlaki açıdan düşük düzeyde olacağını önceden görmüştür. Nitekim Atalar'ın da, oğullarını, bu lanete maruz kalmış olan Kanaan kızları ile evlendirmemek için ne kadar dikkatli olduklarını görmekteyiz (Radak). Bkz. 24:3.

Köleler kölesi – Bu ifadenin yüzeysel anlamı, Kenaaniler'in, başkalarının boyunduruğu altında olan insanlara bile köle olacaklarıdır (Sforno). Başka bir açıklama ise Kenaaniler'in, en alçak düzeydeki köleler olacakları şeklindedir (Ralbag).

Tartışmasız olarak, Şem'in ve Yefet'in soyundan olan birçok insan kölelik yapmışken, diğer yandan Kenaaniler arasında da birçok özgür insan elbette çıkmıştır. Ancak Noah'ın laneti, kölelik kültürünün, doğdukları andan itibaren Kenaaniler'in içine işleyeceğine ve hiçbir zaman özgürlüğü gerçekten arzu etmeyeceklerine daırdır. Buna karşılık Şem ve Yefet daha asil bir ruha sahip olacaklar ve köle olsalar bile, her zaman özgürlüğü arzu edeceklerdir (*Aamek Davar*).

¹⁹ Bu üçü, Noah'ın oğullarıydı ve tüm dünya onlardan [gelenlerle] tekrar kalabalıklaştı.

²⁰ Noah, toprak adamı olmaya başladı ve bir bağ dikti. ²¹ [Yaptığı] Şaraptan içti ve sarhoş oldu. Çadırın içinde soyundu. ²² Kenaan'ın babası Ham, babasının çıplaklığını gördü ve dışarıda iki kardeşine anlattı. ²³ Şem, Yefet ile bir giysi aldı ve ikisi, onu omuzlarına yerleştirdiler. Geri geri gittiler ve babalarının çıplaklığını örttüler. Yüzleri aksi yöne dönüktü ve babalarının çıplaklığını görmediler.

²⁴ Noah, şarabın uyuşukluğundan ayıldı ve en küçük oğlunun kendisine yaptığı şeyi anladı. ²⁵ "Kenaan lanetlidir!" dedi. "Kendi kardeşlerine köleler kölesi olsun!"

rihin akışını bugüne dek etkilemiştir. Tora burada, en büyük insanların bile, kontrollerini kaybettikleri zaman düşebileceklerini öğretmektedir. Aynı şekilde Noah'ın oğullarının davranışları da, insanların gerçek karakterlerinin, kriz zamanlarında ortaya çıktığını öğretir. Dolayısıyla bu anlatım, ahlaki ve tarihi açılarından önemli dersler içermektedir.

18-19. Tora, bu pasuklarda söz konusu kişilerin "Noah'ın oğulları" olduklarını iki kere belirtmektedir. Sanki Tora, böyle dürüst bir babadan, birbirlerinden tamamen farklı olan üç çocuğun çıkabildiğini vurgulama amacındadır. Bununla birlikte oğulların üçünün de – Ham da dahil olmak üzere – Tufan'dan kurtulmaya hak kazanmış kişiler olduğu gözden kaçmamalıdır (Hirsch). Sforino'nun açıklamasına göre; Tanrı "verimli olup çoğalma" berahasını, kötü olan Ham dahil hepsine vermiştir ve sonuç olarak tüm dünya onların sayesinde tekrar insanla dolmuştur.

Noah'ın oğulları üç büyük kıtayı paylaşmışlardır: Asya kıtasını Şem, Afrika kıtasını Ham ve Avrupa kıtasını ise Yefet almıştır (Abravanel). Bu konuda geniş açıklamaları ileride bulabilirsiniz.

20. Toprak adamı – İbranice **İş Aadama**. "İş – Kişi" kelimesi önemli bir "şahsiyet" ifade eder. Noah "Efendi"dir; çünkü tüm dünya tamamen yok olmaktan onun sayesinde kurtulmuştur (Raşi). Başka bir açıklamaya göre, Noah'ın toprakla özdeşleştirilmesinin nedeni, toprağı işleme konusundaki yeteneği (İbn Ezra) ya da, şehir inşa etmek yerine, kendini toprağı işlemeye adanmış olmasıdır (Ramban).

Başladı – İbranice **Vayahel**. Noah, küçük üzüm bahçelerinden farklı olarak, büyük bir bağ diken ilk kişidir. Zira şaraba karşı olan arzusu çok büyüktür. Dolayısıyla bu pasuk, meydana gelecek olayların başlangıcını işaret etmektedir. Diğer yandan bu sözcük, "**Hol** – Alelade; Kutsal olmayan" sözcüğüyle bağlantısı göz önünde bulundurulduğunda "alçalttı" olarak da çevrilebilir. Buna göre pasuk "Toprak adamı Noah

kendisini alçalttı ve bir bağ dikti" şeklinde de anlaşılabilir; bkz. 4:26 açık. Raşi'ye göre, Noah, şarabı çok fazla arzu ettiği için, birçok bitki arasında dikim konusunda önceliği bağa vermiş ve böylece kendi değerini alçaltmıştır.

22. Kenaan'ın babası Ham babasının çıplaklığını gördü – Cümlelerin basit anlamından anlaşıldığı kadarıyla; Noah'ın sarhoşluğu onun çıplak kalmasına neden olmuş ve Ham saygısızca babasının çıplaklığına bakmıştır. Rabi Samson Raphael Hirsch'e göre **Erva** sözcüğü burada "çıplaklık" anlamının ötesinde, "utanç" ifade eder. Zira Ham babasının perişanlığını ve sarhoşluğunu görmekten zevk almıştır (Midraş).

Burada Kenaan'ın adı da anılmaktadır; çünkü o da olaya karışmıştır. Bazı Hahamlarımız'a göre, Noah'ı o halde ilk gören Kenaan olmuş ve koşup babasına haber vermiştir (Raşi). Sforino'ya göre, Ham, Kenaan'ın Noah'a yaptığı alçaltıcı muameleye seyirci kalmıştır [Pirke deRabi Eliezer'e göre Kenaan, mirasa – yani dünyaya – ortak olacak kişi sayısının artma ihtimalini ortadan kaldırmak amacıyla Noah'ı kısırlaştırmıştır]. Bazı Hahamlarımız ise Noah'ı kısırlaştırmanın Ham olduğunu belirtirler (Raşi).

Kenaan'ın bu olayı ciddileştirici ya da hızlandırıcı katkısı her ne olursa olsun, Ham'ın tutumu yüz kızartıcıdır. Zira babasının çadırına girip onun çıplaklığını gördükten sonra, kardeşlerinin yaptığı gibi onu örtüp, bu kötü durumunu düzeltceğine, kardeşlerine gidip, alaycı bir tavırla, olanları anlatmayı seçmiştir.

23. Şem ... aldı – Fiilde üçüncü tekil şahıs ["aldı"] kullanılmıştır; çünkü yapılan bu iyi davranışa Şem önyak olmuş ve Yefet ise sadece ona katılmıştır. Bu yüzden Şem'in soyu [yani Bene-Yisrael] köşelerine püskül [Tsitsit] bağlanan giysilere, Yefet'in soyu ise Erets-Yisrael'de gömülmeye hak kazanmıştır (Yehezkel 39:11). Babasını küçük düşüren Ham'ın soyu ise "Aşur Kralı tarafından çıplak ve yalınayak bir halde sürgün edildi" (Yeşayau 20:4; Midraş; Raşi).

26 כו וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי שָׁם
 27 וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ: כו יָפֶת אֱלֹהִים לְיָפֶת וַיִּשְׁכֶּן
 28 בְּאַהֲלֵי-שָׁם וַיְהִי כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ: כה וַיַּחֲיֶינָה אַחֵר הַמִּבּוֹל
 29 שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה: כט וַיְהִי כָל-יְמֵי-נֹחַ תְּשַׁע
 מֵאוֹת שָׁנָה וַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וַיָּמָת: פ
 א וַאֲלֵה תּוֹלְדֹת בְּנֵי-נֹחַ שֵׁם חָם וַיֻּלְּדוּן לָהֶם בָּנִים
 2 אַחֵר הַמִּבּוֹל: ב בְּנֵי יָפֶת גָּמָר וּמִגּוֹג וּמָדַי וַיּוֹן וְתַבֵּל וּמִשְׁכָּךְ
 וְתִירָס:

olarak, Adam'ın yaratılışından Tora'nın alınışına kadar olan geleneği "birinci elden" taşıyanların sayısı, yediye geçmemiştir (Abravanel).

10.

Noah'ın soyu ve 70 ulus.

*Talmud*sal geleneğe göre Noah'ın soyundan türeyen 70 tane temel ulus vardır (Rabenu Behaye).

1. [Tüm] Çocuklar – Noah'ın oğulları 100 yaşına erişmiş olmalarına karşın Tufan'dan önce çocukları olmamıştır. Zira aksi takdirde ya bu çocuklar da Tufan'da öleceklerdi ya da gemiye çok daha büyük bir insan nüfusu girmek durumunda kalacaktı (Ramban).

2. Yefet – Bu bölümde sözü edilen tüm uluslar Hint-Avrupa dil ailesine mensupturlar. Bazı görüşlere göre *Yefet* kelimesi, Yunanlı *Iapetus*'u ifade eder.

Gomer – Büyük ihtimalle Keltler (krş. Herodotus 2:33), Frenkler ya da Galyalılar – ki bunlar birbirleriyle yakın bağlantı içindedirler. Eski kaynaklar bunu *Afrika* olarak çevirir (*Targum Yonatan*; ancak Melahim I 20:22 ve 22:49'da *Targum* bunu Tarşış'in karşılığı olarak çevirmiştir. Bkz. p. 4). Fakat burada sözü edilen *Afrika*, Afrika değil, Frigya'dır (*Anuḥ Aşaleḥ*, *Pesikta Zutrata* 26a, Şelomo Buber o.a. Ayrıca bkz. p. 3 açık. *Togama* k.b.). Frigyalılar Karadeniz'in güney kıyısında yaşamış olan antik bir halktır (krş. *Ilyada* 2:862; Herodotus 7:30-31). Bilinen ilk isimleri Brigyalılar'dır (Herodotus 7:73). Dil bilimi açısından Frigyalılar Ermeniler'le bağlantı içindedirler; ancak özellikle isim benzerliği sebebiyle Frenkler'le de ilişkili olabilirler. Gerçekten de, Gomer'i Frenkler olarak açıklayan antik kaynaklar

mevcuttur (*Sefer Ayaşar*, s. 26; *Toledot Yitshak*).

Frigyalılar MÖ 8. yüzyılda, Rusya'nın güneyinde, Karadeniz'in kuzey kıyısında [Kırım] yaşayan bir halk olan Kimmerler [ya da Kırım'lılar] tarafından topraklarından sürüldüler (krş. Herodotus 4:11, 1:16, 1:103). Bu sebeple *Talmud*'un Gomer'i *Germamya* (*Talmud* – *Yoma* 10a; *Talmud Yerusalmi* – *Megila* 1:9) olarak tanımlaması önemlidir. *Germamya*, Almanya'yı değil, Kimmerya'yı [ya da Kırım] ifade etmektedir (krş. *Anuḥ Aşaleḥ*). Antik Asur dilinde Kimmerler'in *Gimerrai* olarak tanımlanması da dikkat çekicidir. Zira bu kelime Gomer'i çağrıştırmaktadır [Yine de başka kaynaklar bu kelimeyi Togarma'nın çevirisi olarak sunarlar. Bkz. Yehezkel 27:14 ve 38:6, *Targum* o.ç.]. Genel olarak Kimmerler'in kuzey kökenli bir halk oldukları düşünülür (*Odyssey* 11:12-19). Bazı kaynaklar onları [Danimarka yakınlarındaki] Jutland'lı Kimbriler [Cermen'leştirilmiş bir Kelt halkı] olarak tanımlarlar.

Josephus, Gomer'in, Galiçyalılar olarak bilinen halkın babası olduğunu öne sürer (*Antiquities* 16:1; Abravanel). Galiçya, Kimmerya ve Frigya'nın bulunduğu bölgedeydi ve bu bölge Galli Keltler tarafından ele geçirildiği zaman Galiçya ismini almıştı.

Diğer antik kaynaklar bunu desteklerler ve Gomer'in, Tina (Halys; krş. Herodotus 1:6) Nehri'nin doğusunda yaşadığını belirtirler (*Sefer Ayovelot* 9:8).

Magog – Büyük olasılıkla, Kutsal Topraklar'ın kuzeyinde yaşayan Cermen kökenli bir ulus (krş. Yehezkel 38:2). Bazı kaynaklar Magog'u Almanya olarak tanımlarlar (*Targum Yonatan*;

²⁶ [Noah sonra] “Şem’in Tanrı’sı Aşem Mübarek’tir! Kenaan ona [Şem’e] köle olsun!” dedi. ²⁷ “Tanrı Yefet’i genişletsin, ama [Tanrı’nın kutsal Varlığı] Şem’in çadırlarında barınsın. Ve Kenaan onlara köle olsun!”

²⁸ Noah Tufan’dan sonra 350 yıl yaşadı. ²⁹ Noah’ın tüm günleri 950 yıld; ve öldü.

[29. Yefet ve Ham’ın Soyuları]

10

¹ Bunlar Noah’ın oğulları Şem, Ham ve Yefet’in soylarıdır. [Tüm] Çocuklar onlara Tufan’dan sonra doğmuştu.

² Yefet’in oğulları, Gomer, Magog, Maday, Yavan, Tuval, Meşeh ve Tiras’tır.

26. Şem’in Tanrısı Aşem Mübarek’tir – Noah, Şem’i doğrudan mübarek kılmamış olmasına karşın, berahası, Şem’in doğasını ve görevini göstermektedir. Hayatının temel amacı Tanrı’ya hizmet etmek olan ve O’nun dünyadaki Onuru’nu yükselten Bene-Yisrael, Şem’in soyundan gelecektir. Tanrı’yı “Mübarek” ilan etmek, dolayısıyla onun hizmetkarlarının da mübarek kılınması demektir.

Bene-Yisrael, kendilerini Tanrı’ya adanmış kullar olmalarına rağmen, Tanrı sadece “Şem’in Tanrısı” değil, tüm evrenin Tanrısı’dır. Buradaki, “Şem’in Tanrısı” tanımlaması, tıpkı “Avraam’ın, Yitshak’ın, Yaakov’un Tanrısı” tanımlamasında olduğu gibi, söz konusu kişilerle olan özel ve kişisel iletişimi yansıtır. Tanrı bu kişilerin tarihlerinde herkesçe görülen bir rol oynamış ve onlar da O’nu tanıyarak, Büyüklüğü’nü tüm dünyaya ilan etmişlerdir (Hirsch).

27. Genişletsin – İbranice **Yaft**. Sözcük, “genişlemek” anlamındaki **Pata** kökünden türemiştir (Radak; Şeraşim). Bu, Yefet’in, kendisinden sonra gelecek kuşakların büyük nüfusa ve geniş topraklara sahip olmalarıyla mübarek kılındığı anlamına gelmektedir (Rabenu Behaye). Bazı görüşlere göre **Pata** kökü, daha çok zihinsel bağlamda kullanılır ve dolayısıyla sözcük, zihnin ve zekanın genişleyip büyümesini ifade etmektedir. Bu durumda Yefet’e verilen beraha, onun çocuklarının entellektüel başarılarına imza atmaları şeklinde olacaktır. Ve Yavan (Yunanlılar) Yefet’in soyundan geldiği için, berahanın hedeflediği konu, ünlü Yunan felsefesidir (Hirsch).

Şem’in çadırlarında barınsın – Çevirimiz, Şem’in çadırında “Tanrı’nın Kutsal Varlığı”nın barınacağı görüşü doğrultusundadır. Ancak alternatif bir çeviriye göre, pasuk “[Yefet] Şem’in çadırlarında barınsın” şeklinde de anlaşılabilir. Bu bakış açısıyla, pasuk, insanın iki çok önemli özelliği – zekası ve maneviyatı – arasındaki ilişkiyi belirtmektedir. Yefet, felsefe, güzellik ve duyarlılık ile; Şem ise kut-

salık ve Tanrı’nın Kutsal Varlığı [**Şehina**] ile mübarek kılınmıştır. İki kardeşten doğan birçok milletin içinde, Yefet’in berahası, eski Yunan medeniyetinde ve kültüründe gerçekleşmiştir. Şem’in berahası ise Tora ve mitsvalarla uğraşan Bene-Yisrael ile dile gelmiştir. Noah’ın berahası, Yefet’e verilen hediyein önemli ve güzel olduğunu, fakat sadece Şem’in temsil ettiği ilahi gerçeklere hizmet ettiği sürece gerçek amacına ulaşabileceğini ima etmektedir.

Aksi takdirde, bu hediye sadece boşa harcanmış olmakla kalmayıp zararlı da olacaktır. Rabi Samson Raphael Hirsch’in açıkladığı gibi: “Güzelliği arayan sanatçı kişi, dışarıdan gelen her türlü uyancılara karşı açık ve duyarlıdır. Fakat tarihin, geçmişteki veya halen devam eden trajedileri, sadece estetik algıların yeterli olmadığını ispatlayan acı birer kanıt teşkil ederler. Dünya, estetik algılarını ve ifadelerini kontrol eden başka bir ideal olmadığı sürece, ahlakdışı ve maddiyatçı bir zevk arayışının içine batacaaktır... Bunun ardından da insanlığı, şehvet tapmakları yapıp bunları ‘tanrısal-lığın yeni çadırları’ şeklinde tanımlayacak, altın buzağları tanımsallaştırarak onları varoluşun asıl amacı haline getireceklerdir...”. Yefet’in güzelliği de, Şem’in çadırlarından uzaklaştığı anda, işte bu hali alacaktır. Yefet, Şem ile bağlantıda kaldığı takdirde Noah’ın kafasında canlandırdığı mükemmeliğe ulaşacakken, onun Şem’den ayrılması, dünya tarihini tam bir trajediye dönüştürecektir.

28-29. Noah dünyanın yaratılışının 1056. yılında doğmuştur. Tufan 1656 yılında meydana gelmiş ve Noah 2006 yılında, yani Babil Kulesi olayının ardından gerçekleşen Dağılış’tan (bkz. Perek 11) on yıl sonra ölmüştür. Avraam 1948 yılında doğmuştur ve Noah öldüğünde, Avraam 58 yaşındadır. İnsan hayatının uzunluğu sayesinde, Adam’dan Avraam’a kadar olan tüm nesiller, sadece dört kişi – Adam, Lemeh, Noah ve Avraam – tarafından süresel olarak kapsanmıştır. Dolayısıyla, sadece dört nesle yayılan sözlü bir geleneğin varlığından söz edilebilir. Benzer şekilde, Tora’yı alan Moşe, Keat’ı; Keat Yaakov’u; Yaakov da Avraam’ı tanımıştır. Sonuç

ג וּבְנֵי גֹמֶר אֲשֶׁכְנַז וְרִיפָת וְתַגְרֵמָה: ד וּבְנֵי יוֹן
 5 אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ כְּתִים וְדַדְנִים: ה מְאֶלָּה נַפְרָדּוּ אֵיִי הַגּוֹיִם
 6 בְּאַרְצֹתָם אִישׁ לְלִשְׁנֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם בְּגוֹיָהֶם: וּבְנֵי חָם כּוּשׁ
 7 וּמִצְרַיִם וּפּוּט וְכִנְעָן: ז וּבְנֵי סָבָא וַחֲוִילָה וְסַבְתָּה וְרַעְמָה
 8 וְסַבְתָּכָא וּבְנֵי רַעְמָה שָׁבָא וְדָדָן: ח וְכוּשׁ יָלַד אֶת־נִמְרֹד הוּא
 9 הַחָלִל לְהַיּוֹת גִּבּוֹר בְּאַרְרָץ: ט הוּא־הִיָּה גִבּוֹר־צִיד לְפָנָי יְהוָה
 עַל־כֵּן יֵאמָר כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צִיד לְפָנָי יְהוָה:

Miken ile bağlantılı olması muhtemeldir. Diğer yandan Josephus, Meşeh'i, Türkiye'nin iç bölgesindeki, başkenti Mazaka olarak tanınan *Kapadokya* olarak tanımlar (bkz. Herodotus 1:72). Galicya'ya oldukça yakındır (bkz. *Gomer* k.b.). Bir başka olasılık, Meşeh'in Rusya'da, Aral Gölü'nün doğusunda yaşamış antik bir halk olan *Massagatae* olarak tanımlanmasıdır (krş. Herodotus 1:201). İskitler'i Kimmerya'ya süren, bu halktır (a.k. 4:11). Meşeh'i, antik kaynaklarda adı geçen *Moschialılar*'la bağdaştırmak da mümkündür (Herodotus 7:78). Bu isim Muskeva Nehri ve dolayısıyla Moskova şehri ile de bağlantılı olabilir. Gerçekten de Meşeh'in, Slavlar'ın atası olduğunu belirten kaynaklar mevcuttur (*Keset Asofer*).

Tiras – *Targum Yonatan* burasını *Tarkey* olarak tanımlar – ki burası Trakya'dır. Benzer şekilde Josephus da Tiras'ın Trakya olduğunu belirtir. Bu, Balkan yarımadasında, Türkiye'nin Avrupa'da kalan bölümü ile Bulgaristan bölgesinde yaşayan bir halktır. Dilbilimi açısından Trakya dili, Arnavutça'yla akrabadır. Bunların Etrüskler'le de bağlantılı olması olasıdır. Trakya'da eski çağlarda *Tearus* [Tiras] olarak bilinen bir nehrin olması da kaydadeğerdir (Herodotus 4:89).

Diğer yandan *Talmud*'da Tiras'ın kimliği hakkında bir fikir ayrılığı vardır. Bir fikir burayı Trakya olarak tanımlarken, diğer bir fikir de burasının Pers olduğu şeklindedir (*Talmud – Yoma* 10a; *Talmud Yerusalmi – Megila* 1:9). Ancak Persler, isimlerini, krallığının ilk ismi Tiryns olan Perseus'dan almışlardır. Dahası, Pers kabilelerinden bir tanesinin ismi Terusya, ya da Derusya'dır (a.k. 1:125).

Bir başka antik kaynak Tiras'ın, Akdeniz'deki büyük adalar olduğunu belirtir (*Sefer Ayovelot* 9:14).

3. Aşkenaz – Bu, Ararat bölgesi ile bağlantılı olan bir halktır; Yirmeyau 51:27. *Talmudsal* kaynaklarda burası genel olarak Asya olarak tanımlanır (*Targum Yonatan*; *Divre Ayamim* I 1:6, *Targum* o.ç.; *Talmud Yerusalmi – Megila* 1:9). Antik dönemde Asya, tüm kıtayı tanımlamanın dışında, Batı Anadolu'yu da tanımlamaktaydı [Küçük Asya]. Diğer yandan, Lidya'nın başkenti olan Sardes'te yaşamış, Asyalar olarak bilinen bir kabile de mevcuttur (Herodotus 4:45). Her ikisi de aynı bölgedir.

Josephus ise Aşkenazlar'ın Reginyalılar ile aynı kişiler olduğu görüşündedir. Bazıları bunu, İtalyan yarımadasının ucundaki *Rhegium* [Riga] olarak tanımlar (krş. 1:167). Ancak Med'de de, Rhagae ya da Rages olarak bilinen önemli bir şehir de vardı (krş. *Tobit* 4:1). Bu yer, günümüzde Tahran'ın bulunduğu yerin biraz güneyinde bulunur (krş. *Aruh Aşalem*; *Asya* k.b.). Gerçekten de, Medler'in, Akemonlar [ya da Akalar/Akadlar] ırkıdan geldikleri söylenir (Herodotus 7:61).

Yine de daha mantıklısı, Josephus'un bahsettiği Reginya'yı, Karadeniz'in güneybatısında, Ararat bölgesinde Regnum Polemonis ile bağdaştırmaktır. *Talmudsal* kaynaklarda Asya olarak tanımlanan yer de bu bölgedeki Amasya olsa gerektir.

10. yüzyıldan itibaren, Aşkenaz kelimesi Almanya'yı tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır (*Sidur Rav Amram Gaon*). Bunun sebebi, Aşkenaz'ın babası olan Gomer'in, Almanya ile bağdaştırılması olabilir. Ancak buna göre, Josephus'un sözünü ettiği "Reginya", Rennus, ya da Rhine bölgesi olmalıdır. Aşkenaz'ın, antik yazıtlarda sözü geçen Aşkuza, ya da İskit olduğu görüşünde olan başka kaynaklar da mevcuttur.

³ Gomer'in oğulları, Aşkenaz, Rifat ve Togarma'dır.

⁴ Yavan'ın oğulları, Elişa, Tarşiş, Kitim ve Dodanim'dir.

⁵ Yalıtılmış halklar, kendi ülkelerine [gittiklerinde, işte] bunlardan ayrılmışlardır. Her biri kendi halkı içinde, ailesine göre kendine has diline sahiptir.

⁶ Ham'ın oğulları, Kuş, Mitsrayim, Put ve Kenaan'dır.

⁷ Kuş'un oğulları, Seva, Havila, Savta, Raama ve Savteha'dır.

Raama'nın oğulları Şeva ve Dedan'dır.

⁸ Kuş, Nimrod'a baba oldu – [Nimrod] dünyada güç sahibi olan ilk kişiydi.

⁹ Tanrı'nın önünde güçlü bir avcıydı. Bu sebeple, "Nimrod gibi – Tanrı'nın önünde güçlü bir avcı" şeklinde bir deyiş vardır.

Divre Ayamim I 1:5, *Targum* o.a.; *Pesikta Zutrata*). Başka bir görüşe göre, bunlar Gotlar'dır (*Talmud Yerusalmi – Megila* 1:9). Bu, günümüzdeki Rusya'nın güneyindeki İskit'e göç etmiş Cermen kökenli bir millettir.

Dolayısıyla bazı kaynakların Magog'u İskitler olarak tanımlaması bir çelişki değildir (Josephus Flavius; *Talmud – Yoma* 10a, Rabenu Hananel o.a.; *Arıh Aşalem*'de **Germamya** k.b.). Antik tarih bilgileri İskitler'in, Asya'dan, Massagetae (krş. aşağıda *Meşeh* k.b.) tarafından sürülmüş olduklarını ve Kimmerya'ya yakın bir yere yerleştiklerini belirtirler (Herodotus 4:11; bkz. ö.a.). Dil bilimi açısından İskitler İranlılar'la ve dolayısıyla Persler ve Medler'le bağlantılıdır. Bu açıdan, Germanialılar olarak bilinen eski bir Pers kabilesinin varlığı önem kazanmaktadır (Herodotus 1:125).

Başka kaynaklar Magog'un Moğollar'ı ifade ettiğini ve bu ismin Magog'un bozulmasından oluşmuş olabileceğini öne sürerler. Arap yazarların Çin Seddi'ni tanımlarken "Al Magog Duvarı" ifadesini kullanmaları ilgi çekicidir (Rabi Aaron Marcus, *Keset Asofer*, s. 112a).

Diğer antik kaynaklar Magog'un Karadeniz'in kuzeyinde yaşadığı fikrine katılmaktadırlar (*Sefer Ayovelot* 9:8).

Maday – Medler'in atası (Josephus Flavius; *Talmud Yerusalmi – Megila* 1:9). Bu aynı zamanda *Talmud*'un da fikridir (*Talmud – Yoma* 10a, krş. *Agaot Bayit Hadaş*, Rabenu Hananel o.a.; *En Yaakov* a.y.). Başka bir kaynak (Divre Ayamim I 1:5, *Targum* o.a.), Maday sözcüğünü *Hamaday* olarak çevirir ve büyük ihtimalle eski bir Med başkenti olan Hamadan'a gönderme yapar. Antik bir kaynak Maday'ın, Gomer ve Magog'un ülkelerinin doğusunda, kıyılarda ve adalarda oturduğunu belirtir (*Sefer Ayovelot* 9:9; bkz. Herodotus 7:62).

Yavan – İbranice'deki asıl telaffuzuyla *Yawan*;

yani İyonya (krş. Josephus Flavius. Ayrıca Herodotus 7:94). Başka kaynaklar Yavan'ın *Makedonya* olduğunu belirtirler (*Targum Yonatan*; *Talmud – Yoma* 10a, bkz. ö.a.). Bazı çevirilere göre burası *Ovisos*'tur (*Talmud Yerusalmi – Megila* 1:9); başka bir deyişle, Lidya'da bulunan ve İyonlar tarafından MÖ 1050 civarında inşa edilmiş antik bir Yunan kenti olan Efes'tir. Antik bir kaynak Yavan'ın, İyonlar'ın da yaşamış olduğu Lidya sahilllerinde ve adalarda yaşadığını belirtir (*Sefer Ayovelot* 9:10).

Tuval – Kuzeyde bulunan bir ülkedir. Bkz. Yehezkel 38:2, 27:13. Genel olarak Bithynia olduğu söylenir (*Targum Yonatan*; *Targum*'un Divre Ayamim I 1:5 çevirisi; *Talmud Yerusalmi – Megila* 1:9). *Talmud* buradan aynı zamanda *Bet-Unyaki* adıyla da söz eder ve bu, Bithynia için kullanılan *Talmudsal* terimdir (*Talmud – Yoma* 10a). Burası, Bosphorus'un [İstanbul Boğazı] doğusunda kalan bir bölgedir (*Sefer Ayovelot* 9:11). Ancak Josephus, Tuval'ın soyundan gelen kişilerin İberler olduğunu belirtir. Bazı görüşlere göre bunlar İber yarımadası sakinleridir ve dolayısıyla orijinal İspanyollar'dır. Gerçekten de bir kaynağa göre, İspanyollar'ın kendilerini *centuvalles* [*gentualla*], yani "Tuval halkı" olarak tanımlamalarının sebebi budur (Abravanel).

Diğer yandan, Karadeniz'in doğusundaki bir bölgede yaşamış olan ve İberler olarak bilinen başka bir topluluk da vardır.

Meşeh – Kuzeyde yerleşmiş bir krallıktır. Krş. Yehezkel 38:2, 27:13; Te'ilim 120:5. *Talmudsal* kaynakların çoğunluğu Meşeh'i *Mysia* olarak tanımlar (*Targum Yonatan*; Divre Ayamim I 1:5, *Targum* o.a.; *Talmud Yerusalmi – Megila* 1:9; *Talmud [Bavli] – Yoma* 10a; *Pesikta Zutrata* 26a, Şelomo Buber o.a.). Burası Bithynia'nın batısında, Marmara Denizi ve Dardanelles [Hellepont – Çanakkale] boyunca uzanan bölgedir (krş. *Sefer Ayovelot* 9:12; Herodotus 7:42, 7:74). Aynı zamanda, Yunanistan'daki eski bir şehir olan

י וְתִהְיֶה רֵאשִׁית

מִמְלַכְתּוֹ בָּבֶל וְאַרְךָ וְאַכַּד וְכַלְנָה בְּאַרְץ שִׁנְעָר

6. Kuş – Bkz. 2:13 açık. Babil'in yaklaşık 15km. doğusunda Kiş isimli antik bir kent vardı. Diğer antik kaynaklara göre bu şehir Kutsal Topraklar'ın doğusundaydı (krş. *Sefer Ayovelot* 9:1). *Targum* ise burayı *Arbaya* [Arabistan] olarak açıklar (*Targum Yonatan*; Divre Ayamim 1:8, *Targum* o.ç.). Diğer yandan burası, Afrika'da, Yukarı Nil civarında bir bölge de olabilir (krş. Herodotus 2:19). Josephus Kuş'un *Etyopya* olduğunu belirtir.

Mitsrayim – Mısır için kullanılan İbranice kelime.

Put – Bkz. Yirmeyau 46:9, Yehezkel 27:10, 38:5, Nahum 3:9. Josephus bunu Lybyos ya da Libya olarak tanımlar. Kıpti dilinde [Eski Mısır dili] Libya'nın karşılığı Phiait'tir. Ancak *Targum* bunu *Alihrok*, yani olasılıkla Heracleotes olarak açıklar. Diğer antik kaynaklar ise burasının Kutsal Topraklar'ın doğusunda kaldığını öne sürer (*Sefer Ayovelot* 9:1).

Kenaan – Kutsal Topraklar'ın Aborijin [ilk yerleşimci] kabilesi. Bkz. p. 15-19.

7. Seva – Genelde Seba ya da Saba olarak çevrilir. Krş. Yeşayau 43:3, 45:14, Teilm 72:10. Josephus bunları, güney Arabistan'da yaşamış *Sabalılar* olarak tanımlar. Bu isim günümüzde de As Sabya şeklinde bir yer adı olarak korunmuş olabilir. *Targum* bunu *Sinirae* olarak açıklar. Bu halk *Talmud*'da Sakistan ya da Sagistan olarak tanımlanır (*Talmud* – Yoma 10a). Sagistan, Pers İmparatorluğu içinde, bir ara İskitler tarafından ele geçirilmiş olan Drangonya bölgesidir.

Havila – Bkz. 2:11 açık. *Targum*'a göre bu Hindistan'dır. Josephus ise burasının *Getuli* olduğunu belirtir.

Savta – Çoğunlukla Sabta olarak çevrilir. Josephus bunları *Astaborlar* olarak açıklar. *Talmud* ise bu halkı *Takistan* ile bağdaştırır. Bkz. *Seva* k.b. *Targum*'un çevirisine göre bu, *Semidae* ya da bir Kuş kabilesi olan ve Kuzey Afrika'da bulunan Sabrata olduğu sanılan *Samray*'dır.

Raama – Bunlar özellikle, baharat, değerli taşlar ve altın ticareti ile meşgul olurlardı; Yehezkel 27:22. *Targum*'un buradaki çevirisi Lubaei'dir. Ancak Raama'nın geçtiği ikinci pasukta *Targum* (*Yonatan*) bu kez *Mevaritinos* yani Kuzeybatı

Afrika'daki Moritanya açıklamasını yapmaktadır (krş. *Talmud* – *Yevamot* 63a; *Sifri*'de Devarim bölümü 320).

Savteha – Genel olarak Sabteka olarak çevrilir. *Targum*'un çevirisine göre bu *Zingae*, yani büyük olasılıkla Afrika'daki Zeugis'tir.

Şeva – Bkz. Melahim I 10:1, 10:28, 25:3. Josephus bunları, tıpkı Seva'da olduğu gibi Sabalılar olarak tanımlar. *Targum*'un görüşü bunun (Bereşit'te) *Zimdegad*, (Divre Ayamim'de) *Zmargad* ya da *Dmargad* olduğu şeklindedir.

Dedan – Josephus bu halkı, batı Etyopya'daki *Judadealılar* olarak açıklar. *Targum*'un çevirisi *Mezag*, yani olasılıkla Kuzey Afrika'daki Mazisler şeklindedir.

8-10. Nimrod – Nimrod ilk Babil kralı ve Babil Kulesi'ni inşa eden kişi olarak önem görmektedir. Nimrod'dan önce ne savaşlar, ne de hükümdarlar vardı. Nimrod, Babilililer onu kral ilan edinceye kadar Babil'i boyunduruğu altına aldı (p. 10). Daha sonra Asur'a gidip büyük şehirler inşa etti (Radak; Ramban). Tora, Nimrod'u "*Tanrı'nın önünde güçlü bir avcı*" olarak nitelendirmektedir. Birçok otorite, bu ifadeyi mecazi olarak açıklar. Raşi'nin sözleriyle: "*Nimrod, insanları sözleri ile avlayıp, onları Tanrı'ya karşı isyan etmeleri [İbranice: LiMRoD] için kışkırttı.*"

Tanrı'yı tanımasına karşın O'nun önünde [İbranice: LiFNe; ya da mecazi olarak] O'nun Yüzü'ne karşı [İbranice: Al PaNav; 'Lifne' ile aynı kök] bile alay etmekten çekinmezdi. Bu sebeple Tanrı'yı tanıdığı halde yüzüstüce O'na karşı gelenler için 'Nimrod gibi güçlü bir avcı' tanımlaması yapılır. Anlaşıldığı üzere buradaki "*güçlü*" nitelemesi elbette onu övmek için kullanılmakta değildir. Diğer yandan insanları sözleriyle tuzağa düşürerek Tanrı'dan uzaklaştırma konusundaki başarısı inkar edilemez.

Nimrod, kitleleri aldatmak için, kendini dürüstlük kılığı ile örten ikiyezlülerin öncüsüdür (Hirsch). İlk fethi, daha sonraları Nevukadnetsar tarafından kurulacak olan Babil İmparatorluğu'nun merkezi ve antik dünyanın en büyük şehri olan Babil'dir. Bkz. Miha 5:5. Bkz. 11:1-9 (*Sefer Ayaşar*; Josephus 1:4:3. Krş. p. 11, *Targum Yonatan* o.ç.). Ayrıca bkz. 14:1, 25:29 açık.

10. Şinar – Genel olarak Sümer ile bağdaştırılır.

¹⁰ Krallığının başlangıcı, Şinar diyarındaki Bavel, [ayrıca] Ereh, Akad ve Kalne'dir.

Rifat – Benzer bir isim listesinin verildiği Divre Ayamim'de ise (I 1:6), bu isim Rifat olarak geçmektedir (krş. Raşi o.a.). Josephus bu halkı, Rifas Nehri kıyısında yaşamış olan antik bir halk olan *Paflagonyalılar* olarak sunar (*Keset Asofer* 113a; krş. Herodotus 7:72; *İlyada* 2:851). Başka kaynaklara göre ise bu, *Parhavan* ya da en büyük olasılıkla, Kuzey Ariana'da [Pers] yaşamış bir halk olan Parkvi'dir (*Targum Yonatan*; Divre Ayamim I 1:6, *Targum* o.ç.). Ayrıca başkaları bunu *Hadiv* ya da *Hadiat* olarak açıklar (*Talmud Yerusalmi* – *Megila* 1:9; *Midraş* – *Bereşit Raba* 37). Hadiv, büyük olasılıkla Asur [Suriye] bölgesindeki Lycus ve Caprus ırmakları arasındaki bir bölge olan Adiebena'dır. Abravanel bu halkı, İtalya, Venedik ve Fransa'da yerleşmiş olan Etrüskler olarak tanımlar.

Togarma – Kuzeyde yaşayan bir halk. Bkz. Yehezkel 27:14, 38:6. Josephus bu halkın Frigyalılar'la bağdaştırır (bkz. p. 2 *Gomer* k.b.). Başka kaynaklar bunu *Barbarlar* olarak açıklar ve Barbarlar'ın, Almanya, Barbarya ve Britanya'nın atası olduklarını ileri sürerler (*Targum Yonatan*; Divre Ayamim I 1:6, *Targum* o.ç.). Gerçekten de Togarma'yı *Germaniki* ya da *Germania* [Almanya] olarak açıklayan kaynaklar mevcuttur (Yehezkel 38:6, *Targum* o.ç.; *Talmud Yerusalmi* – *Megila* 1:9; *Midraş* – *Bereşit Raba* 37). Togarma'yı Ermeniler'le (*Keset Asofer*) ya da Türkler'le (Abravanel) bağdaştıran başka kaynaklar vardır. Gerçekten de, çağdaş anlamda Togarma, Türkiye için kullanılır. Ayrıca Ermenistan'daki Karkamış'a yakın bir bölgeden söz eden ve burayı Tegarma olarak tanımlayan çivi yazısı tabletler bulunmuştur.

4. Eliş – Burasının bir ada olduğu düşünülmektedir. Yehezkel 27:7. Josephus bunları *Aeolyalılar* olarak tanımlar (*Antiquites* 1:6:1). Bunlar Lesbos adlı bir adada yaşarlardı (Herodotus 1:151). Ancak başkaları burayı Sicilya olarak açıklar (Abravanel). Bu durum, burayı İtalya olarak açıklayan *Targum* tarafından da desteklenmektedir (Yehezkel 27:7, *Targum* o.ç.).

Talmudsal kaynaklar, Eliş'ın, *Alsu* ya da *Elis* olduğunu belirtirler (*Talmud Yerusalmi* – *Megila* 1:9; *Midraş* – *Bereşit Raba* 37). Burasının İyon Denizi boyunca uzanan [güney Yunanistan'daki] Peloponnesus'daki antik bir kenti olan Elis olduğu düşünülebilir (krş. *İlyada* 2:615; ancak bkz. *Thucydides* 1:3). Söz konusu Elis kentinin kalıntılarının bulunduğu yerde, günümüzde de

İlis ya da Eleis isimli bir köy mevcuttur. Bölgenin iç kesimlerinde, 1000 yıl boyunca dört yılda bir olimpiik oyunların gerçekleştirildiği Olympia vadisi ve tapınağı yer alır.

Talmud'daki bu açıklamayı Hellas olarak anlayanlar da vardır. Zira Yunanlılar'ın, kendi dillerinde Yunanistan'a verdikleri isim Hellas ya da Ellis'tir (*Keset Asofer*). Bu gerçekte bir Yunan kabilesinin antik ismiydi (*İlyada* 2:681; *Thucydides* 1:3). Bu aynı zamanda, Yunan hakimiyetindeki bölgeyi Asya'dan ayıran Halys Nehri ile de bağlantılı olabilir. Helles ismi, Avrupa'dan Asya'yı ayıran Çanakale Boğazı [Hellespont] için de yabancı değildir.

Tarşış – Benzer bir isim listesinin verildiği Divre Ayamim'de ise (I 1:7), bu isim Tarşışa olarak geçmektedir. Tarşış gemileriyle ünlüydü. Bkz. Melahim I 10:22, 22:49, vs. Ayrıca, Yeşayau 23:10, 66:19, Yehezkel 38:13, Yona 1:3. Josephus burayı, başkenti Tarsus olan *Kilikya* olarak tanımlar. Buranın Tarsus olduğuna dair fikir *Talmudsal* kaynaklarda da yer almaktadır (*Targum Yonatan*; *Talmud Yerusalmi* – *Megila* 1:9). Bazıları burayı, Toscani, Lombardi, Floransa ve Milano ile bağdaştırır (Abravanel; krş. *Sefer Ayaşar*).

Kitim – Bir ada halkı. Krş. Yirmeyau 2:10, Yehezkel 27:6. Ayrıca bkz. Bamidbar 24:24, Yeşayau 23:1, 23:12, Daniel 11:30. Josephus burayı, o dönemde ana şehri Citius olan Kıbrıs olarak tanımlar (krş. Abravanel). *Targum* ise burayı *İtalya* (*İtalion*) olarak sunar ve dolayısıyla bunlar, İtalyanlar'ın ve Romalılar'ın kaynağı olarak görülürler (krş. Vayikra 24:24, *Targum* o.ç.).

Dodanim – Benzer bir isim listesinin verildiği Divre Ayamim'de ise (I 1:7), bu isim Rodanim olarak geçmektedir (krş. *Midraş* – *Bereşit Raba* 37:1). Dodonyalılar isimli antik bir halkın varlığı bilinir (krş. *İlyada* 2:748; Herodotus 2:52-57). *Targum Yonatan* bunu *Dordania* olarak çevirir. Burası Dardanelles'te [Çanakale] bir kenttir ve bölgeye adını veren yerdir (krş. Herodotus 1:189, 7:43; *İlyada* 2:819). *Targum Yonatan* buna *Ridos*, *Hamen* ve *Antioh*'u da ekler. Ridos, Rodos'tur (Abravanel); Antioh ise Antakya'dır. Başka kaynaklar ise Dodanim'i, *Bohemler* olarak tanımlar (*Toledot Yitshak*; krş. *Sefer Ayaşar*).

5. Yalıtılmış halklar – Krş. Hirsch; *Keset Asofer*. Tam çeviriyle "halkların adaları" ya da "ada[lar] halkları".

יֵא מִן־הָאָרֶץ

הָהוּא יֵצֵא אֲשׁוּר וַיֵּבֶן אֶת־נִינְוָה וְאֶת־רַחֲבֶת עִיר וְאֶת־כָּלָה:

יב וְאֶת־רֶסֶן בֵּין נִינְוָה וּבֵין כָּלָה הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה:

יג וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת־לֹדִים וְאֶת־עֲנָמִים וְאֶת־לְהָבִים

יד וְאֶת־נַפְתָּחִים: יד וְאֶת־פְּתָרְסִים וְאֶת־כַּסְלָחִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ

טו וּכְנָעַן יָלַד אֶת־צִידֹן מִשֵּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת־כַּפְתָּרִים: ס

בְּכֹר וְאֶת־חֶת:

lindedir ve olasılıkla Pentaschoinos'u belirtmektedir. Burası, Mısır'daki daha sonraları Dodekaschoinos olarak bilinen bölgedir.

14. Patrusim – Bkz. Yeşaya 11:11, Yirmeya 44:1, 44:15, Yehezkel 29:14, 30:14. *Targum*'un çevirisi *Nasyotae* şeklindedir ve Mısır'daki Pelusium'un doğusunda yer alan Casius Dağı'nı çevreleyen bölge olan Casiotis'i ifade etmektedir. *Targum*, Divre Ayamim I 1:12'ye yaptığı çeviride Patrusim ve Kasluhim için yaptığı tanımlamaları birbiriyle değiştirmiştir. *Midraş*'ta ise burası *Parvitot* olarak tanımlanır (*Midraş* – *Bereşit Raba* 37).

Kasluhim – *Targum*'un çevirisi *Pantepolite* şeklindedir ve büyük olasılıkla, Mısır'daki, Cyrenaica olarak da bilinen bölge olan Pentapolis'i ifade etmektedir. *Midraş*'a göre burası *Pekosim*'dir (*Bereşit Raba* 37). Saadya Gaon burayı, yukarı Nil bölgesindeki Said ile özdeşleştirir.

Peliştim – Bu halk, Akdeniz kıyısında Kutsal Topraklar'la Mısır arasındaki bölgede yaşamışlardır (krş. Şemot 13:17).

Kaftorim – Bkz. Devarim 2:23, Amos 9:7. Burası bir ada olarak tanımlanır, Yirmeya 47:4. Konunun akışından, burasının Nil Deltası'ndaki bir ada olduğu sonucuna varılabilir. Ancak *Septuaginta* ve *Targum (Yonatan)* burayı *Kapudkae* [Kapadokya] olarak tanımlamaktadır. Burası Karadeniz'in güneyinde kalan bir bölgedir (Bkz. p. 2 açk. Meşeh k.b.).

Ancak bu olası bir açıklama gibi görünmemektedir, zira konunun akışı bunların Mısır kökenli bir halk olduğunu gerektirmektedir. Saadya Gaon'a göre burası, Port Said'in batısında kalan Damiyat ya da Shafchu'dur (krş. *Masaot Rabi Binyamin* 24). *Midraş*'a göre Kaftorim *Pigmeler*'dir ve Patrusim

ile Kasluhim'in soylarından gelmektedirler (*Bereşit Raba* 37). Buna göre pasuğun çevirisi "Kendilerinden Peliştim ve Kaftorim'in türediği Patrusim'e ve Kasluhim'e" şeklinde olacaktır.

15. Tsidon – Kutsal Topraklar'ın kuzeyinde bulunan Sayda kenti. Bkz. p. 19. Burası Finike'nin başkentiydi. Ancak (Divre Ayamim I 1:13'teki) *Targum*'a göre, Kenaan'ın behor oğlu Botnias [ya da Kotnias] idi ve Sayda kentini kurmuştu.

Het – Kutsal Topraklar'da yaşayan halklardan biri olan Hitiler'in atası. Bkz. 15:20. Ölü Deniz'in batısına doğru, Hevron civarında yaşarlardı; 23:5. Hem Hitiler hem de Emoriler, Yeruşalayim bölgesine yakındırlar; Yehezkel 16:3, 16:45.

¹¹ Aşur o ülkeden çıktı ve Nineve'yi, Rehovot İr'i ve Kalah'ı inşa etti. ¹² [Ayrıca] Nineve ile Kalah arasında Resen'i [kurdu]. [Nineve] Büyük bir şehirdir.

¹³ Mitsrayim Ludim'e, Anamim'e, Leavim'e ve Naftuhim'e baba oldu.

¹⁴ [Ayrıca] Patrusim'e, Kasluhim'e – ki Pelıştim ondan türemiştir – ve Kaftorim'e.

[30. Kenaan'ın Soyuy]

¹⁵ Kenaan, Behor oğlu Tsidon'a ve Het'e baba oldu.

Targum burayı *Puntos* bölgesi olarak açıklar (*Targum Yonatan*). *Targum*'ün çevirisi, “deniz” anlamına gelen Latince kelime *Pontus*'tan çıkmaktadır. Dolayısıyla *Pontus* “deniz ülkesi”ydi ve İran Körfezi'ne yakın bir bölgeydi. Bkz. 14:1 açık.

Bavel – Babil. Bkz. 11:9.

Ereh – Bkz. Ezra 4:9 ve Raşi o.a. Bu, aşağı Fırat civarındaki Ur şehri yakınlarında bir kentti. *Talmud* (*Yoma* 10a) burayı *Urikhuth* ya da *Arkath* olarak açıklar. Bu da bizi, Ereh'in antik bir ismi olan *Uruk*'a götürmektedir. *Targum*'ün çevirisi olan *Adas*, *Edessa*'yı ifade ediyor olabilir. *Midraş* ise buranın *Haran* olduğunu söylemektedir (*Midraş – Bereşit Raba* 37).

Akad – Burası Akad ülkesinin kraliyet şehriydi ve kuzey Babil'in başkentiydi. Babil'in yaklaşık 55km. kadar kuzeyinde kalmasına ve Sipar şehrine yakın olmasına rağmen burasının tam yeri bilinmemektedir. *Targum* buradan *Netsivim* olarak söz etmektedir (*Targum Yonatan*; *Midraş – Bereşit Raba* 37). Burası Mezopotamya'nın kuzeydoğu ucunda bulunan bir şehirdi (krş. *Talmud – Şabat* 32b).

Kalne – *Talmud* burasını *Nofar-Ninfi* (*Yoma* 10a) şeklinde tanımlar. Burası Fırat Nehri üzerinde Ereh ve Babil arasında bir yerdir. Günümüzde Niffer olarak bilinir. Başka kaynaklar burayı, Dicle'nin doğu kıyısındaki bir şehir olan *Ktispon* olarak tanımlar (*Targum Yonatan*; *Midraş – Bereşit Raba* 37).

11. Aşur – Bkz. p. 22. Asur'un İbranicesi'dir. Aynı zamanda, Nineve'nin 93km. kadar güneyinde, Dicle kıyısında kurulu bir şehri de ifade eder. *Talmud* (*Yoma* 10a) burayı *Selik* ya da *Selevki* bölgesi olarak tanımlar. Bkz. 2:14.

Nineve – Ninova. Dicle Nehri kıyısında kurulu olan, Asur'un antik başkenti. Bkz. Yona 1:2, *Melahim* II 19:36.

Rehovot İr – Tam anlamıyla “şehrin geniş yerleri” ya da “şehrin caddeleri”. *Talmud* (*Yoma* 10a)

burasının Fırat'ın *Mışan* bölgesi olduğunu belirtir. *Mışan*, ya da *Mesene*, Fırat, Dicle ve Kraliyet Kanalı'nın oluşturduğu adanın adıdır. Ancak *Targum* burayı “şehrin caddeleri” olarak çevirmektedir. Dolayısıyla buradan, bu ismin bir yer adı olmadığı ve sadece Aşur'un, Nineve şehrini, caddeleri olan büyük bir kent şeklinde inşa ettiğini anlatma amacıyla olduğu sonucu çıkmaktadır.

Kalah – Burası Nineve'nin birkaç kilometre güneyinde kalan bir şehirdir. Çağdaş ismi *Nimrud*'dur! *Talmud* burasının “Fırat üzerindeki *Borsof*” olduğunu belirtmektedir. Yani burası, Babil'in 37km. kadar güneyinde Fırat kıyısında bulunan *Borsif* ya da *Borsippa*'dır. Ancak Nineve'den oldukça uzak sayılır.

12. Resen – *Talmud* *Resen*'in, *Aktispon* ya da *Ktispon* olduğunu belirtir (*Yoma* 10a; krş. *Gitin* 6a, *Tosafot* o.a. *Umibey* k.b.). Bkz. p. 10 açık. *Kalne* k.b. *Targum* burayı *Talaras* olarak çevirir. Bkz. Yeşaya 37:12 ve *Melahim* II 19:12, , *Targum* o.ç.

Büyük şehir – Söz konusu şehrin Nineve olduğuna dair açıklama Raşi'ye ve *Talmud*'a (*Yoma* 10a) göredir.

13. Ludim – *Targum*'ün çevirisi *Givatae* şeklindedir. Bu, İngilizce'de Mısır anlamındaki *Egypt* ya da *Gip* kelimesiyle bağlantılı görünmektedir. Aynı zamanda, Eski Mısır dilini ifade eden *Kıpti* sözcüğüyle de yakınlık taşımaktadır (krş. *Talmud – Megila* 18a ve *Sanedrin* 115a). Ancak *Josephus* bu pasukta sözü geçen hiçbir milletin tanımlanmadığını belirtir.

Anamim – *Targum*'ün çevirisi *Martiotae* şeklindedir. Bunlar, aşağı Mısır'daki *Marea* kentini de içeren *Mareotis* bölgesi halkıdır.

Leavim – Tam anlamıyla “alev insanları” – zira yüzleri alevi andırır (Raşi). *Targum*'ün çevirisi *Livakae* şeklindedir ve olasılıkla bir Libya kabilesini ifade etmektedir. *Josephus* bunların Libyalılar olduğu fikrindedir. Bkz. p. 6 açık. *Put* k.b.

Naftuhim – *Targum*'ün çevirisi *Pantaskinae* şek-

טו וְאֶת־הַיְּבוּסִי וְאֶת־הָאֲמֹרִי וְאֶת־הַגְּרָגְשִׁי:

16

יז וְאֶת־הַחֲוִי וְאֶת־הָעֶרְקִי וְאֶת־הַסִּינִי: יח וְאֶת־הָאֲרֹדִי:

17-18

וְאֶת־הַצִּמְרִי וְאֶת־הַחֲמַתִּי וְאַחַר נָפְצוּ מִשְׁפָּחוֹת הַכְּנַעֲנִי:

יט וַיְהִי גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּדֹן בְּאֶכָה גְרָרָה עַד־עֵזָה בְּאֶכָה

19

סְדֵמָה וְעַמְרָה וְאַדְמָה וְצַבִּים עַד־לָשַׁע: כ אֵלֶּה בְנֵי־חָם

20

לְמִשְׁפָּחוֹתָם לְלִשְׁנֹתָם בְּאַרְצֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם: ס כא וְלָשֶׁם יֶלֶד

21

גִּם־הוּא אָבִי כָל־בְּנֵי־עֶבֶר אָחִי יֵפֶת הַגָּדוֹל: כב בְּנֵי שֵׁם

22

עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד וְאַרְם:

Bamidbar 13:21, 34:8, Amos 6:14, Yehezkel 47:17. Orontes Nehri üstündedir. Josephus, her ne kadar Makedonlar buraya Efanía (krş. Midraş – Bereşit Raba 37) diyorsa da, burasının Amathe olarak bilinen yer olduğunu belirtir. Bir fıkre göre burası Antioh'tur [Antakya] (Targum Yonatan).

19. Gerar – Pelişti [Filistî] milletin başkenti. Kutsal Topraklar'ın güneyine doğru, kıyı şeridinde yakın bir bölge (20:1, 26:1).

Aza – Gazze. Kutsal Topraklar'ın güneyinde, Akdeniz kıyısında uzanan bir şehir.

Amora – Gomme.

Tsevoyim – Burada söz edilen dört şehir, Ölü Deniz'in güney ucundaki bölgede bulunurlardı (14:2, 14:3). Hepsi, halkının kötülüğünden dolayı Tanrı tarafından yok edildi (19:24, 19:25). Bu şehirler, Kanaan topraklarının güneydoğu sınırını oluşturuylardı.

Laşa – Ya da **Leşa**. Burası **Kaldahi** şehri olarak tanımlanır (Targum Yonatan; Bereşit Raba 37). Büyük ihtimalle, Ölü Deniz'in doğu kıyısındaki bir tatil yöreni olan Callirohoe'dir.

21. Ever oğulları – Ya da “İbraniler” (Targum Yonatan; İbn Ezra). Bkz. p. 24, 11:14). İbranice’de “İbraniler” için kullanılan kelime **İvrim**’dir. Başka bir deyişle, “Ever’in soyundan gelenler” ya da “Ever oğulları”. Ancak başka kaynaklar, **Ever** kelimesinin “karşı yaka” anlamına gelebileceğinden yola çıkarak, bu pasuğu “nehrin [Yarden/Ürdün Nehri’nin] karşı yakasında yaşayanların oğulları” olarak çevirirler (Raşi; Ramban).

En büyük – Bu sıfat Yefet için kullanılmaktadır (bkz. 9:24 açık.). Ancak en büyük kardeşin Şem olduğunu düşünenlere göre pasuğun çevirisi “Yefet’in en büyük kardeşidir” şeklinde olmalıdır.

22. Elam – Bkz. 14:19. Med ile özdeşleştirilir (Yeşaya 21:2, Yirmeya 25:25). Başka bir yerde, Pers başkenti Şuşan’ın [Susa], Elam bölgesinde, Ulay Nehri üzerinde olduğunu görmekteyiz (Daniel 8:2). Josephus buradan yola çıkarak, Elam’ın, Persler’in atası olduğunu yazar. Böylece burası, Şuşan ve Med arasındaki bölgeyi işaretlemektedir (Saadya Gaon). Başka kaynaklar ise burayı Dicle ile Hindistan arasında bir yer olarak tanımlar (Sefer Ayovelot 9:2).

Aşur – Asur olarak tanımlanır (krş. Josephus Flavius). Bkz. 2:14, p. 11. Yaşadıkları bölge temel olarak Dicle’nin doğusunda kalmaktaydı.

Arpahasad – Avraam’ın atasıdır (bkz. 11:10). Josephus onun, aşağı Fırat bölgesinde yaşayan Kaldeliler’in atası olduğunu belirtir. İbranice’de Kaldeliler **Kasdim** olarak bilinir (bkz. 11:28).

İran Körfezi’ne yakın bir bölgede yaşarlardı (Sefer Ayovelot 9:4). Targum bu ismi Arfasday olarak çevirir (Divre Ayamim I 1:17 ve 1:18, Targum o.ç.). Bkz. Herodotus 6:5.

Lud – Josephus’a göre bu, Karadeniz’in güneyindeki Lidya’dır (bkz. Herodotus 7:74).

Aram – Kutsal Topraklar’ın kuzey doğusunda yaklaşık olarak bugünkü Suriye’nin bulunduğu yer. Josephus, Yunanlılar’ın Aramlılar’ı Suriyeliler olarak çağırdıklarını yazar. Başkenti Şam’dı (Yeşaya 7:8). Ayrıca Dicle ve Fırat arasındaki

¹⁶ [Ayrıca] Yevusiler'e, Emoriler'e, Girgaşiler'e, ¹⁷ Hiviler'e, Arkiler'e, Siniler'e,

¹⁸ Arvadiler'e, Tsemariler'e ve Hamatiler'e. Daha sonra Kenaani aileleri dağıldılar.

¹⁹ Kenaan sınırı, Tsidon'dan Gerar yönünde Aza'ya; Sedom, Amora, Adma ve Tsevoyim yönünde de Laşa'ya kadar uzandı.

²⁰ Bunlar, ülkelerinde ve halklarında, ailelerine ve dillerine göre, Ham'ın oğullarıdır.

[31. Şem'in Soyü]

²¹ Şem'e de oğullar doğdu. [Şem,] tüm Ever oğullarının babasıdır [ve] en büyük [kardeş olan] Yefet'in kardeşidir.

²² Şem'in oğulları, Elam, Aşur, Arpahşad, Lud ve Aram'dır.

16. Yevusiler – *Yevus* sözcüğü Yeruşalayim ile özdeşleştirilir; Şofetim 19:10, Divre Ayamim I 11:4; Yeşua 15:63, Şofetim 1:21. Dolayısıyla Yevusiler Yeruşalayim bölgesinde yaşıyorlardı. Daha sonraları ise bu bölgede Hitiler oturmaya başladı (*Pirke DeRabi Eliezer* 36; Devarim 12:17, Raşi o.a.).

Emoriler – Önceleri Ölü Deniz civarında yaşamış fakat daha sonra buradan sürülmüş olan bir halk (14:7). Hevron civarında oturuyorlardı ve Avraam'la antlaşma yapmışlardı (14:13). Şhem civarında yaşadıkları da bilinmektedir (48:22). Sonraları Moav yakınlarında, Arnon Nehri'nin doğu kıyısı boyunca yerleştiler (Bamidbar 21:13). Ayrıca Gilad topraklarında da yaşadılar (Bamidbar 32:39). İleri bir tarihte Kutsal Topraklar'ı tekrar işgal ettiler (Şofetim 1:34).

Girgaşiler – Kutsal Topraklar'ın ilk sakinlerindendirler (15:21). Geleneğe göre Bene-Yisrael'in gelişinden önce burayı terk ederek Afrika'ya yerleşmişlerdir (*Talmud Yeruşalmi* – *Şabat* 6:31; Şemot 33:2 ve 34:11, Raşi o.a.). Bir fikre göre, Yeşua'nın uyarısı üzerine Kutsal Topraklar'ı terk ettikten sonra Gürcistan'a yerleşmişlerdir ve buranın isminin kökeni Girgaşi'dir (Rabi Hayim Yitshak Şaki, *La İstorya Cudiyā Universal* – 2. Kitap).

17. Hiviler – Kutsal Toprakların orta kesimlerinde Şhem bölgesinde yaşadılar (34:2). Ayrıca Givon'da da oturdular ve Kutsal Topraklar'ın ele geçirilmesi sırasında hayatta kaldılar (Yeşua 9:3, 9:7, 11:19). Bunun dışında Lübnan Dağı civarında, Hermon ile Hamat arasında da yerleşmişlerdi (Şofetim 3:3). Bazıları bu halkı Trablus sakinleri olarak tanımlar (*Targum Yeruşalmi*). *Midraş* bunun mağaralarda yaşayan bir halk olduğunu belirtir (*Haldun*;

Bereşit Raba). Hiviler, toprağı tadarak kalitesini belirleme bilgisinde olan bir halktı (*Talmud* – *Şabat* 85a; ama bkz. *Tosafot* o.a. **Hivi** k.b.). Bkz. 36:3 açık.

Arkiler – Lübnan Dağı'nın kuzeybatı eteğinde bulunan Arki şehrinin sakinleri olarak tanımlanırlar (Josephus Flavius; *Midraş* – *Bereşit Raba* 37; krş. *Talmud* – *Behorot* 57b).

Siniler – Yeşaya 49:12, Radak o.a. Josephus, bunların kimliklerinin bilinmediğı fikrindedir. Ancak diğerleri bu halkı *Antosae* olarak tanımlarırlar (*Targum Onkelos*; *Targum Yonatan*; *Midraş* – *Bereşit Raba* 37). Bu da, olasılıkla, Eleutheros Nehri'nin güneyindeki bir Finike limanı olan Orhosia şehriyle bağlantılıdır. Başka bir fikre göre bunlar *Kafrusae*'dir (*Targum Yeruşalmi*).

18. Arvadiler – Finike kıyısına yakın bir ada olan Aradus'un sakinleri olarak tanımlanırlar (Josephus Flavius; *Talmud Yeruşalmi* – *Megila* 1:9; *Midraş* – *Bereşit Raba* 37). Başka bir fikre göre bunlar *Antridenae*, yani, Arados adasının karşısındaki Antarados kenti sakinleridir (*Targum Yeruşalmi*). Başka bir kaynağa göre ise bu, Epifanya ve Emasa [günümüzde Humus] arasındaki Arethusia'da oturan Lutsai halkıdır.

Tsemariler – Tam anlamıyla "yün halkı". Olasılıkla yün üretimi ya da ticaretiyle uğraştıkları için bu ismi almışlardı (*Midraş* – *Bereşit Raba* 37). *Talmud*sal kaynaklar, yaşadıkları bölgeyi *Hamets*, *Homtsiya*, *Hamitay* ve *Homtsae* isimleriyle tanımlarırlar (*Targum Yonatan*; *Talmud Yeruşalmi* – *Megila* 1:9; *Midraş* – *Bereşit Raba* 37). Bu isimlerin her biri, Orontes Nehri'nin doğu kıyısındaki bir Suriye şehri olan Emasa'yı [Humus] işaretlemektedir. Bkz. 36:36 açık..

Hamatiler – Burası Hermon Dağı'nın kuzeyine doğru bir bölgedir; Şofetim 3:3. Ayrıca bkz.

- 23 כג ובני אֶרֶם עֹנִן וְחֹל
- 24 וְגִתֵּר וּמֶשׁ: כִּד וְאַרְפַּכְשָׁד יֶלֶד אֶת־שֵׁלַח וְשֵׁלַח יֶלֶד אֶת־עֶבֶר:
- 25 כה וְלַעֲבֵר יֶלֶד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פִּלֵּג כִּי בִימֵיו נִפְלְגָה
- 26 הָאָרֶץ וּשְׁם אֶחָיו יֶקְטָן: כו וַיֶּקְטָן יֶלֶד אֶת־אֱלִמֹּדֶד וְאֶת־שֵׁלֶף
- 27 וְאֶת־חֲצִרְמוֹת וְאֶת־יִרְחָ: כז וְאֶת־הַדּוֹרֶם וְאֶת־אוּזַל
- 28 וְאֶת־דִּקְלָה: כח וְאֶת־עֹבֵל וְאֶת־אֲבִימָאֵל וְאֶת־שָׁבָא:
- 29 כט וְאֶת־אוֹפֵר וְאֶת־חֹוִילָה וְאֶת־יֹוֹבֵב כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי יֶקְטָן:
- 30-31 ד וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמֶּשָׁא בְּאֶחָה סִפְרָה הָרַק הַקָּדָם: דא אֵלֶּה
בְּנֵי־שֵׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֹתָם לְגֹוִיָּהֶם:

Josephus ise, Ofir'in, Hindistan'da bulunan *Aurea Chersonesus* adlı yer olduğunu öne sürer (*Antiquites* 8:6:4). *Septuaginta* Ofir'i *Sofya* olarak çevirir ki, bu, Kipti dilinde Hindistan anlamındadır. Gerçekten de, Hindistan'ın batı kıyısındaki Goa şehri civarında Soupura ya da Ouppara isimli antik bir kent vardı. Yakın zaman yazarları Ofir'in Yeni Dünya olduğunu belirtirler (Rabi Azarya De Rossi, *Meor Enayim*, *Imre Bina* 11; David Gans, *Nehmad veNaim* 3:75; *Tsemah David* 2:1533; *Seder Adorot* 5254).

Havila – Bkz. p. 7 ve 2:11 açık.. Bazıları burayı antik coğrafyalarda tanımlanan, İran Körfezi yakınlarındaki *Havlotae* olarak tanımlarlar (Strabo 16:728). Burası, Bahreyn'deki Huvaila'dır. Başka otoritelere göre burası Aden Denizi kıyısında, Bab el Mandeb'in güneyinde bulunan Avalitae şehridir. Hindistan'da da Arap Denizi kıyısında, Bombay'dan 150km. kadar kuzeyde olan Nagar Havili adlı bir şehir vardır. Ayrıca Hazar Denizi kıyısında Hwala adlı bir kent mevcuttur ve bu sebepten dolayı Rusça'da Hazar Denizi için kullanılan isim *Hwalinskoje More*'dir. Tora'da geçen Havila, birden çok yeri kast ediyor olabilir.

Yovav – Burası, Ptolemy'nin sözünü ettiği *Yovevitae* ya da *Yoveritae*'dir. Umman körfezi kıyısında bir yerdir.

30. Yerleşim yerleri – Burada, Yoktan'ın çocuklarının yerleşim yerlerinden söz edilmektedir. Ancak bazı otoritelere göre de bütün Şem oğullarının yerleşim yerleridir (krş. 11:12,

Ramban o.a.).

Meşa – Burası Mekke olarak tanımlanmaktadır (Saadya Gaon). Bazılarına göre de burası Yemen'deki Moha'dır [El Muha] (krş. Ptolemy, *Coğrafya* 6:7, 14a, 74b). Başka bir fikre göre burası, Dicle'nin İran körfezine döküldüğü yerde-ki Mesene'dir [Howr-a Musa].

Doğudaki dağ – Bazıları burayı, Arabistan'ın doğusunda Hint Okyanusu kıyısındaki Alakdar olarak tanımlar (*Keset Asofer*).

Sefer – Bazı kaynaklar burasının Medine olduğunu belirtir (Saadya Gaon). *Midraş'a* göre bu yer Tfari ya da Tafari'dir (*Bereşit Raba* 37). Başkaları ise burayı, Arabistan'ın güneyindeki İsfar olarak tanımlar.

31. Şem – Şem'in soyundan gelenler Samiler olarak bilinir. Sami dilleri bu gruba aittir.

²³ Aram'ın oğulları, Uts, Hul, Geter ve Maş'tır.

²⁴ Arpahşad'ın bir oğlu oldu – Şelah; ve Şelah'ın bir oğlu oldu – Ever.

²⁵ Ever'in iki oğlu oldu. Birinin adı Peleg'di, çünkü dünya onun zamanında bölünmüştü. [Peleg'in] Kardeşinin adı ise Yoktan'dı.

²⁶ Yoktan, Almodad'a, Şelef'e, Hatsarmavet'e ve Yerah'a baba oldu.

²⁷ [Ayrıca] Adoram'a, Uzal'a, Dikla'ya ²⁸ Oval'a, Avimael'e, Şeva'ya,

²⁹ Ofir'e, Havila'ya, Yovav'a – tüm bunlar Yoktan'ın oğullarıdır. ³⁰ [Bunların] Yerleşim yerleri, Meşa'dan, doğudaki dağ olan Sefer'e doğrudur.

³¹ Bunlar, ülkelerinde, halklarına göre; ailelerine ve dillerine göre Şem'in oğullarıdır.

bölgenin kuzey bölümünü de kapsardı (Sefer Ayovet 9:5). Bu sebeple Lavan, "Arami" lakabıyla anılır (22:20, 24:4, krş. Devarim 26:5). Aram'ın bizim için asıl önemi, Avraam'ın ailesi ile olan bağlantısından kaynaklanmaktadır.

23. Uts – krş. Yirmeya 25:20, İyov 1:1. Josephus, Uts'un, Trachnitis ve Şam şehirlerini kurduğunu ve Kutsal Topraklar'la Celesyria arasındaki bölgede yerleştiğini yazar (*Antiquities* 1:6:4). Başka kaynaklar Uts'u, *Armatyae* olarak tanımlarlar (Divre Ayamim I 1:17, *Targum* o.ç.).

Burası büyük ihtimalle günümüz Ermenistan'dır. Bkz. Eha 4:21, Divre Ayamim I 1:42 ve İyov 1:1, *Targum* o.ç. Ayrıca bkz. s.a.

Hul – Josephus, Hul'un Ermenistan'ı kurduğunu yazar. Burası Karadeniz'in güneydoğusundaki bir bölgedir. Bkz. Herodotus 7:73.

Geter – Josephus'a göre, Baktrian halkının atası.

Maş – Divre Ayamim I 1:17'de Meşeh olarak geçmektedir (bkz. p. 2). Josephus bunu Charax Spanisi olarak tanımlar. Diğer kaynaklar ise burasının, Mezopotamya'da, Netsivim'in kuzeyindeki Maş Dağı çevresi olduğunu belirtirler (*Keset Asofer*).

24. Ever – İbraniler'in atası. Bkz. p. 21 açk. Bir peygamberdi (Raşi).

25. Peleg – "*Pilug* – Bölünme" ile aynı kökten gelir.

Dünya bölünmüştü – Bu sözler, Babil Kulesi'nin yıkılışının ardından insanlığın dağılışına işaret etmektedir (11:8). Bu olay Peleg'in öldüğü yıl gerçekleşmiştir (*Seder Olam*; Raşi). Kronolojilere göre (bkz. 11:19) bunun meydana geldiği yıl 1996'dır. Avraam bu sırada 48 yaşındaydı.

Yoktan – Josephus, Yoktan ve çocuklarının, Hindistan'daki Cophon Nehri yakınlarında yaşadıklarını yazar. Arap geleneğine göre, bu, Yemen'in kurucusu olan Kohton'dur (*Keset*

Asofer 123a).

26. Almodad – Bazıları onu Yemen'deki Morad'ın kurucusu olarak tanımlar (*Keset Asofer*). Başkalarına göre ise, Ptolemy'nin *Coğrafya*'sında sözü edilen *Allumaeoltae*'dir.

Şelef – Olasılıkla Ptolemy'nin söz ettiği Şalepinoy (*Coğrafya* 6:7).

Hatsarmavet – Tam anlamıyla "Ölüm Avlusu". Bazıları burayı Arabistan'ın güneyindeki Hadarmavet olarak tanımlar (*Keset Asofer* 122a).

Yerah – Hadarmavet'in doğusunda Varah isimli bir dağ vardır (*Keset Asofer*).

27. Adoram – Bazıları, bu sözcüğün "güney" anlamına gelen *Adarom* ile olan ses benzerliğini ele alır. Buna göre söz konusu yer, San-a'nın güneyindeki bir kaledir (*Keset Asofer*). Bkz. Divre Ayamim I 18:10, Zeharya 12:11.

Uzal – Bu, Yemen'in başkenti San-a'nın eski Arapça ismiydi (*Keset Asofer*).

Dikla – Tam anlamıyla "hurma ağacı". Bir fikre göre burası, Mina'daki, hurma ağaçlarının bolluğuyla ünlü olan bir yerdir (krş. *Pliny* 6:28).

28. Oval – Bazıları burayı Etyopya sahillerindeki *Avalitae* olarak tanımlar.

Avimael – Tam çeviriyle "Mael'in babası". Bazıları bunu, Mekke civarında yaşayan ve Theophrastus'un tanımladığı bir kabile olan Mali ile özdeşleştirir (*Enquiry into Plants* 9:4). Bu, Strabo'nun Minaei olarak tanımladığı yerdir.

Şeva – Ya da Şeba, Saba, Seba. Bkz. p. 7, 25:3.

29. Ofir – Kral Şelomo'nun Bet-Amikdaş için gereken altını getirdiği yer; Melahim I 9:28, 10:11. Krş. Teilm 45:9, Yeşaya 13:12. Konunun akışından, burasının Arap yarımadasında bir yer olduğu anlaşılmaktadır. Bazıları burayı, Umman'daki El Ofir isimli kent olarak açıklar.

כב אלה

מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם בְּגוֹיָהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ הַגּוֹיִם
בָּאָרֶץ אַחֲרַי הַמִּבּוּל: פ

1-2 שְׁבִיעִי א וַיְהִי כָל־הָאָרֶץ שֹׁפָה אַחַת וּדְבָרִים אֶחָדִים: ב וַיְהִי
בְּנִסְעָם מִקֶּדֶם וַיִּמָּצְאוּ בַקָּעָה בָאָרֶץ שְׁנַעַר וַיָּשְׁבוּ שָׁם:
3 ג וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ הִבָּה נִלְבְּנָה לְבָנִים וְנִשְׂרָפָה
לְשִׂרְפָּה וְתֵהִי לָהֶם הַלְּבָנָה לְאָבֹן וְהַחֲמֹר הִיָּה לָהֶם לַחֲמֹר:
4 ד וַיֹּאמְרוּ הִבָּה | נִבְנֶה־לָּנוּ עֵיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם
5 וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם פֶּן־נִפְּוֶץ עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: ה וַיֵּרֶד יְהוָה
6 לִרְאוֹת אֶת־הָעִיר וְאֶת־הַמִּגְדָּל אֲשֶׁר בָּנוּ בְנֵי הָאָדָם: ו וַיֹּאמֶר
יְהוָה הֵן עָם אֶחָד וּשְׁפָה אַחַת לְכָלָם וְזֶה הַחֲלָם לַעֲשׂוֹת
7 וְעַתָּה לֹא־יִבָּצֵר מֵהֶם כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת: ז הִבָּה נִרְדָּה
וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שִׁפְתֵי רֵעֵהוּ:

5. **Tanrı ... indi** – Bu pasuk, Tanrı'nın, özellikle kötülerini cezalandırma konusundaki özel ilgisini vurgulama amaçlıdır ve insani terimler kullanmayı tercih etmiştir (*More Nevuhim* 1:10). Tanrı, düşük derecede olan insanoğlunun hareketini sınamak istediği zaman, Tanahı bunu “*inmek*” sözcüğü ile ifade eder (Radak). Tanrı sanki o düzeye *inmektedir*. *Midraş*, Tanrı'nın Babil'deki günahkarların içinde bulundukları şartları incelemek için mecazi olarak *inmesinden*, yargı konusunda bir prensip öğrenir: *Bir yargıç, sanığı mahkum etmeden önce, olayı tüm yönleriyle incelemelidir*.

Olasılıkla, sadece şehrin ve kulenin inşası kendi başına bir günah değildir; fakat yine de bu başarının, insanları Tora'nın açıklamadığı suçlara sürüklemesi kaçınılmazdır. Bir sonraki pasuk da, tam olarak bu sebepten dolayı “*planladıkları tüm bu iş*” ifadesine yer vermektedir (*Aktav Veakabala*).

Malbim'e göre ise bu bölümde esas önemli olan; bu olayın sonucunda milletlerin dağılması ve birçok yeni lisanın ortaya çıkmasıdır. Rambam'ın da açıkladığı gibi (bkz. p. 1-9 açk.) Tora'nın, bu

olayı kaydetmesinin sebebi budur. İşlenen suç ise ikinci derecede önemlidir.

7-8. İnsanların birlik içinde olmaları, bu günahı işlemelerine yol açtığı için Tanrı da birliklerini bozmaya karar verir (*Akedat Yitshak*). Ramban, Kabalistik bir görüşle, bu neslin, Tanrı ile yaratıkları arasındaki birliği bozmak için uğraştığını, bu yüzden de “*Mida Keneged Mida – Kısasa Kısas*” – yani birliklerinin bozulması ile – cezalandırıldığını açıklar. Bunun sonucu da, daha önce bahsettikleri “yeryüzüne dağılma korkusu”nun (p. 4) başlarına gelişidir (Raşi).

7. **Gelin inelim** – Çoğul kullanımı, Tanrı'nın, Semavi Meclis'le müzakere içinde olduğunu vurgulama amaçlıdır (Raşi; İbn Ezra). Tanrı'nın meleklerin öğüdüne ihtiyacı olmadığı açıktır.

Dolayısıyla onlara “danışması”, insanlara örnek olmak içindir. İnsanlar da önemli bir karar almaları zaman başkalarının fikirlerini de almalıydılar. Zira başkalarına danışmadan kendi başına karar almak, akıllıca değildir. Bkz. 1:26 açk.

³² Noah'ın oğullarının aileleri, halklarındaki nesillerine göre bu şekildeydi. Ve Tufan'dan sonra [tüm] halklar yeryüzüne bunlardan [türeyerek] yayılmışlardır.

[32. Babil Kulesi]

11

¹ Tüm yeryüzü tek bir dile ve tek amaca sahipti. ² [İnsanlar] Doğudan göç ederlerken, Şinar topraklarında bir vadi buldular ve orada yerleştiler. ³ Birbirlerine “Gelin tuğlalar şekillendirelim ve onları ateşte yakalım” dediler. [Bu şekilde] Taş yerine [kullanmak üzere] tuğlaları, harç için de ziftleri oldu. ⁴ “Gelin kendimize bir şehir ve başı gökyüzüne erişen bir kule inşa edelim – kendimize bir isim yaparız” dediler. “Böylece tüm yeryüzüne dağılmayız”.

⁵ Tanrı insanoğullarının inşa ettikleri şehri ve kuleyi görmek için indi. ⁶ Tanrı “Hepsi aynı dile sahip, tek bir millet bunlar; ve ilk yaptıkları şey bu mu!” dedi. “Ve şimdi, yapmayı planladıkları tüm bu işin engellenmesi gerekmiyor mu?!” ⁷ [Bu yüzden] Gelin inelim ve orada dillerini karıştıralım. Öyle ki, kimse bir diğerinin dilini anlayamayasın”.

32. Halklar – Bu bölüm boyunca sözü geçen halkların sayısı 70'tir. *Talmudsal* literatürde sıkça rastlanan yetmiş millet veya yetmiş dil, bunları ifade etmektedir.

11.

1-9. Babil Kulesi ve Dağılıp. Rambam, “*More Nevuim* – Şaşırmuşlar için Rehber” adlı eserinde, Tora'nın temel ilkelerinden biri olarak, Tanrı'nın evreni sıfırdan yaratmış olduğunu ve insan soyunun Adam Arışon'dan itibaren başladığını açıklar. İnsan soyunun tüm dünyaya dağılmış olup, birbirlerinden çok farklı dilleri konuşan değişik ırklara bölünmeleri, tek bir insandan geldikleri konusunda şüphe yaratabilirdi. Bu yüzden Tora, milletlerin soy ağacını sıralamakta, insanların dağılmalarının ve farklı diller konuşmalarının sebebini açıklamaktadır.

Bu bölümde anlatılacak olaylar dünyanın yaratılışının 1996. yılında, Tufan'dan 340 yıl sonra meydana gelmektedir. Noah ve çocukları halen hayatta, Tanrı'yı keşfetmiş olan Avraam ise 48 yaşındadır (*Seder Olam*). Dünyada bulunan tüm milletler bugünün Irak (Babil) topraklarında yoğunlaşmıştır ve herkes *tek bir dili*; “*Laşon Akodeş* – Kutsal Dil” olan İbranice'yi konuşmaktadır (Raşi) – ki bu, dünyanın yaratılışında kullanılan dildir (*Mizrahi*).

Gelişme elde edebilmek için gereken tüm şartlar orada mevcuttur: Tüm milletler birlik halindedir, merkezi bir yerde bulunmaktadır, Kutsal Dil'i konuşmaktadırlar ve manevi bir gelişim elde etmek istedikleri takdirde, Noah, Şem ve Avraam da hizmetlerindedir. Ancak ne yazık ki, bunun yerine, insanlık tarihi boyunca her zaman gördüğümüz üzere, manevi avantajları bir tarafa

bırakıp ellerindeki imkanları kendilerini büyütme ve güçlerini arttırmak için kullanmışlardır. Aralarında hala, geçmişte büyük bir tufan gerçekleştiğini çok iyi bilen insanların bulunduğu bu topluluğun, tüm olayları Tanrı'nın kontrol ettiğini görmezlikten gelmeleri aslında gülünçtür. Fakat insanın kendini kandırma yeteneği o kadar büyüktür ki, gerçekleri boşa çıkarıp, bir boşluğun etrafında kendi gerçeklerini inşa edebilir.

Hahamlarımız'a göre, Tanrı'yı hedefleyen bu isyanın baş mimarı Nimrod'dur. Göklere yükselen bir kule yapıp, bu yolla Tanrı'ya savaş açmayı planlamıştır.

Diğer yandan, her ne kadar çeşitli *Midraş* kaynakları bu planın altında yatan kötü ve putperest niyetleri vurguluyorlarsa da, Tora'nın metninden çıkan basit anlam, bu düşünceleri açıkça ortaya koymakta değildir. Sadece Tufan'ın hatırası bile bu kişilerin Tanrı ile yüzleşmekten çekinmesi için yeterliyken, onlar kendi kendilerini belirli bir düşünceye saplayarak ikna etmişlerdir. Kendilerine “*Tanrı dünyaya sadece 1656 yılda bir kez felaket getirir*” diye bir prensip edinmişlerdir. Bu prensibe göre de, Tanrı'nın böyle bir felaket göndermesine daha 1316 yıl vardır ve bu süre zaten Tanrı ile savaşıp O'nu yenmek (!) için yeterlidir.

1. Amaca – (Raşi). Tam çeviriyle “*tek tipte sözcüklere*”.

2. Şinar – Bkz. 10:10 açık.

3. Zift – Ya da “*asfalt*”. Bkz. 14:10, Şemot 2:3. Antik çağlarda zift çok sık olarak harç yerine kullanılırdı. Ancak *Targum Yonatan*, buradaki *Hemar* kelimesini “*kil*” olarak çevirmektedir.

ח וַיִּפֶּן

8

יְהוָה אֹתָם מִשֵּׁם עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיַּחְדְּלוּ לְבִנְתָּהּ הָעוֹרִי:

ט עַל־כֵּן קָרָא שְׁמָהּ בָּבֶל כִּי־שָׁם בָּלַל יְהוָה שְׁפַת כָּל־הָאָרֶץ

וּמִשֵּׁם הִפְיִצָם יְהוָה עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ: פ יֵאָלֶה תּוֹלְדֹת

שָׁם שָׁם בֶּן־מֵאֵת שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־אַרְפַּכְשָׁד שְׁנָתַיִם אַחֵר

הַמְּבוּל: יא וַיְחִי־שָׁם אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־אַרְפַּכְשָׁד חֲמֵשׁ מֵאוֹת

שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ס יב וְאַרְפַּכְשָׁד חֵי חֲמֵשׁ

וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־שֵׁלַח: יג וַיְחִי אַרְפַּכְשָׁד אַחֲרֵי

הוֹלִידוֹ אֶת־שֵׁלַח שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים

וּבָנוֹת: ס יד וְשֵׁלַח חֵי שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־עֵבֶר:

טו וַיְחִי־שֵׁלַח אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־עֵבֶר שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַרְבַּע

מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ס טז וַיְחִי־עֵבֶר אַרְבַּע

וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־פֶּלֶג: יז וַיְחִי־עֵבֶר אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ

אֶת־פֶּלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת:

ס יח וַיְחִי־פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת־רֶעוּ: יט וַיְחִי־פֶלֶג

אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־רֶעוּ תֵשַׁע שָׁנִים וּמֵאֵתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים

וּבָנוֹת: ס כ וַיְחִי רֶעוּ שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד

אֶת־שָׂרוּג:

amacının gerçekleştirilmesi sorumluluğunu üstlendiler ve Tanrısal planın gerçekleşmesi için uğraştılar. Bu yüzden Noah'ın çocukları, Noah'a verilen yedi tane evrensel mitsva ile yetinirken, Avraam'ın çocukları ise Tora'nın 613 mitsvasına hak kazandılar.

10. Arpachšad – Bkz. 10:22 açık.; 10:24.

11. Doğduktan sonra 500 yıl yaşadı – Bkz. 5:4 açık.

19. Peleg ile, insan hayatının büyük ölçüde kısalıldığını gözlemekteyiz. Peleg'in babası 464 yıl

yaşarken, kendisi sadece 239 yıl yaşamıştır. Tora, Dağılışı'nın [İbranice: *Palaga*] Peleg'in zamanında gerçekleştiğini belirtmektedir (10:25). Sferno, insan ömrünün bu kadar kısalmasına sebep olarak, insanların bir anda alışık olmadıkları iklim şartlarına sahip bölgelere gönderilerek zindeliklerini kaybedişlerini göstermektedir.

Bu da 6:3'deki kararın uygulamasında doğanın bir araç olarak kullanıldığı anlamına gelmektedir. İnsan ömrü gittikçe kısalmıştır (bkz. 6:3 açık. 120 yıl k.b.; İbn Ezra).

⁸ Tanrı onları oradan tüm yeryüzüne dağıttı ve şehri inşa etmeyi bıraktılar. ⁹ Bu sebeple [Tanrı] buraya Babel ismini verdi. Çünkü Tanrı'nın tüm dünyanın dilini karıştırdığı yer orasıydı ve Tanrı [insanlığı] tüm yeryüzüne işte buradan dağıtmıştı.

[33. Onbirinci Nesil]

¹⁰ Bunlar Şem'in kuşaklarıdır:

Şem 100 yaşındayken bir oğlu oldu – Arpahşad; Tufan'dan iki yıl sonra. ¹¹ Şem, Arpahşad doğduktan sonra 500 yıl yaşadı ve oğulları ve kızları oldu.

[34. Onikinci Nesil]

¹² Arpahşad 35 yaşındayken bir oğlu oldu – Şelah. ¹³ Arpahşad, Şelah doğduktan sonra 403 yıl yaşadı ve oğulları ve kızları oldu.

[35. Onüçüncü Nesil]

¹⁴ Şelah 30 yaşındayken bir oğlu oldu – Ever. ¹⁵ Şelah, Ever doğduktan sonra 403 yıl yaşadı ve oğulları ve kızları oldu.

[36. Ondördüncü Nesil]

¹⁶ Ever 34 yaşındayken bir oğlu oldu – Peleg. ¹⁷ Ever, Peleg doğduktan sonra 430 yıl yaşadı ve oğulları ve kızları oldu.

[37. Onbeşinci Nesil]

¹⁸ Peleg 30 yaşındayken bir oğlu oldu – Reu. ¹⁹ Peleg, Reu doğduktan sonra 209 yıl yaşadı ve oğulları ve kızları oldu.

[38. Onaltıncı Nesil]

²⁰ Reu 32 yaşındayken bir oğlu oldu – Serug.

8. Babel – Babil sözcüğünün İbranice'si.

Karıştırdı – İbranice'de **Balal**. Bu sözcük **Bavel** sözcüğü ile akrabadır.

9. Raşi sorar: Kimin günahı daha büyüktür? Tanrı'ya isyan etmeyi akıllarından bile geçirmeyen Tufan Nesli'nin mi, yoksa bu isyanı doğrudan amaçlayan Dağılış Nesli'nin mi? Tufan Nesli'nin asıl suçu; soygunculuk ve birbirini çekememezlik; bunun sonucunda tüm insanlar Tufan aracılığı ile yok edilmişti. Dağılış Nesli'nde ise insanlar birbirleri ile barış içinde yaşamışlar, ancak Tanrı'ya isyan ettikleri için dağıtılmışlardır. Dağılış Nesli'ndeki insanların Tufan Nesli'ne oranla bu kadar hafif bir şekilde cezalandırılması, kavga ve birbirini çekememezliğin Tanrı'nın gözünde ne kadar nefret edilen özellikler olduğunu ve buna karşılık barışın ne kadar yüksek bir değer olduğunu göstermektedir.

10-32. Noah'tan Avraam'a kadar olan on nesil.

"Noah'tan Avraam'a kadar on nesil vardır. Bu durum, Tanrı'nın ne kadar sabırlı olduğunu gösterir. Bu nesillerin hepsi O'nu kızdırdılar – ta ki Avraam Avinü gelip hepsinin ödülünü tek başına kazanana kadar" (Mişna – Pirke Avot 5:2).

Adam'dan Noah'a kadar olan on neslin sonunda, insanoğlu, yaratılış amacına ulaştırma görevindeki başarısızlığından dolayı Tufan ile yok edilmişti. Tufan'dan sonra bu görev Noah ve soyuna verildi. Sonraki on neslin de bu görevdeki başarısızlıklarına rağmen, Avraam, kendini insanlara yardıma adanması ve yüksek düzeyi sayesinde, dünyayı bir başka yıkımdan kurtardı.

Bu şekilde Avraam, başlangıçta tüm insanlığın sorumluluğunda bulunan ebedi görevi üzerine almış oldu. Gerek o, gerekse de arkasından gelen nesiller, "Tanrı'nın insanları" oldular; yaratılışın

- 21 כֹּא וַיְחִי רָעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־שָׂרוּג שְׁבַע שָׁנִים
- 22 וּמֵאֲתָיִם שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ס כֹּא וַיְחִי שָׂרוּג
- 23 שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־נָחֹר: כֹּא וַיְחִי שָׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ
- 24 אֶת־נָחֹר מֵאֲתָיִם שָׁנָה וַיֹּלֶד בָּנִים וּבָנוֹת: ס כֹּא וַיְחִי
- 25 נָחֹר תִּשְׁעָ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וַיֹּלֶד אֶת־תֶּרַח: כֹּא וַיְחִי נָחֹר
- אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת־תֶּרַח תִּשְׁעָ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמֵאֲתָיִם שָׁנָה וַיֹּלֶד
- 26 בָּנִים וּבָנוֹת: ס כֹּא וַיְחִי־תֶרַח שְׁבַע־עֶשְׂרִים שָׁנָה וַיֹּלֶד
- 27 אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחֹר וְאֶת־הָרָן: כֹּא וְאַלְהָה תּוֹלְדֹת תֶּרַח תֶּרַח
- הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נָחֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט:
- 28 כֹּא וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תֶרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאֹר
- 29 כְּשָׂדִים: מִפְטִיר כֹּא וַיִּקַּח אַבְרָם וְנָחֹר לָהֶם נָשִׁים שְׁם
- אַשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי וְשֵׁם אִשְׁת־נָחֹר מִלְכָּה בֶת־הָרָן
- 30 אָבִי־מִלְכָּה וְאַבִּי יִסְכָּה: וַיְהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלֶד:

dönemine kadar kullanılmadığını söylerler (Radak; *Sefer Ayovelot* 11:3). Ayrıca bkz. bir önceki not.

29. Avraam ve Nahor evlendiler – Aran ölünce, kardeşleri Avraam ve Nahor, onun hatırasını yaşatmak ve Terah'ın acısını hafifletmek için, onun kızları ile evlendiler (*İmre Sefer*).

Saray – İsmi daha sonra Sara ismi ile değiştirilmiştir (17:15). Tıpkı Avram'ın isminin "**Avraam**" olarak değiştirilmesinin, ona verilen daha yüksek görevi ifade etmesi gibi, Saray'ın ismi de bu yükselişin simgesidir.

Yiska – Sara'nın diğer adıdır (Raşi, *Targum Yonatan*; Josephus, *Antiquites* 1:6:5). Bu sözcük, **Saha** kökünden gelmekte ve "görmek, bakmak; seyretmek" anlamlarına gelmektedir. İngilizce'deki Jessica ismi, bu isimle bağlantılıdır.

Sara'nın bu şekilde çağrılmasının sebebi, kutsal bir ilham ile geleceği görme yeteneğine sahip olmasıdır. Ayrıca, herkes onun güzelliğine

bakardı. Başka bir açıklamaya göre, Yiska kelimesi, "**NeSiHut – Asalet**" sözcüğüyle de yakın ilişki içindedir ve dolayısıyla diğer ismi "**Saray – Prensesim**" ile benzerlik taşımaktadır (Raşi).

Prag'lı Maaral, Saray'ın iki ismi arasındaki ilişkiyi şöyle açıklar: Bir kadının hayatta iki görevi vardır. İlki, doğumundan itibaren başlayan bireysel, diğeri ise evlenince üstlendiği ve bu kez eşiyile ortak olarak sorumlu olduğu daha üst düzeydeki görevidir. Saray, her ikisinde de başarılı olmuştur. Böylece Yiska [*asil*] ismi, onun bireysel büyük-lüğünü vurgularken, Sara(y) [*prenses*] ismi ise, onun Avraam ile ortaklaşa ulaştıkları daha üst düzeydeki başarıyı vurgulamaktadır.

²¹ Reu, Serug doğduktan sonra 207 yıl yaşadı ve oğulları ve kızları oldu.

[39. Onyedinci Nesil]

²² Serug 30 yaşındayken bir oğlu oldu – Nahor. ²³ Serug, Nahor doğduktan sonra 200 yıl yaşadı ve oğulları ve kızları oldu.

[40. Onsekizinci Nesil]

²⁴ Nahor 29 yaşındayken bir oğlu oldu – Terah. ²⁵ Nahor, Terah doğduktan sonra 119 yıl yaşadı ve oğulları ve kızları oldu.

[41. Avram]

²⁶ Terah, Avram'a, Nahor'a ve Aran'a baba olduğunda 70 yaşındaydı.

²⁷ Bunlar Terah'ın soyudur:

Terah, Avram'a, Nahor'a ve Aran'a baba oldu.

Aran'ın bir oğlu oldu – Lot. ²⁸ Aran, babası Terah henüz hayattayken, doğduğu yer olan Ur Kasdim'de öldü.

²⁹ Avram ve Nahor evlendiler. Avram'ın eşinin adı Saray'dı. Nahor'un eşinin adı Milka'ydı. [Milka,] Aran'ın – ki Milka ve Yiska'nın babasıdır – kızıydı. ³⁰ Saray kısrıldı; çocuğu yoktu.

26. Avraam'ın doğuşu. Avraam'ın doğuşu yaratılışın tekrar başlaması gibidir. Zira, Avraam, dünyaya kutsiyeti getirme görevini tek başına üstüne alacak kişidir. Aynı zamanda ismi de bunu vurgulamaktadır. Değiştirilmeden önceki adı **Avram**, "**Av-Aram** – Aram'ın Babası [ya da Öğretmeni]" anlamındaydı. Avram önce kendi milletin lideri olmuş; daha sonra ise tüm insanlığın babası haline gelmiştir (bkz. 17:5; Raşi).

Talmud (Bava Batra 91a) Avraam'ın annesinin, Karnebo kızı Amatlay olduğunu belirtmektedir.

27. Terah['ın soyudur]; **Terah** – Çevirimiz, Türkçe cümle yapısı sebebiyle bunu yansıtmasa da, Tora'nın metninde, bu pasuktaki ilk iki Terah sözcüğü yan yana gelmektedirler. *Midraş*'ın öğrettiği bir prensibe göre, Tora'da bir ismin iki kere arka arkaya geçmesi, o ismin sahibinin "**Olam Aba** – Gelecek Dünya"da paya hak kazandığını gösterir. Ama Terah bir putperesttir! Gelecek Dünya'da nasıl pay sahibi olabilir? Tora'nın ismini iki kere tekrar etmesi, Terah'ın sonunda *Teşuva* yaptığını ve **Olam Aba**'ya hak kazandığını öğretmektedir.

28. Aran, Terah henüz hayattayken ... öldü – Çeviri Raşi'nin açıklamasına göredir. *Midraş Tanhuma*, tam çevirisi "**Aran, Terah'ın huzurunda/önünde** [*İbranice: Al Pene*] öldü" şeklinde olan

bu pasuktan, Terah'ın, Aran'ın ölümünü bizzat gördüğü sonucunu çıkartır.

Raşi, *Midraş*'ı esas alan açıklamasında, Aran'ın Terah'ın yüzünden [*İbranice: Mipene* – *Al Pene* ile aynı kök] öldüğünü ekler. Buna göre; put yapımcısı olan Terah, Avraam'ı Nimrod'a şikayet eder. Zira, Avraam babasının satışa hazır mallarını [=putlarını] kırıp yerle bir etmiştir. Nimrod, Avraam'ı ölüm cezasına çarptırarak onu büyük bir ateşe attırır. Aran ise Avraam ile Nimrod arasında bir seçim yapmak zorundadır; fakat kimin tarafına geçeceğini bilemez.

Avraam mucizevi bir şekilde ateşten sağ çıktıktan sonra, Aran kazananın, yani Avraam'ın tarafına geçer ve o da ölüm cezasına çarptırılarak ateşe atılır. Aran, gerçekten inandığı için değil, mucize beklediği için Nimrod'a karşı koymuştur. Ancak Aran, kendisi için bir mucize gerçekleşilecek değerinde biri değildir. Bu yüzden tekrar mucize olmaz ve Aran ölür. Öldüğü yerin ismi, "**Kasdim** [*tülkesinin*] Ateşi" anlamına gelen **Ur Kasdim**'dir.

Ur Kasdim – Çoğunlukla "**Kalde şehri Ur**" olarak çevrilir. Bazı otoriteler Kasdim sözcüğünün, Arp-Kasad olarak ayrılabilen Arpahşad'dan türediğini ileri sürerler. Başkaları bu sözcüğün Kesed (22:22) ile bağlantılı olduğunu ve Avraam'ın

31 זא וַיִּקַּח תָּרַח אֶת־אֲבִרָם בֶּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־הָרָן בֶּן־בְּנוֹ וְאֵת
שְׂרֵי כָלָתוֹ אֵשֶׁת אֲבִרָם בֶּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּר כַּשְׁדִּים
לְלִכְתָּ אֶרֶצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: 32 זב וַיְהִי
יְמֵי־תָרַח חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמֵאֹתַיִם שָׁנָה וַיָּמָת תָּרַח בְּחָרָן: פ פ פ

³¹ Terah, oğlu Avram'ı, Aran'ın oğlu Lot'u ve gelini – Avram'ın eşi – Saray'ı aldı. Onlarla birlikte, Kenaan ülkesine gitmek üzere Ur Kasdim'den ayrıldı. Haran'a kadar geldiler ve orada yerleştiler.

³² Terah'ın günleri 205 yıl oldu ve Terah Haran'da öldü.

31. Haran – Mezopotamya'da, Kutsal Topraklar'ın 740km. kadar kuzeydoğusundaki bir şehir. Harran Ovası'nın bulunduğu Urfa olduğu sanılmaktadır. Ur'dan Haran'a olan yolculuk yaklaşık 1110km.ydi.

32. Terah Haran'da öldü – Terah, 2083 yılında öldü. O sırada Yitshak 35 yaşındaydı (*Seder Olam*).

Raşi bazı pasuklardan yola çıkarak, Terah'ın, Avraam'ın Haran'dan ayrılışından yaklaşık 60 yıl sonra öldüğünü açıklar. Tora, Avraam'ın Terah'ı ihtiyar yaşında saygısızca terk ettiği izlenimini engellemek için, Terah'ın ölümünü daha ölmeden önce anlatmaktadır. Rabinik bir prensibe göre, "*Kötüler hayattayken bile ölüdürler, dürüstler ise öldükten sonra bile hayattadırlar*". Dolayısıyla manevi anlamda, [en azından bu dönemde] kötü biri olarak tanınan Terah, "ölü" sayılmaktadır.

Ramban'ın açıklamasına göre, Tora, genellikle bir oğulla ilgili anlatımına geçmeden önce, babasının

ölümünü kaydeder. Zira babanın anlatım içindeki rolü artık tamamlanmıştır. Dolayısıyla, babanın ölümü – aslında yıllar sonra gerçekleşiyorsa bile – yeni anlatıma geçmeden önce verilir. Örneğin Noah, Dağılış Nesli'nde halen hayattaydı. Fakat bu anlatımda (p. 1) rolü olmadığı için, Tora onun ölümünü bu neslin anlatımına geçmeden önce vermiştir (9:29). Konumuzda da Terah'ın ölümü – bu noktada halen hayatta olmasına karşın – bu sebeple bildirilmektedir.

Prag'lı Maaral daha derin bir bakışla, Avraam'ın, "*babasına saygı gösterme*" mitsvasından istisnai bir şekilde muafiyet kazandığını belirtir. Zira onun, ailesini terk edip *Erets-Yisrael*'e gitmesi (12:1), dünya üzerinde yeni bir varoluşun başlangıcını işaretlemektedir. Kendisine giydirilen "*seçilmişlik elbisesi*" dolayısıyla, biyolojik ailesi ile ilişkisi artık kesilmiştir. Bu yüzden ilk ailesini ve anavatanını hayatından çıkarmıştır ve Terah, bir anlamda – Avraam için – "ölmüştür".

mak bu yasağın kapsamındadır. Konuşma yeteneği, sadece insanlara bahsedilmiştir ve yerinde kullanılması büyük önem taşır. Lanet okumak, Tanrı'ya [ya da O'nun Kesin 'Bir'liğine] yönelik inanç ve güvendedeki önemli bir eksikliğin yansımasıdır. Tanrıtanımazlık ya da Tanrı'nın karşısında başka bir gücün, örneğin Satan'ın [Şeytan] rakip olarak yer aldığına dair tamamen yanlış öğretisi de bu yasağın içeriğindedir. Zira bu türdeki tüm teolojiler, Tanrı'nın Bir, Tek ve Kesin Efendi olduğuna dair gerçeğin inkarı anlamına gelir.

c. Cinayet Yasağı – Herhangi bir insanın, hatta [annenin yaşamını kurtarma konusundaki tek çare olmasının dışında] anne karnındaki bir bebeğin bile öldürülmesi yasaktır. “Öldür ya da öl” seçeneği söz konusu olduğu zaman bile, sonuç her ne olursa olsun, cinayet işlemek yasaktır. Bir kişinin öldürülmesine çalışılıyorsa, ya da birinin bir başkasını öldürme niyetine şahit olunuyorsa, inisiyatifin ele alınması gerekir. Ancak bunu yaparken bile can almama konusunda üst düzeyde dikkat göstermelidir. Ötenazi ve intihar da cinayet sınıfındadır ve yasaktır. İdam cezası ise, adil bir mahkemenin sonucunda ve Tora'nın kurallarına uygun bir şekilde verilip uygulandığı takdirde Tanrı'nın bir emridir.

d. Cinsel Ahlaksızlık Yasağı – Tanrı, insanoğlu için belirli bir cinsel yaşam çerçevesi belirlemiştir. Tüm yaratılış içinde herhangi bir insanın, cinsel ahlaksızlık konusundaki herhangi bir kuralı “kişisel doğası sebebiyle” ya da benzeri bahanelerle ihlal etmesine izin veren hiçbir kanun mevcut değildir. Rabi Yirmeyahu Bindman “Bir hırsızın bahaneleri ile, zina işleyen birinin ya da bir eşcinselin bahaneleri arasında temelde hiçbir fark yoktur” gözleminde bulunmaktadır. Zira bir kişi Tanrı'nın İsteği'ni yerine getirme konusunda gerçekten istekli olduğu takdirde, kendisini hata ya da günaha yönlendiren dürtüsüne karşı da

durabilecektir. Ensest, zina, eşcinsellik ve hayvanlarla ilişki konularındaki yasaklamalar oldukça açıktır.

e. Hırsızlık Yasağı – Para ya da, ister canlı isterse de cansız olsun herhangi bir varlığı çalmak yasaktır. Bu bir kişiyi kaçırmak, bir kadını iffal etmek ya da onun ırzına geçmek şeklinde olabileceği gibi, fiziksel herhangi bir objeyi çalmak, çalışma saatleri içinde başka şeylerle ilgilenmek, insanların fiziksel ya da psikolojik kayıplara uğramalarına sebep olmak şeklinde de olabilir. Hırsızlık konusundaki yasak, olasılıkla Yedi Kanun içinde, uygulaması en zor olanıdır. Zira hırsızlık konusundaki birçok fırsat sürekli insanların karşısına çıkabilmektedir. Ya da insanlar yaptıkları bazı hırsızlıkları normal hareketler olarak algılayabilmekte ve bu konuda tuzığa düşebilmektedirler. Bu sebeple hırsızlık konusundaki kuralların iyice öğrenilmesi büyük önem taşır.

f. Canlı Bir Hayvanın Organını Yeme Yasağı – Bu, insanlığa verilmiş en son yasaklamadır. Yasaklamanın ne fiziksel sağlık ne de hijyenle bir ilgisi vardır. Asıl amaç manevi düzlemde; zira canlı bir eti yemek, insana bencillik ve acımasızlık verir. Canlı bir hayvandan alınan en ufak bir parça etin bile ister pişirilerek ister çiğ olarak yenmesi bu yasağın ihlali anlamına gelir. Bu yasaklamanın amacı vejetaryenliği teşvik etmek değildir. Tora'da yemekle ilgili olan tüm kısıtlamalar derin mistik gerektirmelere sahiptirler. Canlı hayvanın yenmesiyle ilgili yasaklama ise 9:3, 9:4'te açıkça belirtilmektedir.

g. Yargı Sistemi – Diğer altı kuralın uygulanmasını sağlamak amacıyla insanların bir yargı sistemi belirlemesi gereklidir. Zira Yedi Kanun'u birer “kanun” olarak tanımlamak, onları gerektiği zaman dayatacak bir sistemin yokluğunda anlamız olacaktır.

Şeva Mitsvot Şel Bene Noah

Noah'ın Soyu İçin Yedi Evrensel Mitsva

1.	Avoda Zara	Putperestlik
2.	Birkat Aşem	Tanrı'nın İsmi'ni "mübarek kılmak" (Tanrı'ya Lanet etme yasağı)
3.	Şefihut Damim	Cinayet
4.	Giluy Arayot	Cinsel Ahlaksızlık
5.	Gezel	Hırsızlık (ve sivil kanun)
6.	Dinim	Yargı Sistemi
7.	Ever Min Ahay	Canlı bir hayvanın etini yemek

Uygarlığın yaratılış anından itibaren, Tanrı insana koruması için altı temel etik kanun vermiştir. Bu altı kanun, iyi işleyen ve birlik içindeki bir toplumun temelini oluşturmak için belirlenmiş ve ilk insanlar Adam ve Hava'yla, onların ardından gelenlere öğretilmiştir. Söz konusu kanunlar, (1) Putperestlik, (2) Tanrı'ya lanet okuma, (3) Cinayet, (4) Cinsel ahlaksızlık ve (5) Hırsızlık konusundaki genel yasaklamalarla, (6) Bir yargı sisteminin kurulmasını gerektiren pozitif bir emirden oluşur.

Trajiktir; Adam'dan Noah'a kadar olan insanlığın ilk on nesli, Tanrı'nın bu altı kanununa bilerek ve isteyerek karşı gelmiş, bunun bilindik sonucu da Büyük Tufan olmuştur. Tanrı'nın gözüne giren Noah ile ailesi, yanlarına aldıkları hayvan türleriyle birlikte girdikleri gemi sayesinde bu yıkımdan kurtulabilmişlerdir. Gemiden çıktıktan sonra Noah, daha sonraları Bet-Amikdaş'taki özel Mizbeah'ın da yer alacağı Moria Dağı'na gitmiş, ve Tanrı'ya bir şükran *korbanı* yapmıştır. Tufan'dan önce sadece bitkiyle beslenen insanlar bundan böyle et de yiyebileceğinden, bu izin, yanında yeni bir yasaklama ile gelmiş; ilk altı kanunun yanına yedinci bir kanun, bir hayvanın canlıyken yenmesi yasağı eklenmiş ve bu kanun sistemi o andan itibaren "**Şeva Mitsvot Şel Bene Noah – Noah'ın Soyu İçin Yedi Kanun**" olarak bilinmeye başlamıştır. Tanrı ile insanoğlu arasındaki bu yeni antlaşmanın yanında, Tanrı dünyayı bir daha suyla tam olarak yok etmeyeceğine dair

bir söz vermiş ve bunun işareti olarak gökkuşağını belirlemiştir. Gökkuşağı, insanoğlunun ilk altı kanunu yerine getirmemesi sonucunda meydana gelen Tufan'ın hatırlatıcısıdır. Böylelikle, yedi renge sahip olan Gökkuşağı, tüm insanlığa, Yedi Kanun'u hatırlatıcı bir işaret haline de gelmiştir.

Yedi Kanun, hem maddi hem de manevi yararlar içerir. Yahudi olmayan birinin "**Olam Aba – Gelecek Dünya**"da bir pay sahibi olabilmek için söz konusu kanunları yerine getirmesi yeterlidir. Yedi Kanun'un garantili bir Dünya Barış Planı'nın ana hatları olduğu açıktır. Zira bunların yerine getirilmesi, insan ırkının uyum ve barış içinde yaşaması anlamına gelecektir. Bu, aynı zamanda tüm insanlığın kurtuluşu da demektir.

a. Putperestlik Yasağı – Yedi Kanun'un temeli, putperestlik konusundaki yasaklamadır. Bir kişi, Yaratıcı'nın dışındaki herhangi bir kuvvete tapındığı zaman, bu ciddi yasağı çiğnemiş olur. Yaratılmış herhangi bir şeye – bir insana, hayvana, bitkiye, meleğe, yıldız, dört temel maddeye [toprak, su, ateş, hava] ya da onların herhangi bir birleşimine – tapmak tüm insanlık için yasaktır. Bu önemli emri yerine getirmek, ancak Tanrı'yı ve O'nun Bir ve Tek olduğunu bilmekle mümkündür.

b. Tanrı'ya Lanet Okuma Yasağı – Bizzat Tanrı'ya, ya da O'nun İsmi'ni kullanarak O'nun yaratmış olduğu herhangi bir varlığa lanet oku-